

הישיבה המאתיים-יחמש של הכנסת העשירית

יום רביעי, י"ג בסיוון התשמ"ג (25 במאי 1983)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:05

א. שאלות ותשובות

בתימלון כפרט כדלקמן: א. ההכנסות במטבע-חוץ לעובד הן הגבוהות ביותר בתיירות — כ־15,000 דולר לעובד בתיירות לעומת 11,000 דולר בתעשייה ו־7,000 דולר בחקלאות; ב. לכל שקל תקציב ב־1981 "נוצרו" כ־3 דולרים מהתיירות, לעומת 1.5 דולר בתעשייה ו־0.5 דולר בחקלאות; ג. ספציפית לנושא השקעות, להכנסה של דולר אחד הושקע בתיירות 0.08 שקל, לעומת 0.30 בחקלאות ובתעשייה; ד. בשנים 1976 — 1980 ניתן לתעשייה עידוד כולל בסך כ־17 מיליארד שקל, לעומת 0.8 מיליארד שקל בלבד בתיירות, כשהיצוא התעשייתי המצטבר הגיע לכ־11 מיליארד דולר לעומת כ־800 מיליון דולר בתיירות.

מהנתונים הנ"ל מתברר, כי "הדולר" המלונאי היה זול בכ־30% "מהדולר" התעשייתי, אם כעת נביא בחשבון את הערך המוסף של המלונאות לעומת התעשייה, נראה כי הפער גדול עוד יותר: מחיר הדולר המלונאי מגיע ל־0.12 שקל בלבד לעומת 0.28 שקל בתעשייה.

2304. מחירי שירותי התיירות לישראלים ולתיירים חבר הכנסת ע' נוף שאל את שר התיירות ביום י"ח בשבט התשמ"ג (1 בפברואר 1983):
אבקש מכבוד השר להשיב לי:

1. האם יש מחירים שונים לישראלים ולתיירים השוהים בבתימלון בארץ?

2. אם כן — מה היא ההצדקה לכך?

3. האם כך נהוג במדינות אחרות?

4. האם אין בכך כדי להביא לפגיעה בתיירות לישראל?

5. מה היא מידת הפיקוח על מחירי התוספות, שמעבר למחירי הלינה במלון, כגון שתייה, אכילה ושירותי טלפון?

6. מה היא ההשוואה של מחירים אלה למחירים הנגבים בבתימלון בחוץ-לארץ?

7. האם המחירים שגובות חברות ההשכרה לרכב אינם מופרים בהשוואה למחירים שגובות חברות ההשכרה במדינות אחרות?

תשובת שר התיירות א' שריר:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 — 4. על-פי המדיניות שלי במשרד התיירות, הוחלט לפתח ולעודד את חזיתות הפנים במדינה בכל הרמות ובכל המגזרים, לפיכך, אנו עורכים מפעם לפעם מבצעי עידוד חזיתות פנים בשיתוף גורמים שונים, ארציים ואזוריים כאחד, מבצעים אלה מעודדים יציאה לנופש, מביאים להגדלת התפוסה ומשפרים את רוחות העוסקים בענף.

אומנם נכון שמתנהלים מבצעי עידוד שבהם מוצע לישראלים מחיר מיוחד, אולם, במקביל, או בעונות אחרות של

היורר מ' סבידור:

אני מתכבר לפתוח את ישיבת הכנסת, על סדר-היום — שאלות ותשובות. אתכבד להזמין את שר התיירות להשיב על שבע שאלות.

2216. התיירות לישראל בשנת 1982

חברת הכנסת ש' ארבל-אלמוזינו שאלה את שר התיירות ביום ז' בשבט התשמ"ג (21 בינואר 1983):

בעקבות הנתונים שפורסמו על ירידת מספר התיירים שהגיעו בשנת 1982, רצוני לשאול את כבודו:

1. מה היה אומדן ההכנסות בדולרים מהתיירים שהגיעו לישראל ב־1981?

2. בכמה קטנה ההכנסה בדולרים בשנת 1982 לעומת 1981?

3. בכמה הסתכמה ההכנסה ממכירת כרטיסי "אל על" בשנת 1982 לעומת 1981?

4. בכמה הסתכמה הירידה בהכנסת בתימלון ב־1982 לעומת 1981?

5. בכמה ירדה ב־1982 ההכנסה מהשכרת מכוניות לעומת 1981?

6. בכמה ירדה ההכנסה מסירות שאורגנו לתיירים ב־1982 לעומת 1981?

7. בכמה הסתכמה ירידת ההכנסה של מסעדות, בתיקפה ומועדונים ב־1982 לעומת 1981?

8. בכמה ירדו הכנסות גורמי המסחר השונים מתיירים ב־1982 לעומת 1981?

תשובת שר התיירות א' שריר:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. אומדן ההכנסות בדולרים מתיירים בשנת 1981 היה 956 מיליון דולר.

2. ההכנסות מתיירים ב־1982 היו 875 מיליון דולר; זו ירידה של 8% לעומת 1981.

3. באשר להכנסות "אל על", יש לפנות לשר התחבורה.

4 — 8. אין בידינו אומדנים מדויקים של הכנסות מתיירות בשנת 1982 בכל המגזרים. ההנחה המקובלת היא, שהירידה הממוצעת של 8% נכונה, פחות או יותר, בכל מגזר.

בבואנו לקרוא ולהבין את הנתונים הסטטיסטיים, יש להשוות את ענף התיירות וכדאיותו למשק עם ענפים אחרים.

כדאיות הסיוע: בהשוואה לתעשייה ולחקלאות ניתן לקבוע את כדאיות הסיוע לענף התיירות ככלל ולהקמת

1. מה הוא הסיוע הניתן למצפה-הרמון על-ידי משרד התיירות לפיתוח פוטנציאל התיירות הטמון בה?
2. האם קיימת תוכנית להקמת בית-מלון במצפה-הרמון?
3. אם כן — מה היא, מי הוא היוזם ומתי היא תבוצע?
4. אם לא — המוכן כבודו לסיוע בהפניית יזמים ומשקיעים להקמת בית-מלון, שיענה על דרישותיה של מצפה-הרמון?

תשובת שר התיירות א' שריר:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הסיוע הניתן למצפה-הרמון על-ידי משרד התיירות לפיתוח פוטנציאל התיירות הטמון בה הוא כדלקמן: א. השתתפות במימון הקמת "מרכז תיירות" של רשות שמורות הטבע. בשנת 1982/83 הקציב המשרד לצורך זה סך של 1.5 מיליון שקל; ב. השתתפות בהכנה ובמימון תיק משקיע, בתיאום עם רשות שמורות הטבע והמועצה המקומית מצפה-הרמון. התיק כולל, בין היתר, "מרכז מבקרים", מרכז ספורט, מסעדות, חנויות, מרכז לסיוע מדבריים, מערך נופש פעיל ומלון שבו יהיו 120 — 100 חדרים.
- 2 — 3. כאמור לעיל, קיימת תוכנית להקמת בית-מלון עממי של עד 120 חדר. משרד התיירות אינו עוסק בהקמת פרויקטים מסחריים, אלא מעודד יזמים פרטיים להקים אותם. כשלב זה איננו המעוניין להקים מלון במצפה-הרמון.

4. כן.

2391. המדיניות בתחום הסיוע לכינוי בתי-מלון בישראל
חבר הכנסת ש' וייס שאל את שר התיירות ביום כ"ז בשבט התשמ"ג (10 בפברואר 1983):
קיימות טענות בדבר דוחק יד מופרז בתחום הסיוע לכינוי בתי-מלון בישראל. יש גם מי שסבורים, כי הסיוע הנדבך הזה, ככל שהוא ניתן לשם עידוד ענף כלכלי חשוב כמו תיירות, מאפשר התעשרות קלה.

אודה לשר אם ישיב על שאלותי:

1. האם השר יוכל למסור לנו מידע מקיף בדבר היקף הסיוע, גוונו והקריטריונים שעל-פיו הוא ניתן?
2. האם יוכל השר למסור לנו פרטים בדבר המעקב אחרי כדאיותו של סיוע כזה?
3. האם יש מגמות של שינוי מדיניות הסיוע, מתוך הניסיון הנלמד?

תשובת שר התיירות א' שריר:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. היקף הסיוע להקמת בתי-מלון: היקף הסיוע (הלוואות) לבניית בתי-מלון הגיע בשנת 1982/83 לכ" 1.3 מיליארד שקל — כרבע ממה שקיבלה התעשייה.

2. פרטי הסיוע להקמת בתי-מלון: א. ההשקעה המוכרת — שיטת ההלוואות הניתנות להקמת מלון מבוססת על העיקרון של ההשקעה המוכרת לחדר, המתערכנת מדי חודש לפי מדד מחירי החשומות בבנייה למגורים המתפרסם על-ידי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. ההשקעה המוכרת לחדר היא כדלקמן: 5 כוכבים — 1,649,000 שקל; 4 כוכבים — 1,358,000 שקל; 3 כוכבים — 984,000 שקל; 2 כוכבים — 665,000 שקל; 1

השנה, מציעים בתי-מלון וסוכנים מחירים מיוחדים לתיירים, ואין האחד סותר את השני, או פוגע בשני.

מבצעים דומים לעידוד תיירות פנים נערכים במדינות רבות בעולם במתכונת אזורית בעיקר.

3. צו פיקוח מצרכים ושירותים (בתי-מלון) דן בסוגיית המחיר המרבי בעד שירות נוסף (אקסטרה) הניתן בבתי-מלון. צו זה פורסם בקובץ תקנות 4431 וכולל הגשת תקרובת בשטחים הציבוריים של בית-המלון, או העמדת תקרובת לרשות האורח כבר שבחדרו.

6. משרדנו אינו מפקח על מחיר השכרת רכב לנהיגה עצמית, אך כללית ניתן לומר, שאין הפרזה במחירים הנגבים מלקוחות בענף זה.

2305. החלת תקנות מס הכנסה על עובדי האירוח
חבר הכנסת נ' בלומנטל שאל את שר התיירות ביום י"ח בשבט התשמ"ג (1 בפברואר 1983):

בדצמבר אשתקד, ערב שביתתם של עובדי האירוח, פנית אליהם במברק, ובו ביקשת שלא לקיים את השביתה שתוכננה. במברק זה הבטחת, כי תפעל להחלת תקנות מס הכנסה בדבר שיעור מס ההכנסה בעד עבודה במשמרות שנייה ושלישית, התשמ"א — 1981, גם על עובדי האירוח. ידוע לי כי עד כה לא שונה המצב והבטחתך לא קוימה.

אודה לך אם תשיב על שאלותי:

1. האם נעשה דבר בעניין זה עד כה?
 2. אם כן — מה נעשה ובאיה שלב מצוי הדבר?
 3. אם לא — מדוע לא תפנה לשר האוצר בבקשה להחיל תקנות אלה על עובדי האירוח?
- שר התיירות א' שריר:
(התשובה נקראה לבקשת חבר הכנסת א' הראל)
1. תמכתי ואתמך בדרישת עובדי ענף האירוח להחיל עליהם את תקנות מס הכנסה בדבר שיעור המס על הכנסה בעד עבודה במשמרות שנייה ושלישית, התשמ"א — 1981.
 2. הנושא נמצא בדיון עם הגורמים השונים בממשלה ובכנסת.

2306. פיתוח שירותי תיירות במצפה-הרמון
חברת הכנסת ש' ארבל-אלמוזלינו שאלה את שר התיירות ביום י"ח בשבט התשמ"ג (1 בפברואר 1983):
בביקור שערכה ועדת הפנים ואיכות הסביבה במצפה-הרמון ב" 16 בינואר 1983 היא עמדה מקרוב על תוכניות הפיתוח של המקום, ובמיוחד אלה אשר עשויות להעניק לחייר, למטייל ולנופש מגוון רחב של פעילויות. בין היתר — נמצאת בעיצומה בניית "מרכז המבקרים", על-ידי הרשות לשמורות הטבע, אשר יהווה את החוליה הראשונה של הפארק הגיאולוגי הלאומי.

נמסר לנו שקיימת תוכנית להקמת בית-מלון עממי (3 כוכבים), אך אין מי שיסייע בהקמתו. כהעדר בית-מלון כזה נמנע מתורים, ממטיילים ומנופשים מלשהות במצפה-הרמון.

נוכת העובדה שבמצפה-הרמון נוצרה חשכת תיירותית, אשר תיתן לחייר תוכן עשיר ומגוון אפשרויות בימי שהותו, ובהתחשב בצורך להעלות את מצפה-הרמון על מפת התיירות הפנימית והחיצונית, רצוני לשאול את כבודך:

2592. שירותי התיירות בדלית-אל-כרמל
חברת הכנסת ש' ארבל-אלמזליו שאלה את שר התיירות ביום כ"ח בניסן התשמ"ג (11 באפריל 1983):
בביקור שערכתי בדלית-אל-כרמל כ־20 בפברואר 1983 נמסר לי על העדר שירותים וחנאים סניטרים לתיירים המבקרים בשוק התיירות. דבר שגורם לאי-נוחות ופוגע ומקשה על התיירים הפוקדים את הכפר. כעלי החנויות מתלוננים על כך וטוענים שיש ירידה במספר התיירים המבקרים. בגלל העדר תנאים אלה.

בהתחשב ברגישות הקיימת ביישוב זה ונוכח העובדה שהתיירות היא חיונית לכפר ומהווה חלק חשוב בכלכלתו, רצוני לשאול:

1. האם האינפורמציה שנמסרה לי תואמת את המציאות?
2. מה הוא מספר התיירים שפקדו את דלית-אל-כרמל בשנים 1980, 1981 ו־1982?
3. האם קיים במקום מבנה שירותים ברמה סניטרית הולמת. העומד לרשות התיירים?
4. אם לא — מה הן הסיבות לכך?
5. האם מוכן כבודו לדקוק את הנושא ולפעול לפתרון הולם של הבעיה ולצמצום תנאים הכרחיים, המאפשרים המשך זרימת תיירות למקום?

תשובת שר התיירות א' שריר:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. במרכז דלית-אל-כרמל קיימים שירותים ציבוריים, אך אחזקתם ברמה נאותה הוא תפקיד הרשות המקומית.
2. אין בידינו אומדנים של מספר התיירים המבקרים מדי שנה בדלית-אל-כרמל.
3. במסגרת פגישת עבודה, שערך מנכ"ל משרד התיירות עם ראש המועצה המקומית, הבענו נכונות לסייע בעבודות שיפור ושיפוח חנויות, כדי להופכן לאטרקטיביות יותר. כמו כן הודענו, כי נהיה מוכנים להשקיע, על בסיס שקל מול שקל, לבניית מבנה שירותים מרכזי, וכי נשקול בחיוב יוזמות פרטיות להקמת פרויקטים תיירותיים נוספים.

2656. תקציב משרד התיירות לפעילות תיירותית ביהודה ובשומרון

חבר הכנסת מ' רייסר שאל את שר התיירות ביום כ"ב באייר התשמ"ג (5 במאי 1983):

אודה לכבודו אם ישיב על השאלות הבאות:

1. האם יש אמת בטענת מתאם פעולות התיירות במועצות יהודה ושומרון, שאין בתקציב משרד התיירות שום הקצבה לפעילות תיירותית ביהודה ובשומרון?
2. אם כן — מה ככוונת השר לעשות כדי לשנות את המצב לאחור?

תשובת שר התיירות א' שריר:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. בתקציב משרד התיירות וחברות הפיתוח יש היום סכום קטן מאוד לפיתוח תיירות ביהודה ובשומרון. תקציב הפיתוח של המשרד השנה קטן ריאלית לעומת אשחקד ונגזר כולו, לצער, מהתחייבויות רב-שנתיות ועבודות בביצוע, שאין דרך להפסיקן.

כוכב — 522,000 שקל. בחוגי היזמים יש הטוענים, כי שיעור ההשקעה המוכרת לתור נמוך משיעור ההשקעה בפועל.

ב. הלוואה: שיעור ההלוואה נקבע כ־% מההשקעה המוכרת על-פי הטבלה הבאה: אזור פיתוח א' — שיעור הלוואה מרבי 60%, 0.5% ריבית צמודה למדד, 6% ריבית צמודה לדולר; אזור פיתוח ב' — 50%, 1.0%, 0.5%; אזור פיתוח ג' — 40%, 1.5%, 7.5%.

ג. תנאי הצמדה: ההצמדה כשיעור 100% על הקרן והריבית עם אפשרות בחירה בין הצמדה למדד המחירים לצרכן ובין הצמדה לדולר של ארצות-הברית. כמו כן ניתן לבחירה שילוב בין השניים ביחסים קבועים מראש.

ד. תקופת החזר: ההלוואה ניתנת לתקופה מרבית של 12 שנים, כמפורט להלן: פירעון ריבית בלבד עד שנתיים; החזר קרן וריבית עד עשר שנים — סך הכול 12 שנים.

ה. מענק הישבון: בית-מלון שקיבל מעמד של "מענק מאושר" זכאי למענק הישבון בשיעור 12% מן המחיר המקורי כמוגדר בחוק לעידוד השקעות הון. מענק הישבון בשיעור קבוע בא במקום פטור מותנה ממכס ומס קנייה שהיה קיים עד לפני כמה שנים. בענף התיירות יש הטוענים כי מענק הישבון נמוך מסכום הפטור שהתקבל בעבר.

3. כדאיות הסיוע: בהשוואה לתעשייה ולחקלאות ניתן לקבוע את כדאיות הסיוע, לענף התיירות ככלל ולהקמת בחי-מלון בפרט כדלקמן: א. ההכנסות במטבחי-חוף לעובד הן הגבוהות ביותר בתיירות — כ־15,000 דולר לעובד בתיירות לעומת 11,000 דולר בתעשייה ו־7,000 דולר בחקלאות; ב. לכל שקל תקציב ב־1981 "נוצרים" כ־3 דולרים מתיירות, לעומת 1.5 דולר בתעשייה ו־0.5 דולר בחקלאות; ג. ספציפית לנושא השקעות, להכנסה של דולר אחד הושקע בתיירות 0.08 שקל, לעומת 0.30 בחקלאות ובתעשייה; ד. בשנים 1976—1980 ניתן לתעשייה עידוד כולל בסך של כ־17 מיליארד שקל, לעומת 0.8 מיליארד שקל בלבד בתיירות. כשהוציא התעשייתי המצטבר הגיע לכ־11 מיליארד דולר, לעומת כ־800 מיליון דולר מתיירות.

מהנתונים הנ"ל מתברר, כי "הדולר" המלוואי היה וול בכ־30% "מהדולר" התעשייתי. אם כעת נביא בחשבון את הערך המוסף של המלוואות לעומת התעשייה, נראה כי הפער גדול עוד יותר: מחיר הדולר המלוואי מגיע ל־0.12 שקל בלבד, לעומת 0.28 שקל בתעשייה.

ה. היקף ההטבות הניתנות למלוואות מצומצם יותר מהיקף ההטבות הניתנות לענפים האחרים: 1. אין סיוע בנושא מחקר ופיתוח; 2. שיעור ההלוואה הוא לפי מדדים תחשיביים ולא לפי ביצוע השקעות בפועל כמו בתעשייה או בחקלאות; 3. בניגוד למקובל בתעשייה או בחקלאות, המלוואות אינה זכאית למענקי פיתוח (עד 30%); 4. אין סיוע כמו בתעשייה לתשתית ולהקמת מבנים באזורי פיתוח; 5. חשמל, מים, מסים עירוניים, כל אלה יקרים יותר לענף מלוואות מלתעשייה.

4. אין בשלב זה מגמות של שינוי מדיניות הסיוע; הוא בהחלט סלקטיבי וזכאי להעדף, פיתוח אזורים מסוימים — יחסית הרבה יותר מבתעשייה ובחקלאות. תרומתו למאזן התשלומים ביחס למחיר הסיוע הופכת את ענף המלוואות במיוחד ואת כל ענפי התיירות האחרים לסקטור הכדאי ביותר למשק המדינה.

4. משרד הבריאות מרחיב את האשפוז הסיעודי במוסדותיו, במוסדות אש"ל ובמוסדות ציבוריים. הבעיה הקשה ביותר להפעלת המיטות היא מציאת כוח אדם אשר מוכן לעבוד בשטח זה.

5—6. משרד הבריאות מתכוון לפתוח מרכז סיעודי בתחומי בית-חולים תל-השומר וכשייכנו הביתנים המאשפזים חולים חריפים. עד אז יתווספו השנה 110 מיטות במוסדות הממשלה ו-300 מיטות במוסדות הפרטיים. בשנה הבאה תיפתחנה 200 מיטות במוסדות ממשלתיים.

7. הסיבות העיקריות לפער הקיים הן חוסר תקציב מתד גיסא וחוסר כוח אדם מאידך גיסא.

2132. הכשרת מרפאי שיניים

חבר הכנסת א' שפיזר שאל את שר הבריאות ביום ז' בשבט התשמ"ג (21 בינואר 1983):

באחרונה פורסם על פנייתו של עמותת רופאי השיניים האקדמיים למשרד הבריאות בבקשה להפסיק את "הכשרתם" המזורזת של מרפאי שיניים בלתי מוסמכים לתואר רופא שיניים.

אודה לשר אם ישיב לי:

1. האם הידיעה נכונה?
2. מה הן הסיבות לכך שמשרד הבריאות מכשיר כאמור?
3. האם רמתו המקצועית של מרפא השיניים, העובר הכשרה זו, מספקת?
4. כמה מרפאי שיניים עברו הכשרה זו וכמה עוד צפויים לעבורה?

5. מה הם הקריטריונים שעל-פיהן נבחרים מרפאי השיניים להכשרה זו?

6. מדוע לא יושקעו מאמצי משרד בהכשרת רופאי שיניים הלומדים בחוץ-לארץ וחוזרים לארץ?

תשובת שר הבריאות א' שושטק:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כן.
2. משרדנו פועל בהתאם לחוק תיקון-פקודת רופאי השיניים, שנחקבל בכנסת בחודש יולי 1976.

3. קורסים אלה מתקיימים במסגרת בתי-הספר לרפואת שיניים בישראל ובפיקוחה של ועדת ההוראה באותם מוסדות.

4. התקבלו לקורסים 152 מרפאי שיניים; מהם עברו כהצלחה את הקורס — 125: 6 — נכשלו; 2 — נפטרו במרוצת הלימודים ו-19 מממתינים לבחינות תזוזות בהתאם לאמור בפקודת רופאי השיניים. כיום רשומים 110 מרפאי שיניים הזכאים להתקבל לקורסים אלה.

5. הקריטריונים להשתתפות בקורס האמור נקבעו בפקודת רופאי השיניים.

6. אין כל קשר בין הכשרתם של מרפאי השיניים כפי שנבקע, כאמור, בפקודת רופאי השיניים ובין פעולות אחרות בנושא זה. משרדנו פועל רבות לשם העלאתם של רופאי שיניים מחוץ-לארץ ולשם קליטתם של רופאי שיניים חוזרים.

2257. רמת חדר המיון בבית-החולים "ביקור חולים"

חבר הכנסת י"ז אמיר שאל את שר הבריאות ביום י"ח בשבט התשמ"ג (1 בפברואר 1983):

2. למרות זאת, אני עושה מאמצים לקדם את פיתוח התיירות ביהודה ובשומרון והגעתי לסיכום חיובי בנדון עם שר המדע. כמו כן הנחיתי את אנשי המשרד לסייע בתכנון מוקדם של פרויקט תיירותי ביהודה ובשומרון במסגרת התקציב הקיים.

הי"ר מ' סבידור:

אדוני השר, תודה רבה. אתכבד להזמין את שר הבריאות להשיב על 14 שאלות.

2009. מספר מיטות האשפוז בבתי-הסיעוד

חברת הכנסת ש' ארבל-אלמוזלני שאלה את שר הבריאות ביום כ"ז בטבת התשמ"ג (12 בינואר 1983):

עליית תוחלת החיים וגידול אחוז הקשישים באוכלוסייה הישראלית הביא לריכוז המקרים של תושבים הזקוקים לאשפוז בבתי-סיעוד. כתוצאה ממינוע המקומות בבתי-סיעוד הולך וגדל מספר הזקוקים שאין יכולת לאשפזם, דבר הגורם סבל רב לא רק לחולה אלא גם לבני משפחתו.

רצוני לשאול את כבודו:

1. כמה מיטות עומדות לרשות חולים בבתי-הסיעוד?
2. מה היא התפלגות בתי-הסיעוד ומספר המיטות לבעלויות השונות — בתי-סיעוד ממשלתיים, ההסתדרות הכללית, מוסדות ציבור אחרים ופרטיים?
3. מה הוא הפער בין מספר המיטות הרצוי לבין מספר הזקוקים לאשפוז בבתי-סיעוד?
4. אילו אמצעים, נוקט משרדך כדי להגדיל את מספר המיטות בבתי-הסיעוד?
5. האם משרדך עומד להקים בתי-סיעוד ממשלתיים?
6. אם כן — כמה מיטות ומתי?
7. אם לא — מה הן הסיבות לכך?

חשובת שר הבריאות א' שושטק:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. המונח "בתי-סיעוד" אינו מקובל. האשפוז הגריאטרי מתחלק בין אשפוז חרף, אשפוז שיקומי ואשפוז סיעודי. המיטות הסיעודיות מתחלקות למיטות רפואיות ולמיטות סיעודיות רגילות.

קופות-החולים אחראיות לאשפוז קשישים במצב חרף, במצב שיקומי ובמצב סיעודי מורכב.

משרד הבריאות דואג לאשפוז כל החולים הסיעודיים. סך כל המיטות הסיעודיות הוא 4,366, והתפלגותן לפי בעלות היא: מוסדות המדינה — 770; אש"ל — 408; ציבוריים — 740; פרטיים — 1,800; בתי-אבות — 648.

2. התפלגות המיטות הגריאטריות היא: סך הכול מיטות גריאטריות רפואיות — 5473; אשפוז חרף — 198; אשפוז שיקומי — 909; אשפוז סיעודי — 4,366. סך הכול מיטות לאשפוז חרף לפי בעלות: קופת-חולים כללית — 44; בית-החולים "שערי צדק" — 32; בתי-חולים ממשלתיים — 122. סך הכול מיטות שיקומיות לפי בעלות: קופת-חולים כללית — 454; בית-החולים "עזרת נשים" — 27; בתי-חולים ממשלתיים — 428.

3. קיים חור המתנה של 650 מקרים בכל לשכות הבריאות במדינה.

אחרים שישבו כאילו יחד אתו והמתונו. ואיני יכול להתייחס לציטוטים אלא רק לדברים שמר שושני היה עד להם אישית.

5. כאשר לקור ששרר באותו לילה בירושלים, הרי אני מקווה שמר שושני אינו מטיל את האחריות לו על הנהלת בתי-החולים.

6. משרד הבריאות, בהתאם למדיניות הממשלה, מאלץ את בתי-החולים, שוב ושוב לקצץ בכוח אדם. בתי-החולים, צריך היה לצמצם בשנת 1980/81 ב-8% את מספר עובדיו, ובשנת 1981/82 היה קיצוץ נוסף. אין צל של ספק כי קיצוצים בכוח אדם מוכרחים לפגוע בשירות שאנו נותנים, ולו קיבלנו את חמיכת הממשלה להעסקת יותר פקידים, יותר אחיות, יותר רופאים, הרי ללא ספק אפשר היה למנוע המתנות מיותרות. כיום, כאמור, אין הדבר ניתן כמצאוה הכלכלית של המדינה, והאחראים על כוח האדם הרפואי אינם רואים כנראה "אסון" אם אדם שפונה ב-01:00 לחדר מיון נאלץ להמתין. ברצוני להדגיש, כי לפי כל הסימנים אחותו של מר שושני לא סווגה כמקרה דחוף ואפשר למצא ראייה לכך בעצם מכתבו של מר שושני.

7. הערתו של מר שושני "ממתי נהפך חדר מיון למרפאה רגילה" היא שאלה נכונה. אין ספק כי הפניות המרובות של מקרים, שלמעשה אינם דחופים ונעשים ללא הפניית רופא, לחדר מיון מקשות את העבודה הסדירה בחדר המיון. אין ספק כי במקרים דחופים ניתן לקרוא לרופא גם הביתה, ורופא מסוגל לקבוע כמהימנות האם יש צורך בפנייה לחדר המיון אם לאו.

8. מכל מכתבו של מר שושני אני אכן מתייחס בחומרה רבה לעובדה, כי, לדבריו, נתקל ב"שומר גס רוח". צר לי מאוד אם דבר כזה קרה בין כותלי בתי-החולים "ביקור חולים", ואני מתנצל על כך בפני מר שושני. אין ספק שכלל התנאים ובכל הסיבות יש מקום לשמור על יחס אדיב כלפי הזולת, ואני מבטיח לקיים ביזור עם השומר שהיה בחפקיד באותו לילה. (איני מביא זאת כנסיבה מקלה, אך ברצוני להדגיש כי השומרים המופקדים על שמירת בתי-החולים שלנו, בדומה לבתי-החולים אחרים ולמוסדות ציבור אחרים, אינם עובדי בתי-החולים ולעתים קרובות רמתם האינטליגנטית אינה מן הגבוהות.)

בסיכום, עלי להתנצל בפני מר שושני אם נתקל ביחס לא אדיב בין כותלי בתי-החולים. יכול אני להבטיח כי הנהלת בתי-החולים תעשה הכול כדי לתקן את הדברים העלולים להביא לידי יחס כזה. תקוותי כי אם חס וחלילה מר שושני או מישהו מבני ביתו יודק לשיירות הרפואיים של בתי-החולים "ביקור חולים", הדבר ייעשה על הצד הטוב וללא דופי. (על המכתב חתום פרופסור שלמה שטרן, המנהל הרפואי.)

2439. כוח האדם בבתי-החולים הממשלתיים

חברת הכנסת ש' ארכלי-אלמולגני שאלה את שר הבריאות כיום כ"ב באדר התשמ"ג (7 במרס 1983):
בעקבות תלונות הסתדרות הרופאים והסתדרות האחיות על כך שקיים מחסור בכוח אדם בבתי-החולים הממשלתיים, רצוני לשאול את כבודך:

1. האם טענות אלה תואמות את המציאות?
2. האם חסרים רופאים ואחיות, בהתאם לתקן המאושר, בבתי-החולים תל-השומר, איכילוב, רוקח אשקלון ונהרייה?
3. אם כן — בכמה מתבטא המחסור ברופאים ואחיות בהתאם לתקן המאושר?

חושב ירושלים, המשמש כמזכיר ההסתדרות במזרח ירושלים, שיגר אל המחלקה לתלונות הציבור של משרד ביום 19 בדצמבר 1982 מכתב, ובו התריע על ליקויים בחדר המיון של בתי-החולים "ביקור חולים" בירושלים.

אבקש מכבודו להשיב לי:

1. מדוע עד עצם היום הזה לא זכה האזור לתשובה כל שהיא?
 2. האם השירות הניתן לאזרחי ירושלים בחדר מיון של בתי-החולים נמצא על רמה נאותה?
 3. מה מתכוון כבודו לעשות כדי לברר את תלונות המפורטת של האזור, המדברת בעד עצמה?
 4. מה מתכוון כבודו לפעול כדי להבטיח שהשירות בחדר המיון יענה על הדרישות של מתן והבטחת שירותים מעולים לתולים הנוקקים לחדר מיון זה?
- תשובת שר הבריאות א' שוסטק:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

מר שושני, המתלונן, פנה טלפונית ימים ספורים לאחר שכתב את מכתבו, ונאמר לו כי עניינו נמצא בתהליכי בירור, וכי עם גמר הבירור נשוב ונודיע. ואכן פנינו למנהל בתי-החולים וקיבלנו ממנו תשובה מפורטת.

להלן תשובת בתי-החולים:

1. באותו יום ובאותה שעה שנטען על-ידי מר שושני כי היה בחדר מיון עם אחותו, לא רשום ברישומי חדר המיון השם שושני ואף לא שם אחר לפי הכתובת רח' טשרניחובסקי 31. לכן קשה להתייחס לטענות שהועלו במכתבו של מר שושני בצורה מדויקת. לא ייתכן שהולה שמגיע לחדר המיון אינו נרשם אצל הפקיד, אף שיש אדם האחראי לרישום החולים בספר הקבלה. בכל שעות היום והלילה, וזאת כטרם נכנס החולה לבדיקה בחדר המיון עצמו.

2. כראיה לכך שהיה פקיד רשום במקום הנני יכול להביא את העובדה, כי בדקתי את ספר הרישום הכולל של חדר המיון באותו לילה — בספר נרשמים החולים ברגע הופעתם בצורה כרונולוגית — ומצאתי כי בין השעות 22:00 ל-23:00 של ליל 14 בדצמבר 1982 נרשמו כסדרם שישה חולים. ברצף ובין השעות 23:00 ל-01:00 שבעה חולים ברצף. כאמור, לא מצאתי סימנים לרישום אחותו של מר שושני. 13 הפונים תוך שלוש שעות, בנוסף על העשרות הרבות שפקדו את חדר המיון בשעות הערב המוקדמות יותר, מהווים כמובן לחץ ניכר על הצוות הארמיניסטרטיבי, הסיעודי והרפואי של חדר המיון. למרות זאת, לא נתקלתי עדיין בתלונה על השהיה של אנשים מעבר לזמן המתנה סביר.

3. העובדה שמר שושני לקח את אחותו (ששמה כאמור לא ידוע לנו ונשמר כסוד לכל אורך המכתב) לאחר המתנה של שעה ומר שושני לא דיווח על שום בעיה בריאותית אצל אחותו בעקבות החלטה זו מוכיחה, כי כנראה אכן לא היה מדובר כאן במחלה חריפה, חס וחלילה, וכנראה האחות הממינת את החולים בהמתנים בחדר המיון לפני כניסתם לרופא לא עשתה שיפוט לא נכון כשתנתה לה להמתין שעה. לדברי מר שושני (ברצוני להדגיש כי אפילו לדברי מר שושני שהותו בחדר המיון לא ארכה יותר משעה, כשהגיע בשעה 01:00 ועזב כשעה-שעתיים מאוחר יותר).

4. רוב הטרונות של מר שושני במכתבו הן ציטוט מפי

לנפיקות חנים, מורים להקלות בתשלומים עבור חינוך, עובדי חברות תעופה לטיסות חנים וכו'. הטבות אלה, שהן מרכיב נכבד בשכר, אינן כפופות להסכמת מסגרת.

אבקש מכבודו להשיב לי:

1. מדוע חייבים הרופאים בתשלום לקופות החולים?
 2. האם נשקלת במשרד הבריאות האפשרות להשוות את תנאי הרופאים לעובדים בשירותים אחרים ולפטור את הרופאים מתשלום עבור הביטוח הרפואי בקופות החולים?
 3. אם אין שוקלים אפשרות כזאת — מדוע?
- שר הבריאות א' שוסטק:
(התשובה נקראה לבקשת חבר הכנסת ר' מילוא)
- אין בסמכותו של משרד הבריאות להורות לקופות החולים לפטור את הרופאים מתשלום עבור הביטוח הרפואי.

2536. שירותי הבריאות בזיכרון יעקב

חברת הכנסת ש' ארבל-אלמחולנו שאלה את שר הבריאות ביום כ"ח בניסן התשמ"ג (11 באפריל 1983):
בביקור שערכתי בזיכרון יעקב לפני שבוע התלוננו בפני חושבים על הקשיים הכרוכים בהעדר תחנת מגן-דוד-אדום ביישוב ועל הסבל שבהעדר אמבולנס בו.

רצוני לשאול את כבודו:

1. האם היתה קיימת תחנת מגן-דוד-אדום בזיכרון יעקב?
2. אם כן — מדוע נסגרה?
3. האם יש תוכניות לפתוח את התחנה ולהעמיד לרשותה אמבולנס?
4. אם כן — מתי היא תיפתח?

תשובת שר הבריאות א' שוסטק:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. בזיכרון יעקב לא היתה קיימת תחנת מגן-דוד-אדום. במקום היה אמבולנס שהופעל על-ידי המועצה המקומית.

2. השירות נסגר על-פי החלטת המועצה המקומית. ביום שנודע להנהלת מגן-דוד-אדום על סגירת השירות, הוטל על סניף חדרה להגיש שירות גם לזיכרון יעקב.

3. בשנת הספים 1983 תכנן מגן-דוד-אדום לפתוח תחנה לאמבולנסים באזור חוף-הכרמל. במגמה להגיש שירות לאזור וזיכרון יעקב, פרדס-חנה ויישובי המועצה האזורית חוף-הכרמל. התחנה תמוקם בבניין משטרת וזיכרון יעקב, וניתנה לכך הסכמה עקרונית של המטה הארצי.

4. אנו מקווים כי התחנה תיפתח לאחר שיפוץ המבנה והתקנתו לייעודו בסוף חודש מאי 1983. אמרתי שאנו מקווים שזה יהיה בסוף חודש מאי, אבל יכול להיות שזה יהיה בחודש יוני. עד לפתיחת התחנה תמשיך תחנת חדרה לשרת את חושבי וזיכרון יעקב.

2540. הסדרת העיסוק בפסיוטרפיה בחוק

חבר הכנסת א' שפייר שאל את שר הבריאות ביום כ"ח בניסן התשמ"ג (11 באפריל 1983):
העיסוק בפסיוטרפיה ובמסגים רפואיים הוא מקצוע שאינו מוסדר בחוק, העוסקים בו אינם חייבים ברישוי ואין עליהם כל פיקוח.

אודה לשר אם ישיב לי:

4. אילו אמצעים עומד משרדך לנקוט כדי להבטיח את כוח העבודה הדרוש?

תשובת שר הבריאות א' שוסטק:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. בתקופה שבה עלתה התפוסה בבתי-החולים הכלליים בארץ מעל ל-100% נוצר אכן מחסור בכוח אדם.

2-3. בכל בתי-החולים הללו לא חסרים רופאים ואחריות בהתאם לתקן, ואני מתכוין לחודשים האחרונים. שלפני חג הפסח, יתירה מזה, עקב עומס האשפוז בחודשים האחרונים אושר לבתי-החולים המשך העסקת עובדים גם מעבר לתקן. לגבי תקני רופאים: באחרונה נסתיימה הבוררות ומסקנותיה ייושמו כ"ו ביולי 1983. הבורר החליט להוסיף הרבה מאוד תקנים של רופאים, אבל חילק זאת לשלבים. לגבי אחיות: נמשך הסקר של המכון לפירון העבודה, האמור לקבוע אם יש מחסור בכוח אדם ובכמה.

2440. צפיפות בבתי-החולים הממשלתיים

חברת הכנסת ש' ארבל-אלמחולנו שאלה את שר הבריאות ביום כ"ב באדר התשמ"ג (7 במרס 1983):
בעקבות הצפיפות הקיימת בבתי-החולים הממשלתיים, מסר שר הבריאות שהמשרד עומד לרכוש מיטות בבתי-חולים פרטיים, כדי להבטיח אשפוזם של הנזקקים לכך.

רצוני לשאול את כבודו:

1. האם קטנה הצפיפות בבתי-החולים הממשלתיים בחודש פברואר?
2. מה היתה הצפיפות ב"13 בפברואר 1982 בבתי-חולים תל-השומר, איכילוב, רוקח, אשקלון ונהריה?
3. כמה מיטות נרכשו בבתי-חולים פרטיים, ובאילו בתי-חולים?

4. אילו אמצעים עומד המשרד לנקוט כדי למנוע צפיפות יתר בבתי-החולים הממשלתיים, כדי לאפשר טיפול נאות במאושפזים?

תשובת שר הבריאות א' שוסטק:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. בחודש פברואר החלה להסתמר ירידה בתפוסה בבתי-החולים. בחודש מרס המגמה נמשכה, אם כי ייתכן שבחלקה היא תוצאה של שבירת הרופאים.

2. לא הצלחנו לאחר תפוסה של יום 13 בפברואר 1982, וכל כן אנו מביאים את התפוסה בכל חודש פברואר 1982: תל-השומר — 106.85%, איכילוב — 99.36%, רוקח — 84.20%, אשקלון — 90.05%, נהריה — 77.10%.

3. נרכשו כ-20 מיטות בבתי-החולים "אלישע" בחיפה, אך נפתחו 25 מיטות גריאטריות סיעודיות בבתי-החולים תל-השומר ו-25 מיטות בבתי-החולים שמואל-הרופא.

4. בעיקר להרחיב את השירות הגריאטרי, דבר שיאפשר פינוי חולים ממחלקות בבתי-החולים הכלליים.

2534. הצעה לפטור רופאים מהשלום לקופות-חולים

חבר הכנסת ע' נוף שאל את שר הבריאות ביום כ"ח בניסן התשמ"ג (11 באפריל 1983):
כידוע, נהנים עובדי שירותים ציבוריים מפטור בתשלום עבור קבלת שירותי המוסד שבו הם עובדים. לדוגמה: עובדי חברת החשמל זכאים לחשמל חנים, אנשי "אגד" ו"דן"

עדנה סולודר (המערך):
אם המצב כל כך טוב, אז למה עדיין כל כך רע? יש לנו
הצעה לסדרהיום.

שר הבריאות א' שוסטק:
לא. ההצעה היא על בית-הספר לאחיות ולא על תקנים.

2542. ייבוא תרופות הומיאופתיות
חברת הכנסת ש' אלני שאלה את שר הבריאות כיום כ"ח בניסן
התשמ"ג (11 באפריל 1983):
הרפואה ההומיאופתית נפוצה בעולם ובארץ. יש כמה
בתי-מרקחת המתמחים זה שנים בייבוא תרופות הומיאופתיות.
וייבוא זה התנהל כסדרו באישור משרד הבריאות עד לשנת
1978. מאז, החל משרד להגביל ייבוא זה עד כדי איסור
המוחלט.

על-פי מידע שהגיע לרשות, הונחתה מדיניות משרד
על-ידי מסקנות ועדה אשר מונתה על-ידי מנכ"ל משרד
הבריאות להסדיר את רישומם של תכשירים רפואיים
הומיאופתיים בפנקס התרופות הממלכתי. הוועדה הנ"ל הוקמה
בעקבות פנייה של בתי-מרקחת לבג"ץ לאחר איסור הייבוא.

לאור הנ"ל, שאלותי הן:

1. מאחר שההומיאופתיה מוכרת כרשמית בפנקס
התרופות הממלכתי כברטניה ובצרפת, ומאחר שפנקסי
התרופות הצרפתי והבריטי הם רשמיים בארץ בכוח חוקת
הרוקחים — מדוע מצא משרד לנכון לאסור ייבוא תרופות
הומיאופתיות?

2. אילו שיקולים הנחו את משרד הבריאות לשינוי
המדיניות בשנת 1978?

3. איך מתיישב שינוי זה עם פנייה רשמית של ראש יחידת
הרוקחות במשרד מיום 13 בפברואר 1978 אל יצרני תרופות
הומיאופתיות בגרמניה וכאנגליה, ובה הוא מבקש לדון בנושא
ייצוגי-חברותיהם בישראל?

4. האם אין בפנייה זו משום עבירה על החוק ושימוש
לרעה במעמדו?

5. האם אין בהחלטת משרד משום אי-עמידה בהבטחת
מנכ"ל משרד בבג"ץ?

6. היש כוונת השר להורות על מתן אפשרות לייבא
תרופות הומיאופתיות?

תשובת שר הבריאות א' שוסטק:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. תכשירים הומיאופתיים מוגמרים אינם מוכרים רשמית
בפנקסי התרופות הממלכתיים כברטניה ובצרפת. בנוסח
החדש של פקודת הרוקחים (מאי 1981), רק הפרמקופיאה
האירופית מוכרת בארץ. פרט לצרפתית ולבריטית.
בפרמקופיאה הצרפתית יש חומרים הומיאופתיים לצורך
ריקחה. אנו מאשרים, לפי הסדר מיוחד, את ייבואם של חומרים
אלה לצורך ריקחה בבתי-מרקחת בארץ. לעומת זאת, לא ניתן
לאשר ייבוא של תכשירים מוגמרים מקבוצה זו לפי הוראות
החוק הקיימות בארץ. כי אלה לא נרשמו בפנקס התרופות
הממלכתי בארץ.

2. השיקולים אשר הנחו את משרד הבריאות מעוגנים
בהוראות החוק, והיינו תקנות הרוקחים (תכשירים רפואיים),
התשל"ח — 1977. תכשירים אלה לא עמדו בבדיקות של
יעילותם הרפואית, כאשר היבוא התריג המצומצם התרחב.

1. מדוע לא יוסדר נושא העיסוק בפסיכותרפיה ובמסגרים
רפואיים בחוק?

2. מה הן הסיבות לכך שעד היום לא הוסדר נושא זה
בחוק?

3. האם הגיעו למשרדו של השר תלונות מאזרחים על
נזקים שנגרמו להם עקב טיפול רפואי לא נכון על-ידי
פסיכותרפיסטים? אם כן — כמה תלונות כאלה הגיעו בשנה
האחרונה וכיצד הן טופלו?

4. האם מפקח משרד הבריאות על העוסקים בפסיכותרפיה
ובמסגרים רפואיים? אם כן — כיצד?

5. האם השר מתכוון לפעול לעיגונו של נושא זה בחוק?
אם כן — מתי?

שר הבריאות א' שוסטק:

1. נושא העיסוק בפסיכותרפיה יוסדר עם קבלת החוק
הכללי למקצועות הפארה-רפואיים על-ידי הכנסת. לגבי מסד
רפואי — אין המערך מכיר בעיסוק זה כמקצוע פארה-רפואי,
ואין ניתנת הכרה לאלו שלמדו מקצוע זה.

2. החוק למקצועות הפארה-רפואיים מטפל בתיאום עם
לשכת היועץ המשפטי לממשלה.

3. לא.

4. משרד הבריאות מפקח על העוסקים בפסיכותרפיה
כמוסדות ממשלתיים וכמוסדות גריאטריים פרטיים.

5. כן, בהקדם.

2541. מצוקת המרכז הרפואי בצפת

חברת הכנסת ע' סולודר שאלה את שר הבריאות כיום כ"ח
בניסן התשמ"ג (11 באפריל 1983):

לאחרונה אנו שומעים וקוראים על מצוקת המרכז הרפואי
בצפת, המשרת אוכלוסייה של 120,000 תושבים. נמסר שבתקן
בית-החולים, חסרים 26 רופאים ומתמחים. מצוקת כוח אדם
במקום גורמת לעומס כבד ביותר על הצוות הקיים וכן להשבתת
יחידות וחורי ניתוח. במצב זה נמנעת עזרה סיעודית נאותה
לאוכלוסייה כה גדולה ולמורת סבל, שאין לה אלטרנטיבה
רפואית אחרת.

אודה לכבודו אם ישיב לשאלותי:

1. האם משרד מודע לחומרת המצב?

2. אם כן — האם קיימות ומה הן התוכניות להבראתו,
והאם הוחל בהפעלתן וביישומן?

שר הבריאות א' שוסטק:

1. לבית-החולים בצפת מספר תקנים התואם הסכמים
בסקטורים השונים, ואין בו מחסור בתקנים. להיפך,
בבית-החולים תקנים פנויים של רופאים ושל כוח אדם סיעודי.

2. מאחר שאין מדובר במחסור בתקנים אלא במחסור
בעובדים לאיש תקנים, פועל המשרד ליצירת שילוב בין אחד
מבתי-הספר לרפואה לבין בית-החולים בצפת. דבר זה יהווה
מקור למשיכת כוח אדם מקצועי לאזור. באחרונה חלה
התקדמות בנושא זה וקיימת נכונות מצד בית-הספר לרפואה
בירושלים לשילוב כזה.

היור"מ סכידור:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת עדנה סולודר.

שושנה ארבל-אלמחלינו (המערך):
תודה רבה.

שר הבריאות א' שוסטק:

בעונת רב. (השר קורא את תשובתו. ראה עמ' — —).

2544. עתיד בתי הספר לאחיות בצפת

חבר הכנסת ר' נעים שאל את שר הבריאות ביום כ"ח בניסן
התשמ"ג (11 באפריל 1983):

לאחרונה נתפרסמו מודעות מטעם אגף הסיעוד במשרד
הבריאות בדבר הרשמה לבתי הספר לאחיות. על-פי אותה
מודעה, לא נכלל בתי הספר לאחיות בצפת בין מוסדות שבהם
ילמדו בשנת הלימודים הבאה.

אבקש מכבודו להשיב לי:

1. האם ניתן להכין מתוכן המודעה כי בתי הספר לאחיות
בצפת עומד להיסגר לקראת שנת הלימודים הקרובה? אם כן
— האם סגירת בתי הספר והעברתן לחיפה לא תביא לנסיגה
ממדיניות אכלוס הגליל?

2. כמה שנים קיים בתי הספר לאחיות בצפת וכמה
תלמידות למדו בו?

3. כמה מבוגרות המוסד המשיכו לעבוד במסגרות
הרפואיות בגליל, בנייהן: בתי החולים בצפת ובית החולים
פורייה?

4. כמה מבוגרות המוסד המשיכו להתגורר בגליל?

5. האם השר מוכן לפעול למען שינוי גזירה זו, על-ידי
הרחבת בתי הספר בצפת והעברתו על רמה אקדמית?

שר הבריאות א' שוסטק:

(התשובה נקראה לבקשת חבר הכנסת א' נחמיאס):

1. בתי הספר לאחיות בצפת לא קלט תלמידים חדשים
מאז שנת 1981. עם זאת, הופנו לבתי החולים בצפת תלמידים
מבתי הספר לסיעוד על-ידי ע' ילין ב"רמב"ם" ומבתי הספר
על-ידי ד"ר י' זיידה ב"רוטשילד". כחלק מהתוכנית לשלב את
בתי הספר בתוכנית של חיפה רבתי.

2. בתי הספר בצפת קיים מאז שנת 1976 והתקיימו בו שני
מתוורים לאחיות מעשיות שהשלימו להסמכה וארבעה
מתוורים תלת-שנתיים רגילים. לרבות המחזור המסיים את
לימודיו באוקטובר שנה זו. מספר התלמידים שלמדו
בבתי הספר: שני קורסי השלמה לאחיות מעשיות — 29;
ארבעה מתוורים רגילים (לרבות הנוכחי) — 84.

3. בבתי החולים צפת עובדים: 12 תלמידים מבוגרי קורסי
השלמה; 24 תלמידים מבוגרי מתוורים רגילים. בבתי החולים
פורייה עובדים: 2 תלמידים מבוגרי קורסי השלמה; 2 תלמידים
מבוגרי מתוורים רגילים. כונני השלמה הנוותרים חזרו
למקומות עבודתם באזור הצפון בקהילה.

4. אחים ואחיות שהשלימו לימודים גרו בצפון, לרבות
צפת, טרם כניסתם לבתי הספר וממשיכים להתגורר בצפת. עד
כמה שידע לנו — המספר מגיע ל-11. מקרב בוגרי המחזור
הרגיל מתוורים בצפת 15.

5. תוכנית האחדות בבתי הספר בצפון, ובכלל זה בתי הספר
בצפת, מתקרמת. הוועדה ליד הטכניון שונה באישור התוכנית
האקדמית עומדת לסיים את עבודתה בימים אלה, ואנו מצפים
להחלטתה. על היתר נדבר בזמן שידור בהצעתך.

הועלה הנושא בפני ועדה מקצועית, ולאור מסקנותיה נחקלו
החלטות בנושא זה.

3. שאלה זו בטעות יסודה. ראש יחידת הרוקחות לא פנה
ב-13 בפברואר 1978, ולא בכל תאריך אחר, בעניין ייצוג
בישראל של החברות המייצרות תכשירים הומיאופתיים.
לעומת זאת, היתה תלונה של בעל בית מרקחת פרטי בנושא זה
ביחס לאחר העובדים במשרדנו. תלונה זו נבדקה ביסודיות
על-ידי נציבות תלונות הציבור במשרד מבקר המדינה,
ומסקנותיה הובאו במכתבם מס' 900573 מיום 29 באוגוסט
1979. במכתב מבקר המדינה נאמר מפורשות: "כידורנו העלה
כי הנהלת משרד הבריאות החליטה שלא לאפשר הוראת תקנה
17 כצינור לייבוא סדי — — והחלטה זו נראית לנציבות
מוצדקת לגופא". כן העלה הבירור כי "לא היה קשר בין
החלטת הנהלת משרד הבריאות לבין האינטרסים" של אותו
איש של משרד הבריאות שאליו התייחסה התלונה, ואשר מלבד
זאת לא נמצא כל דופי במסירתו לעבודתו המקצועית במשרד
הבריאות. יתר על כן, משנת 1979 איש זה לא עוסק בבעיות
ייבוא, לרבות תכשירים הומיאופתיים.

4. נציבות תלונות הציבור לא קבעה שהיתה עכירה על
החוק, מצד העובד.

5. כתוצאה מהבטחת מנכ"ל משרד הבריאות נבדקה,
על-ידי ועדה רפואית, כשירותם של תכשירים הומיאופתיים
שהוגשו לרישום בפנקס התרופות הממלכתי, ואלה לא עמדו
בקריטריון של יעילות, ואומנם כב"ץ 467/82 נדחתה על הסף
תביעת הרישום של תכשירים הומיאופתיים.

6. דין תכשירים הומיאופתיים נדון כל תכשיר רפואי אשר
ועדה מקצועית מוסמכת במשרד פסלה את כשירותו לרישום
בפנקס התרופות הממלכתי, לפי הוראות תקנות הרוקחים
(תכשירים רפואיים), התשל"ח-1977. ללא רישום בפנקס
התרופות הממלכתי, אין כל אפשרות חוקית לאשר את הייבוא.

2543. הצורך בחוק ביטוח בריאות ממלכתי

חבר הכנסת ש' וייס שאל את שר הבריאות ביום כ"ח בניסן
התשמ"ג (11 באפריל 1983):

ב"דבר" מיום 25 בינואר 1983 נכתב: "800 איש בלבד
הודיעו למשרד הבריאות שהם חסרי ביטוח בריאות. משרד
הבריאות פנה כמודעות לציבור בבקשה לחסרי ביטוח בריאות
להירשם. אין ספק, שמספר חסרי ביטוח בריאות גדול יותר. יש
להניח, שעשירים אינם מבוטחים והפונים אל רופאים פרטיים
לא דשמו את שמותיהם".

אבקש לשאול את כבודו:

1. אם אכן כזה המצב?

2. אם כן — האם רצוי לשקול מחדש את עצם הצורך
בחוק ביטוח בריאות ממלכתי, במתכונתו המקורית?

שר הבריאות א' שוסטק:

1. אכן נרשמו 800 איש, אבל המספר הוא הרכה יותר
גדול.

2. לא, להיפך, המצב של מחסרי הביטוח מחזק את הצורך
הדחוף באישור חוק ביטוח בריאות ממלכתי במתכונת
שנחקלה בכנסת בקריאה ראשונה.

היו"ר מ' סבידור:

אדוני השר, היות שחברת הכנסת שושנה ארבל-
אלמחלינו מכבדת אותנו תמיד בנוכחותה המדויקת, אני מבקש
שתקרא את תשובתך על שאלתה שלה, מס' 2009.

היו"ר מ' סבידור:

חודה לשר הבריאות. רשות הדיבור לשר הביטחון משה ארנס.

2523. עצורים פלשתינאים ולבנונים בישראל

הבר הכנסת מ' טובי שאל את שר הביטחון כיום כ"ח בניסן התשמ"ג (11 באפריל 1983):
ממשלת ישראל לא מסרה מידע רשמי מוסמך על אודות הפלשתינאים והלבנונים שנעצרו בעקבות המלחמה בלבנון. כמצב זה מתפרסמים ידיעות שונות ומספרים שונים בעניין זה. היו פרסומים גם בעיתונות הבין-לאומית על הימצאותם של כ-30,000 עצורים פלשתינאים.

הנני שואל את כבודו:

1. כמה אנשים נעצרו על-ידי צה"ל בעקבות המלחמה בלבנון החל מחודש יוני 1982 וכמה שוחררו?

2. כמה עצורים מאלה שנעצרו בלבנון החל מיוני 1982 עודם מוחזקים בידי כוחות צה"ל?

3. באילו מקומות הם עצורים?

4. האם הועברו עצורים כאלה אל תוך שטחה של ישראל?

5. האם בית-הסוהר הצבאי במגירו משמש מחנה מעצר לעצורים מלבנון, ואם כן — כמה עצורים נמצאים שם?

6. האם בבית-המעצר יגור (גלמה) נמצאים עצורים מהלבנון, ואם כן — כמה מהם מוחזקים שם?

7. האם בסביבת צפת קיים מחנה מעצר לעצורים מלבנון, ואם כן — כמה עצורים שם?

8. האם קיימים בלבנון מחנות מעצר נוספים על מחנה המעצר באנצאר, ואם כן — היכן?

9. האם נמסרה הצלב האדום רשימה מלאה על העצורים בעקבות המלחמה בלבנון?

שר הביטחון מ' ארנס:

1. בעקבות המלחמה בלבנון נעצרו, החל מיוני 1982, 9,427 איש ומהם שוחררו 4,614.

2. בידי צה"ל עדיין מוחזקים 4,790 איש. 19 עצירים נפטרו ו-4 עצירים כרוחו.

3. עצירים אלה נמצאים בלבנון, במחנה אנצאר (גברים) ובמחנה אנצאריה בנכטייה (נשים). עצירים חולים מועברים לבתי-חולים בישראל.

4. בתחילת מבצע שליג הועברו כל העצירים לישראל והוחזקו ככלא מגורו (גברים), ככלא נווה-תרצה (נשים) או בבתי-חולים. עם פתיחת מחנה אנצאר הועברו הגברים אליו, וכ-7 במרס 1983 הועברו הנשים למחנה בנכטייה.

5. בית-הסוהר הצבאי במגירו אינו משמש מחנה מעצר לעצירים מלבנון.

6. בבית-המעצר יגור אין עצירים מלבנון.

7. בסביבות צפת לא קיים מחנה מעצר לעצירים מלבנון.

8. נוסף על מחנה אנצאר, קיים מחנה מעצר לנשים אנצאריה בנכטייה.

9. בידי הצלב האדום רשימה מלאה של כל העצירים. נציגיו שוהים במחנה אנצאר ונפגשים שם באופן חופשי עם כל

2631. עתיד התחנה לגמילה מסמים בדרך בית-לחם בירושלים
הבר הכנסת ד' זיגרמן שאל את שר הבריאות כיום כ"ב באייר התשמ"ג (5 במאי 1983):

נועד לי שקיימת אפשרות ממשית של סגירת התחנה לגמילה מסמים בדרך בית-לחם בירושלים. זהו מרכז אשר מטפל במכורים לסמים שלא בתנאים של אשפוז בבתי-חולים לחולי נפש וטיפול ומטפל בעשרות צעירים ירושלמים שזקוקים לשירות זה.

אודה לכבודו אם ישיב לי:

1. האם נכונות הידיעות לגבי עצם סכנת הסגירה?

2. אם כן — אילו צעדים עומד לנקוט המשרד על מנת למנוע את סגירת המוסד?

3. אילו צעדים נוקט המשרד על-מנת להתמודד עם סוגיה זו של התמכרות לסמים?

תשובת שר הבריאות א' שוסטק:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

אין סכנה של סגירת התחנה.

2632. סקר על שיעור מחלות נפש בקרב בני שכונות מצוקה
הבר הכנסת י' גיל שאל את שר הבריאות כיום כ"ב באייר התשמ"ג (5 במאי 1983):

על-פי כחבה בעיתון "הארץ" מיום 7 במרס 1983, התברר ממחקר חדש שנערך בבירה כי "שיעור מחלות הנפש גבוה ביותר בירושלים בקרב בני שכונות מצוקה כמו מחנה-יהודה והקטמונים". ממסקנותיו היישומיות של הסקר עולה, כי "יש להפנות אמצעי מניעה בריאותיים לאזורים במדינה שבהם רמת המצוקה החברתית גבוהה יותר".

לנוכח זאת, רצוני לשאול את כבודו:

1. האם משרדך סומך את ידו על ממצאי הסקר ומודע לחשיבות הטמונה בו?

2. כיצד בדעת משרד הבריאות לפעול כדי להקל את סבלה של אוכלוסיית המצוקה ולמנוע החרדות והתפתחות של מחלות נפש בקרב אוכלוסייה למודת סבל זו?

תשובת שר הבריאות א' שוסטק:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כן. המחקר נעשה על-ידי המחלקה למידע והערכה כשירותי בריאות הנפש שכמשרד הבריאות, כשיתוף עם המכון למחקר פסיכיאטרי ברוקלנד, ניו-יורק.

2. אנו מתכננים הרחבת סקר ראשוני זה לרמה כלל-ארצית (מדידת התחלואה הנפשית) ביישובים השונים בישראל, הנכרלים במעמדם הסוציאלכלכלי. ממצאי הסקר הרחב יאפשרו טיפול במניעה ראשונית והקצאת משאבים טיפוליים ביישובים ובשכונות השונות בישראל.

היו"ר מ' סבידור:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת שושנה ארבלי-אלמוזלינו על שאלתה מס' 2439, שהתשובה עליה נמסרה לפרוטוקול קודם לכן.

שושנה ארבלי-אלמוזלינו (המערך):

אדוני השר, האם תשובה זו שנתת יש בה מענה גם לאלה המסיימים לימודיהם וצורכים לעשות סטאז' בבתי-חולים?

שר הבריאות א' שוסטק:
לא, כאן מדובר ברופאים, לא בסטודנטים.

היו"ר מ' סבידור:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת תופיק טובי.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
מפקד מרחב חברון לא הועמד לדין למרות ההוכחות שהיו
שהוא עבר עבירות על-פי חוק העונשין ויש מקום להעמידו
לדין. האם נוהג זה של אי-העמדה לדין אינו יוצר את האווירה
שהיועץ המשפטי לממשלה מדבר עליה, של לית דין ולית דיין
בשטחים הכבושים?

שר הביטחון מ' ארנס:

חבר הכנסת טובי, במקרה ישבתי אתמול עם היועץ
המשפטי לממשלה, והוא לא העלה שום הסתייגות בקשר
להליכים המשפטיים בצבא. ולזה — אני מכין — מתייחסת
השאלתך שלך. היתה חקירה, החקירה לא העלתה כל סיבה
להביא לדין את מפקד מרחב יהודה.

2332. גיוס בעלי תפקידים מרכזיים במשק כשעת חירום
חבר הכנסת ש' וייס שאל את שר הביטחון ביום כ"ז בשבט
התשמ"ג (10 בפברואר 1983):

כ-15% מכוח האדם במפעלי התעשייה גויס בשלבי השיא
של המלחמה האחרונה. בין המגויסים אנשים מרכזיים לא
מעטים, הושמעו ביקורות לא מעטות על היערכות המשק
והצבא למצבי חירום ממין זה.

אודה לשר אם ישיב לי:

1. האם אכן מרוצה השר מן הדרך שבה פעלו הוולחמים?
2. האם נערכה כעקבות המלחמה בדיקה יסודית של
פעולות הוולחמים?
3. אם כן — מה היו המסקנות?
4. האם יושמו המסקנות?

שר הביטחון מ' ארנס:

1. נכנסתי לתפקיד לאחר סיכום פעולות הוולחמים כמבצע
של"ג, ומכאן שלא אוכל להביע התרשמות אישית.
2. הבדיקה נערכה במסגרת השלישית הראשית ודיון
מסכם התקיים בראשות ראש אכ"א ובהשתתפות כל הנוגעים
בדבר, לרבות נציגי הסקטור האזרחי.

3. כל המשתתפים בדיון המסכם, וככללם נציגי משרד
העבודה והרווחה והמשק לשעת חירום, הביעו שביעות רצון
מפעולות ועדות הוולחמים כמבצע של"ג.

2434. דין המתנות שקיבלו חיילי צה"ל במשק המלחמה
חבר הכנסת ד' בן-מאיר שאל את שר הביטחון ביום כ"ב באדר
התשמ"ג (7 במרס 1983):

במשך ימי הלחימה בלבנון הרעיפו תושבי ישראל ויהודים
מכל קצווי חבל ישפע של מתנות ודורות על חיילי צה"ל
הלוחמים. בין המתנות הללו היו מוצרים בגיימא ובכלי ערך
רב, כגון מכשירי טלוויזיה (ובכלל זה מקלטים צבעוניים),
טרנזיסטורים, רשמיקול ומכשירי ספורט.

רצוני לשאול:

1. האם מוצרים יקרים אלה נרשמו ברשימות המלאי של
היחידות, אשר חייליהן קיבלו אותם?
3. האם המוצרים הנ"ל הפכו לחלק מאפסניית הקבע של
אותן יחידות ורשמו שימוש חוזר בעתיד?
3. אם תשובתך על השאלה השנייה היא שלילית, אבקש
לדעת היכן נמצאים החפצים הנ"ל ומי מחזיק בהם עתה?

העצירים, בארבע עיניים. כמו כן מבקרים נציגיו באופן קבוע
במחנה אנצאריה ונפגשים שם עם העצירים בארבע עיניים.

היו"ר מ' סבידור:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת טובי.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אדוני השר, איך אתה מיישב את המספרים שמסרת זה
עתה עם המספרים שנתפרסמו גם על-ידי המוסדות הלבנוניים
וגם על-ידי הצלב האדום? אלה מדווחים על הרבה יותר
עצורים. עובדה היא שהיו עצירים בתוך ישראל, לפי הודאת שר
הביטחון הקודם, שלא הכתיש את הימצאותם? איך אתה
מיישב את הודאתו של שר הביטחון הקודם עם תשובתך, שלא
היו עצירים בישראל?

היו"ר מ' סבידור:

השר אמר שהיו עצירים בישראל.

שר הביטחון מ' ארנס:

תודה על העזרה, אדוני היושב ראש.

חבר הכנסת טובי, אלה הם המספרים הרשמיים והנכונים
להיום.

1993. אי-העמדתו לדין של מפקד מרחב חברון

חבר הכנסת ת' טובי שאל את שר הביטחון ביום כ"ז בטבת
התשמ"ג (12 בינואר 1983):

בעיתון "הארץ" מיום 14 בדצמבר 1982 פורסם, שוועדת
חקירה שמונתה בעקבות חלונת אנשי "שלום עכשיו" קבעה,
שמפקד מרחב חברון אמר בתדריכים לחיילי מילואים ששירתו
בחברון באפריל השנה: "יש להיכנס בערבים המקומיים בצורה
קשה, אם לא ניכנס כהם בצורה קשה ונרכיב בהם יהיו הפרות
סדר". חוקר מצ"ח קבע, כי יש עדויות לכאורה שמפקד המרחב
עבר עבירות על-פי חוק העונשין ויש מקום להעמידו לדין.
לעומת זאת, הפרקליט הצבאי הראשי המליץ, שאין להעמיד
בשלב זה לדין את מפקד המרחב, שבינתיים הועבר מתפקידו
לתפקיד אחר במפקדת הגדה המערבית. הפרקליט הצבאי
הראשי המליץ להמתין לתוצאות משפטם של חמישה אנשי
ממשל אחרים, הנאשמים כי פגעו בחושבים ערבים בחברון
באפריל השנה.

הנני שואל את כבודך:

1. אם חוקר מצ"ח קבע שיש עדויות לכאורה שמפקד
מרחב חברון לשעבר עבר עבירות על-פי חוק העונשין —
מדוע הסכימה הרשות הנוגעת בדבר צה"ל שלא להעמידו
לדין?

2. האם הסתיים משפטם של חמישה אנשי הממשל הצבאי
שהואשמו כי פגעו בחושבים ערבים בחברון באפריל שעבר?
ואם כן — מה היו תוצאות המשפט?

3. האם מוכן כבודו להורות לפעול בהתאם לחוות דעת
מצ"ח בנוגע למפקד מרחב חברון לשעבר ולהעמידו לדין?

שר הביטחון מ' ארנס:

1. בתיק החקירה לא נכללה כל המלצה שעניינה
העמדתו לדין של מפקד מרחב יהודה.

2. הפרקליט הצבאי הראשי הורה על העמדתם בפני
בית-דין צבאי של שמונה חיילים, משפטם של שמונה החיילים
הסתיים כאשר שלושה מהם זוכו מכל אשמה והנאשמים
האחרים הורשעו בעבירות שיוחסו להם ונידונו לעונש מאסר
לחקופות שונות.

2. האם מוכן השר לפעול למימוש תביעות האלה של המועצה המקומית, כדי שתושבי הכפר לא יעמדו במצב של סכנת חיים, כפי שהיה בזמן הפיצוץ הנ"ל?

3. מה הם הצעדים שהשר ינקוט בנושא זה?

שר הביטחון מ' ארנס:

1 — 3. חבר הכנסת מחמד ותד הגיש שאלתא זהה, מס' 2437, ואני מציע שתתייחס לתשובה שניתנה על שאלתא זה.

לגופו של עניין — התשלום למועצה המקומית אושר.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אני רוצה לשאול שאלה נוספת, ואיני יודע מה היו התשובות שלך על השאלות של חבר הכנסת ותד.

שר הביטחון מ' ארנס:

אני מציע שתקרא אותן.

שולמית אלוני (המערך):

אבל זכותו לשאול שאלה נוספת.

היו"ר מ' סבידור:

אני מניח שחברת הכנסת אלוני איננה פה פרטנר לעניין, ואני משיב שכל מה שעשה השר הוא על-פי התקנון.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אבל אני מבקש לשמוע את התשובה.

שר הביטחון מ' ארנס:

חבר הכנסת טובי, אני חושב שאהה ממש "עושה את עצמך", ותסלח לי על שאני משתמש בביטוי הזה. עניתי לך לגופו של עניין, שהתשלום למועצה המקומית אושר, הרי זה מה שעניין אותך בשאלתא שלך.

היו"ר מ' סבידור:

אני רוצה לתקן את עצמי, לצורך הפרוטוקול ולצורך הדרכת כלולו. אפשר להפנות חבר הכנסת לתשובה זהה, אם היא ניתנה באותו יום, אם לא, על-פי התקנון אינני יכול לעשות זאת.

שלמה הלל (המערך):

אני מבקש להוסיף — — —

היו"ר מ' סבידור:

כבר השיכתי לגבי הטעות שלי, אד מריטום, כלומר לעניין עצמו, השר כבר השיב.

שלמה הלל (המערך):

אני מבקש להוסיף: אם התשובה ניתנה באותו יום ואם היא אומנם נקראה, לפעמים מעבירים את התשובות לפרוטוקול בלי לקרוא אותן, וחברי הכנסת אינם יודעים מה העבירו לפרוטוקול.

שר הביטחון מ' ארנס:

ובכן כלולו למדנו משהו מהשאלה של חבר הכנסת טובי.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

ובכן, האם אפשר לשמוע את התשובה?

שר הביטחון מ' ארנס:

אהיה כן אתך: אין לי כאן העתק של התשובה המפורטת על השאלתא, נדאג להעביר אליך את התשובה.

היו"ר מ' סבידור:

חבר הכנסת טובי, אם אחה מסתפק בתשובה בכתב, תקבל אותה בכתב.

שר הביטחון מ' ארנס:

(התשובה נקראה לבקשת חבר הכנסת ע' נוף)

1. התשובה חיובית.

2 ו-3. צה"ל עורך בדיקה ורישום של כל המלאי ועם סיועם ניתן יהיה להשיב תשובה מפורטת בנדרון. מטבע הדברים בדיקה ורישום בכל היחידות של צה"ל אורכים זמן רב.

2527. פגיעות חיילי צה"ל בשמורות טבע

חברת הכנסת ע' סולודר שאלה את שר הביטחון ביום כ"ח בניסן התשמ"ג (11 באפריל 1983):

בעיתון "דבר" מ"14 במרס 1983 נמסר על התרחבות מקרי הפגיעה של יחידות צה"ל בשמורות הטבע במדבר יהודה ובנגב, בעיקר עקב פריצות דרכים. לאחרונה אירעו שני מקרים חריגים, שחיבו התערבות של פקחי רשות שמורות הטבע: 1. יחידות ציד מכני כבר של צה"ל פרצו דרך באזור שמורת טבע באילת; 2. אומנו יחידות צה"ל כשטח שמורת הטבע בנחל צניפים כערכה.

אודה לכבודו אם ישיב לי:

1. האם יש לגורמי צה"ל הנחיות ברורות לגבי איסור כניסה ופגיעה בשמורות הטבע?

2. אם כן — האם הן מובאות לידעת כל היחידות?

3. מה עושה משרדך למניעת הפרת ההוראות?

4. במקרי פגיעה נזק לשטחי הרשות — האם משתתף משרדך בחיקוק או כפיצוי הרשות על הנזק שנגרם?

שר הביטחון מ' ארנס:

1. בהחלט כן.

2 — 3. ההנחיות הורדו עד לרמת היחידות, ובכללן הרצאות ופגישות של מפקדי יחידות עם נציגי רשות שמורות הטבע.

צה"ל פעל למניעת חריגות בתיאום מלא עם רשות שמורות הטבע, גם שטח האימונים בנחל צניפים תואם עם רשות שמורות הטבע.

פריצת הדרך לאילת לא נעשתה על-ידי צה"ל. העברה מבוצעת על-ידי מע"ן.

4. כשיש נזקים, צה"ל מסייע בתיקונם.

2529. נזקים בכפר עילבון בעקבות התפוצצות מחסן נשק

חבר הכנסת ח' טובי שאל את שר הביטחון ביום כ"ח בניסן התשמ"ג (11 באפריל 1983):

במכתב שקיבלתי מראש המועצה המקומית עילבון נאמר, כי בעקבות פיצוץ מחסן הנשק על-ידי צומת גולני נגרמו נזקים רבים לכפר, המועצה המקומית פנתה למשרד הביטחון כדי לטפל בנושא זה, ובעיקר בשלושה נושאים דחופים: א. קבלת פיצויים עבור הנזקים שנגרמו לקו הצינורות, ובכלל זה מתיר המים ושכר המכליות; ב. העברת קו הצינורות משטח המחנה; ג. תמיכה בהקמת מקלטים ציבוריים בכפר, במיוחד בבתי הספר, ההתכבחות בין משרד הביטחון למועצה המקומית ומשכת חודשים מספר, ולא נראית באופק פעולה מעשית בנדרון.

הנני שואל את כבודו:

1. מדוע לא נענות תביעות צורקות אלה של המועצה המקומית עילבון?

3. האם נעשתה פעולה להטיל מס הכנסה ומס ערך מוסף על הסחורות הנמכרים בבזארים בבתים פרטיים?

שר התעשייה והמסחר ג' פת:

1. לאחרונה אכן התרבו המקרים שבהם נוסעים החוזרים מחוץ לארץ ועוברים, במסלול הירוק מביאים במזוודותיהם דברי לבוש בכמות רבה מן המותר בחוק במסגרת יבוא אישי של נוסעים חוזרים. מאחר שמדובר במעבר במסלול הירוק, שבו נעשית עליידי המכס בדיקה מדגמית בלבד, לא ניתן לקבוע אומדן של כמות היבוא שהובא בעבר.

2. משרדנו פנה לשלטונות המכס בבקשה להגביר את העירנות בנושא זה, ואכן נמסר לנו עליידי מנהל המכס, שהפיקות הוגבר לאחרונה באזור ניכר, נוסף על כך, ועדת היבוא היושבת במשרדנו, אשר בראשה עומד מנהל חטיבת הטקסטיל והעור, החליטה על החמרה בכל אותם מקרים שנחפסו עליידי המכס, והגדילה את הכופר המשולם עליידי הנוסע ל-100% משווי הסחורה, מחוץ לקנסות המוטלים עליידי המכס בגין אי-הצהרה על יבוא מסחרי.

לידיעת חברת הכנסת ארכליאלמוזלינו, אני שוקל אפשרות של ביטול סעד הכופר כליל במקרים כאלה.

3. נושא גביית מס הכנסה ומס ערך מוסף נמצא כתחום טיפולו של שר האוצר. אני יודע ששלטונות מס הכנסה והמכס בודקים דרכים למנוע את הבוטיקים הפרטיים שקמים חדשות לבקרים בכל רחבי הארץ.

2585. עתיד ענף הטקסטיל נוכח יבוא מוגבר של מוצרי טקסטיל

חברת הכנסת ש' ארכליאלמוזלינו שאלה את שר התעשייה והמסחר ביום כ"ח בניסן התשמ"ג (11 באפריל 1983): בעיתונות פורסם, שבמסיבת עיתונאים שקיימו ראשי התאחדות התעשיינים מסר יושב ראש ענף הטקסטיל, שכתוצאה מהיבוא הגובר של מוצרי טקסטיל והלבשה צפויים פיטורים של אלפי פועלים מענף זה.

בהתחשב בעובדה שרוכ רובם של מפעלי הטקסטיל מצויים בערי הפיתוח, שבהן גם שוררת אבטלה חמורה, רצוני לשאול את כבודו:

1. האם החששות של ראשי התאחדות התעשיינים על הצפוי בענף הטקסטיל בעקבות הצפת השוק המקומי בסחורות יבוא תואמים את המציאות?

2. כמה פועלים פוטר מענף הטקסטיל בשנת 1982?

3. כמה מפעלי תעשייה בענף הטקסטיל נסגרו בשנתיים האחרונות?

4. בכמה הסתכם היבוא של מוצרי טקסטיל לסוגיהם השונים בשנים 1981 ו-1982?

5. מאילו ארצות מייבאים מוצרי טקסטיל?

6. אילו אמצעים נקט ועומד לנקוט משרדך לצמצום יבוא מוצרי טקסטיל?

שר התעשייה והמסחר ג' פת:

1. נכון הוא שכשנת 1982 חל גידול משמעותי ביבוא מוצרי הלבשה, אך לאור הצעדים שנקט משרדנו אין אנו צופים אותם פיטורים המוניים שעליהם דיבר יושב ראש אגף הטקסטיל.

2. לפי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, לא היו בשנת 1982 פיטורים פועלים בענפי הטקסטיל וההלבשה. ההיפך

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון): הפעם אני מקבל את זה. להבא אני מבקש לענות מעל לדוכן.

היו"ר מ' סבירור:
תודה.

2623. הקמת מפעל של "אלתא" בקצרין

חברת הכנסת ש' ארכליאלמוזלינו שאלה את שר הביטחון ביום כ"ב באייר התשמ"ג (5 במאי 1983):

שר הביטחון הקודם, השר אריאל שרון, הבטיח בביקורו בקצרין לפעול להקמת מפעל של "אלתא" בכמקום. למחן תעסוקה לחלק מהאוכלוסייה שיש לה הנתונים המתאימים לכך. בהעדר מפעל מהסוג הזה נאלצים רבים מתושבי קצרין לעבוד מחוץ ליישוב ובמקומות מרוחקים.

נוכח העובדה שמאז החלת החוק הישראלי על רמת-הגולן לא חלה התקדמות בפיתוח המקום ולא הופנה אליו אף מפעל אחד, רבר הנוגד את מדיניותה המוצהרת של הממשלה, ונוכח הצורך בחיווקה ובביסוסה של העיר קצרין, רצוני לשאול את כבודו:

1. האם ידועה לכבודו הבטחת שר הביטחון הקודם להעביר מפעל של "אלתא" לקצרין?

2. אם כן — האם מוכן כבודו לפעול לקיומה של הבטחה זו?

3. אם לא — מה הן הסיבות לכך?

4. אם לא ידוע לו על הבטחה כזאת, האם מוכן כבודו לפעול להעברת מפעל של התעשייה האווירית לקצרין, או כל מפעל אחר הנראה ככבודו?

שר הביטחון מ' ארנס:

1. התשובה חיובית.

2 — 4. הנושא סוכס חיובית, ובימים הקרובים ייקבע גם לוח זמנים למימוש.

שושנה ארכליאלמוזלינו (המערך):

תודה רבה.

היו"ר מ' סבירור:

תודה לשר הביטחון. אני מתכבד להזמין את שר התעשייה והמסחר להשיב על שמונה שאלות.

2584. מכירת יבוא אישי בבזארים בבתים פרטיים

חברת הכנסת ש' ארכליאלמוזלינו שאלה את שר התעשייה והמסחר ביום כ"ח בניסן התשמ"ג (11 באפריל 1983):

בתודות האחרונות הולכים ורבים המקרים של מכירת מוצרים מיובאים בבזארים בבתים פרטיים. לפי נתונים שנמסרו לי, רוב הסחורות הנמסרות בבזארים אלה מיובאים לישראל ביבוא אישי.

נוכח העובדה שיבוא אישי הנמכר בבזארים בבתים פרטיים פוגע בייצור המקומי, כי עליי הרוב הוא נמכר במחירים מזולים כי המוכרים אינם משלמים מס הכנסה ומס ערך מוסף, רצוני לשאול את כבודו:

1. האם יש אומדן על כמות הסחורה המיובאת ביבוא אישי ומיועדת למסחר?

2. אילו אמצעים ננקטו, או עומדים להינקט, כדי למנוע הצפת השווקים המקומיים ביבוא אישי?

לארצות השוק, וכנוסף — הנחות מכס על פריטים חשובים ביצוא החקלאי. הווי אומר, הם נתנו לנו הכול מראש ואנו מחזירים את זה בהדרגה.

מדיניות סחר החוץ של ישראל, כפי שהיא משתקפת בהסכם סחר חופשי עם הקהילה הכלכלית האירופית, שואפת לפיתוח מואץ של המשק, על-ידי פתיחת שוקיהן של הארצות המפותחות למוצרי תעשייה ישראליים, תוך הכרה שתעשייה המבוססת בעיקרה על שוק מקומי מוגבל של 4 מיליוני תושבים בלבד איננה יכולה להתפתח. מן ההכרח שתהליך זה של פיתוח מוצרי יצוא ובניית תעשייה מודרנית ובעלת כושר תחרות כרוך גם בסגירת מפעלים שאינם תחרותיים.

אני חושב שאתמול היה לנו דיון רציני מאוד בנושא אחר, אבל בקשה לכך.

2. עידוד הייצור הישראלי מבוסס אפוא בראש ובראשונה על שמירת רווחיות היצוא ופתיחתם של שוקי חוץ. כמו כן פועל משרד להבטחת רמתה הגבוהה של התעשייה הישראלית, באמצעות תקנים אשר משמשים גם כאמצעי למניעת יבוא באיכות נמוכה, העשוי לפגוע בייצור המקומי. יתר על כן, משרד נוקט פעולות נגד ייבוא במחירי היצף, במסגרת החוק למניעת היצף, אין ספק שהשפלת השוור בעולם בשנים האחרונות וירידת ערכם של רוב המטבעות החופשיים לעומת הדולר החרפו את התחרות בסחר העולמי. במשרד הוחלט, שבכמה ענפים יונהג רישוי, כדי לאפשר מעקב אחרי התפתחות הייבוא ונקיטת פעולות מתאימות במקרה הצורך. בהתחשב כמובן במגבלות בין-לאומיות ובהסכמים שאנחנו חתומים עליהם, במסגרת זו מוגבל ייבוא מארצות שונות, נערכות חקירות ומוטלים היטלים למניעת היצף.

3. קיים מספר רב של מוצרים שאינם נכללים בצו ייבוא חופשי, אך הפעולות המיוחדות לגבי כל מוצר ומוצר ננקטות בהתאם לעניין, ואין רשימה מיוחדת של מוצרים מוגנים. לאחרונה ננקטו צעדים לגבי ייבוא של מוצרי הלבשה, כפי שאמרת קודם לכן, שימורי דגים, יינות, משקאות קלים, סוגי נייר שונים, מוטות ברזל ורשימה ארוכה של מוצרים שהוכנסו לחובת הרישוי, דבר שלא היה קיים לפני כמה חודשים.

2587. יבוא שימורי הדגים ונזק לייצור המקומי
חברת הכנסת ש' ארבל-אמולדני שאלה את שר התעשייה והמסחר ביום כ"ח בניסן התשמ"ג (11 באפריל 1983):
בעיתון "דבר" מ-24 בפברואר 1983 פורסם, שוועדי עובדים במפעלי השימורים "יונה" ו"נץ" הודיעו למועצת פועלי חיפה, שאם לא יופסק לאלתר ייבוא דגים במחירי היצף, עלולים שני המפעלים להיסגר אחרי חג הפסח.

יבוא הדגים הוא בעיקר מטאיוון ומתאילנד, והוא עלול לפגוע בפרנסתם של קרוב ל-100 משפחות, מרביתם מאזור הכרמל.

רצוני לשאול:

1. האם טענת ועדי העובדים של בתי-החרושת לשימורים תורמת את המציאות?
2. ככמה הסתכם בדולרים יבוא שימורי הדגים בשנת 1982?
3. מאילו ארצות היה יבוא של שימורי דגים?
4. האם היבוא מטאיוון ומתאילנד היה במחירי היצף?
5. אילו אמצעים נקט ועומד לנקוט משרד כדי לצמצם את

הוא הנכון. מספר המועסקים בענף בשנת 1982 היה 56,275, לעומת 55,001 בשנת 1981, כלומר עלייה של כ-2.3%.

3. במהלך שנת 1982 לא נודע לנו על סגירת מפעלים מעבר למקובל בשנים האחרונות. כאשר לבתי-מלאכה קטנים ומתפרות, אלה נפתחים ונסגרים מעת לעת.

4. יבוא מוצרי טקסטיל — חוטים וכדים — הגיע בשנת 1982 ל-173,032,000 דולר, לעומת 156,681,000 דולר בשנת 1981, דהיינו עלייה של 10.4%. יבוא מוצרי ההלבשה הגיע בשנת 1982 לכ-26.5 מיליון דולר, לעומת כ-15.5 מיליון דולר בשנת 1981, דהיינו עלייה של 72.33%. המספרים מדאיגים מאוד, ולכן כמובן הטלנו את כל ההיטלים והכנסנו את כל נושא ההלבשה למערכת הרישוי.

5. עיקר היבוא הוא מארצות מערב-אירופה, כ-60%, ו-40% — מארצות המזרח הרחוק.

6. בעקבות העלייה המשמעותית ביבוא מוצרי הלבשה הוחלט לאחרונה על חובת רישוי לגבי יבוא מוצרים אלה מכל העולם, פרט לארצות השוק המשותף. אני מאמין שזה יפגע קשות ב-40% שיובאו לארץ בשנה שעברה.

2586. הגנת הייצור הישראלי מפני יבוא
חברת הכנסת ע' סולודר שאלה את שר התעשייה והמסחר ביום כ"ח בניסן התשמ"ג (11 באפריל 1983):
היו תקופות שבהן נעשה רבות לעידוד תוצרת הארץ ורכישתה. כיום קיימים בשוק מוצרי יבוא רבים, המתחרים בתוצרת הארץ, ומדי פעם אנו שומעים על הסכנה של סגירת מפעלים ושל פיטורי פועלים, כתוצאה מהיצף השוק כמוצרי יבוא מתחרים.

אבקש מכבודו להשיב על שאלותי:

1. האם קיימת מדיניות ברורה של משרד בנושא זה, ומה היא?
2. האם ניתן לעודד ולהגן על הייצור הישראלי, ואם כן — באיזו דרך?
3. האם קיימת רשימת מוצרים "מוגנים" בפני יבוא מתחרה, ומה היא?

שר התעשייה והמסחר ג' פת:

1. מדיניות הייבוא של ישראל מתבטאת בשני הסכמים שעליהם חתומה מדינת ישראל: א. הסכם גאט"ט, שעליו חתומות 80 מדינות, הכוללות את רוב הסחר, על-פי הסכם זה התחייבה מדינת ישראל להעניק תנאי ייבוא זהים לכל הארצות החברות ללא הפליה, למעט הסדרים מיוחדים המוכרים על-ידי גאט"ט, כגון אזור סחר חופשי. התחייבות זו נתנו 80 המדינות אשר חתמו עליו: ב. הסכם סחר חופשי עם הקהילה הכלכלית האירופית, אשר נחתם בשנת 1975. על-פי הסכם זה התחייבה מדינת ישראל לחשוף את התעשייה המקומית בפני יבוא מתחרה שמקורו בארצות השוק המשותף ולהפחית בהדרגה כל מיסוי על היבוא מארצות השוק, עד ביטולם המוחלט ב-1 בינואר 1985. עם זאת, נצפתה בהסכם האפשרות, שתהא נחוצה האטה בהפחתות תעריפי המכס על-ידי ישראל, ונקבעו שני מועדים לדחיית ההסכם, לתקופה של שנתיים בכל פעם. המועד הראשון כבר נועל — הגענו להסכמה עם השוק המשותף על 1987 — ועתה מבקשת ישראל להאט שוב את קצב ההפחתות כך שביטולם המוחלט על המכסים על יבוא מהשוק יתבצע רק ב-1 בינואר 1989. בתמורה מקבלת ישראל מאז 1 ביולי 1977 פטור ממכס על כל היצוא של מוצרי תעשייה

3. האם נבדקה השפעת יבוא המצברים על התעסוקה במפעלים המייצרים מצברים בארץ?

4. האם כבודו עומד לנקוט אמצעים לצמצום יבוא זה, כדי למנוע פיטורים ממפעלים המייצרים מצברים?

שר התעשייה והמסחר ג' פת:
הרשות המוסמכת ליבוא מצברים, לרכב היא משרד התחבורה. ייבוא המצברים הוא חופשי, אך חייב בעמידה בתקן הישראלי, וכן יש על מוצר זה מכס כללי של 12%, ומכס של 7.5% על ייבוא מהשוק האירופי.

אין נתונים מדויקים על היקף יבוא המצברים לרכב, מאחר שיבוא זה מתבצע במסגרת סעיף מכס כללי, הכולל מצברים מכל הסוגים: מצברים לרכב, מצברים תעשייתיים, מצברי חירום וכו' — סעיף מכס 8.504.9900.

1 ו-2. היבוא בסעיף זה אומנם גדל בשנים האחרונות, ולהלן הפירוט: שנת 1980 — 4,588 מיליוני דולר; שנת 1981 — 5,599 מיליוני דולר; שנת 1982 — 6,814 מיליוני דולר.

3. נתתי דעתי לבעיית יבוא זה כבר לפני חודשים מספר, והוריתי לערוך בדיקה. עדיין אין בידי תוצאות והמלצות, אך במהלך הבדיקה התברר, שלפחות אחד ממפעלים המצברים — שנפ — הנפגע כביכול מהיבוא, עוסק בעצמו בייבוא מצברים.

4. כאמור, אשקול נקיטת צעדים בעקבות הבדיקה הנ"ל, אך ברור שלא ניתן יהיה לפגוע ביבוא שמקורו בשוק המשותף ובארצות הברית. לגבי יתר המדינות, שם אין בעיה, ננקוט את כל הצעדים שעליהם דיברתי קודם לכן.

היו"ר מ' סבידור:
רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת שושנה ארכלי-אלמוזלינו.

שושנה ארכלי-אלמוזלינו (המערך):
האם קיים תיאום בין משרד לבין משרד התחבורה בנושא היבוא, היקפו ומניעת פגיעה בייצור המקומי?

שר התעשייה והמסחר ג' פת:
התיאום היה חסר, אבל ציינתי שלפני חודשים מספר התעוררתי לבעיה, והיום יש בינינו תיאום מוחלט.

2589. יבוא היינות לישראל
חברת הכנסת ש' ארכלי-אלמוזלינו שאלה את שר התעשייה והמסחר ביום כ"ח בניסן התשמ"ג (11 באפריל 1983):
נוכח המשבר הפוקד את היקבים בארץ, הסובלים ממלאי גדול של סוגי יינות שונים, ובהתחשב בתלותם על הרחבת יבוא היינות בשנה האחרונה, רצוני לשאול:

1. בכמה הסתכם יבוא יינות שונים בשנים 1981 ו-1982?
2. בכמה הסתכם יבוא יין "בוסקה" מאיטליה בשנים 1981 ו-1982?

3. בכמה הסתכם יבוא שמפניה בשנים 1981 ו-1982?

4. בכמה הסתכם יבוא הבנדי ב-1981 וב-1982?

5. בכמה הסתכם יבוא הוורמוט בשנים 1981 ו-1982?

6. האם כבודו עומד לנקוט אמצעים לצמצום יבוא יינות, כדי לתת הגנה על התוצרת המקומית?

שר התעשייה והמסחר ג' פת:
1. יבוא יינות שונים, למעט נתזים וורמוט, הסתכם בשנת

יבוא שימורי הדגים, כדי למנוע את סגירת שני המפעלים ופיטורי פועלים?

שר התעשייה והמסחר ג' פת:
1. א. לא הוצגו הוכחות כי היבוא מטייוואן ומתאילנד הוא בתנאי היצף: ב. היבוא מטייוואן ומתאילנד גם יחד הגיע ב-1982 לכ-30% מסך כל יבוא שימורי הדגים לישראל.

2. יבוא שימורי הדגים לישראל הסתכם בשנת 1982 בכ-5,176,000 דולר, לעומת 4,666,000 דולר ב-1981.

3. בשנת 1982 יובאו שימורי דגים לישראל מהארצות הלהלן: פורטוגל, טיוואן, ארצות הברית, יפן, תאילנד, פיליפינים, בולגריה, ברזיל, ספרד, ארצות השוק המשותף ואחרות.

5. לאחרונה הוטל תשלום חובה לפי חישוב מיוחד, המתעדכן מעת לעת, על יבוא שימורי דגים, במיוחד על שימורי טונה ומקרלים, שייבואם עשוי לפגוע בתעשייה המקומית. על היבוא לעמוד בדרישות מחמירות, תברואיות ואיכותיות, שאותן קיבע משרד הבריאות — ואני שמח שבעניין זה משרד הבריאות נוקשה ביותר — וכן קיימת חובת סימון מפורט בעברית.

היו"ר מ' סבידור:
רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת שושנה ארכלי-אלמוזלינו.

שושנה ארכלי-אלמוזלינו (המערך):
אדוני השר, האם לאור התמונה שתיארת קיימת עדיין הסכנה של סגירת המפעלים הללו ושל פיטורי עובדים, או שהיא חלפה?

שר התעשייה והמסחר ג' פת:
אני חושב שהיא חלפה, בגלל ההיטל שהטלנו. ההיטל נדון עכשיו בוועדת הכספים של הכנסת. הוא אומנם כבר קיים, אבל לוועדת הכספים יש חודשים זמן, אם אינני טועה, האם זה נכון, חבר הכנסת דן תיכון?

דן תיכון (הליכוד):
איזה היטל?

שר התעשייה והמסחר ג' פת:
היטל על יבוא מוצרי דגים.

דן תיכון (הליכוד):
זה בוועדת הכספים, ויסתים בשבוע הבא.

שר התעשייה והמסחר ג' פת:
זה עומד, אם כן, להסתיים בשבוע הבא, אבל זה כבר מבוצע. אני מקווה שוועדת הכספים תאפשר לי להמשיך בזה לאורך זמן.

2588. יבוא המצברים ונזק לייצור המקומי
חברת הכנסת ש' ארכלי-אלמוזלינו שאלה את שר התעשייה והמסחר ביום כ"ח בניסן התשמ"ג (11 באפריל 1983):
נמסר לי על-ידי ועד עובדי בית-חרושת "וולקן" למצברים, שמצב התעסוקה במפעל מתמיר, כתוצאה מהצפת השוק המקומי במצברי יבוא מכל הסוגים ומארצות שונות.

רצוני לשאול את כבודו:

1. בכמה הסתכם יבוא המצברים בשנת 1981?

2. בכמה הסתכם יבוא המצברים בשנת 1982?

מוגבלים בעניין זה. לי אישית יש סנטימנטים לרהט. כי אני הייתי שר הבינוי והשיכון כאשר הונחה אבן הפינה הראשונה לבניין הראשון ביישוב בדואי זה.

2655. קביעת מחירי מוצרים

חבר הכנסת צ' רנן שאל את שר התעשייה והמסחר ביום כ"ב באייר התשמ"ג (5 במאי 1983):
בחודש ינואר נקנה מעיל כסופרמרקט כחול בהגדרה בתל-אביב במחיר 1,600 שקל. בחודש פברואר 1983 נמכר אותו מעיל במחיר 800 שקל בלבד. הורדת מחיר עד כדי 50% אינה מתקבלת על הדעת.

לאור זאת, רצוני לשאול את כבודו:

1. האם ניתן לבדוק מקרה זה ולמצוא סיבות להזולה הניכרת?
2. האם הפיקוח על המחירים הוא בסמכות משרדך?
3. אם כן — מה עושה משרדך על מנת לקבוע מחירים אחידים?

שר התעשייה והמסחר ג' פת:

המכירה הכללית בענף מוצרי ההלבשה נעשתה בחודש פברואר, ובכך ניתן אולי להסביר את הזולת מחיר המעיל. שהוא מוצר אופנתי ותקופתי, אם כי גם לי נראה, כמו לחבר הכנסת רנן, שההפרש במחיר הוא גדול מדי בשביל הנחה של מכירה כללית.

אין בכוונת משרדי להתערב בקביעת מחירים אחידים, אשר ימנעו תחרות, ובוודאי לא בענף אופנתי.

אני שמח מאוד על ירידת מחירים, אני מצטער מאוד על עליית מחירים. אבל אם אקבל פרטים יותר מלאים לגבי המוצר עצמו, אטיל, כמובן, על הממונה על חוק הגנת הצרכן לבדוק את העניין באופן יותר יסודי.

הי"ר מ' סבידור:

תודה לשר התעשייה והמסחר. אני מתכבד להזמין את סגן שר העבודה והרווחה להשיב על שאלות.

1727. חשיפת עובדי "פרוטארום" לחומר מסרטן

חבר הכנסת ש' וייס שאל את שר העבודה והרווחה ביום ח' בכסליו התשמ"ג (24 בנובמבר 1982):

פועלי המפעל "פרוטארום" ועובדיו נחשפים לעתים לריכוזים גבוהים מהמותר של חומר החשוד כמסרטן — כך קובע השירות לאיכות הסביבה במשרד הפנים, בפנייה אל משרד העבודה והרווחה ואל הנהלת המפעל, לטענת אנשי המחלקה לאיכות הסביבה, יש חשיפות חמורות לריכוזים של חומרים שהם חשודים כתורם מסרטן. מבדיקות חוזרות ונשנות התברר, כי מדובר בתקלות רבות, וכי המצב אף הולך ומחמיר.

אודה לכבודו אם ישיב לי:

1. האם הטענות נכונות?
2. מה עושה משרדך לשינוי המצב ולשיפור?

סגן שר העבודה והרווחה כ"צ רובין:

1. המידע שנמסר לחבר הכנסת שבו וייס עליידי השירות לשמירת איכות הסביבה הוא מהימן, ואכן עדיין קיימות חריגות רבות של ריכוזי וניל כלוריד באוויר מעל התקן המותר. בעיקר עקב תקלות בציוד ופעולות אחזקה שונות וטעויות אנוש.

2. מחלקת הפיקוח של משרד העבודה נקטה בשנים האחרונות כמה פעולות כדי להתגבר על בעיה זו: א. המפעל

1982 ב-768,000 דולר, לעומת 233,000 דולר בשנת 1981. הווי אומר כמעט פי-שלושה.

אהרן נחמיאס (המערך):

התשובה של אדוני משכרת.

שר התעשייה והמסחר ג' פת:

2. אין בידינו נתונים המפרטים יבוא יין "בוסקה" מאיטליה, בשל העדר סעיף מכס מיוחד לכך. ביקשתי לבדוק האם אפשר להכניס את זה לסעיף מיוחד, כדי שנדע.

3. יבוא יינות נחזים, לרבות שמפניה, הסתכם בשנת 1982 ב-38,000 דולר, לעומת 42,000 דולר בשנת 1981. כאן דווקא הייתה ירידה.

4. אין בידינו נתונים המפרטים יבוא כרנדי, בשל העדר סעיף מכס מיוחד לכך. גם בעניין זה ביקשתי לבדוק את האפשרות של סעיף מיוחד, על-מנת שנוכל לדעת יותר פרטים בנושא ספציפי זה.

5. יבוא יינות מתובלים, לרבות ורמוט, הסתכם בשנת 1982 ב-253,000 דולר, לעומת 168,000 דולר בשנת 1981.

6. לאחרונה חתמתי על צו המורה על תשלום חובה על יבוא יינות בשיעור של 16 שקל לליטר, נוסף על המכסים ועל המסים הקיימים.

2654. העדר מפעלי תעשייה ברהט

חברת הכנסת ש' ארבל-אילמזולניו שאלה את שר התעשייה והמסחר ביום כ"ב באייר התשמ"ג (5 במאי 1983):

בביקור שערכה ועדת הפנים ואיכות הסביבה בעיירה הבדואית רהט שבנגב נודע לה, שלא קיים במקום אף מפעל תעשייתי אחד, או אפילו כתי-מלאכה זעירים. בעיירה המונה כ-17,000 נפש אין מקורות תעסוקה, רוב התושבים עובדים מחוץ לעיירה. בעיירה כתיספר מקצועי השיך לרשת "עמל", ובו מתחנכים נערים ולומדים מקצועות שונים. למרבה הצער, אין אף מפעל אחד שיוכל לקלוט נערים אלה.

אבקש מכבודו להשיב לי:

1. האם האינפורמציה שנמסרה לנו נכונה?
2. האם קיימת תוכנית להקמת מפעל תעשייתי או כתי-מלאכה בעיירה?
3. אם כן — איזה מפעל?
4. האם מוכן כבודו לבדוק את האפשרות להקמת תעשייה או תעשייה זעירה בעיירה?

שר התעשייה והמסחר ג' פת:

1. האינפורמציה שנמסרה היא נכונה.

2 — 3. בשלב זה אין למשרדי תוכנית להקמת מפעל תעשייתי מסוים בעיירה רהט.

4. משרדנו המליץ בפני מינהל מקרקעי ישראל בדצמבר 1981 על הקצאת שטח כ-400 דונם לשם הקמת אזור תעשייה שיענה על צורכי המקום ויחולק לחלקות בגדלים שונים. חברת "מבני תעשייה" התחילה בפיתוח המקום, ובימים הקרובים יושלמו עבודות העפר על חלק מהשטח וכן השלמת צנרת המים והביוב. הנחת קו מים ראשי של 8 אינש טרם הושלמה, והיא נמצאת בביצוע. עם סיום פיתוח השטח יוכלו אנשי המקום לקבל חלקות לבניית מבנים לתעשייה ולמלאכה. ולחלופין לשכור מבנים מחברת "מבני תעשייה". בעתיד נפעל, כמובן, להפנות לאזור זה תעשיית מתאימות. מובן שאנו די

1 — 3. רשימת יישובי הפיתוח נקבעה בעבר עלידי ועדה שרים לעיר פיתוח. משרדנו, כמשרד ממשלה אחרים, נהוג לפי רשימה זו. משרד העבודה והרווחה מכיר בעובדה שיש מקום צורך לבדוק את נושא סיווג ערי הפיתוח מחדש. אי-לכך, הוגשה עלידי שר העבודה והרווחה לממשלה כתאריך 26 בדצמבר 1982 הצעה להקמת ועדה בין-משרדית לבדיקת הנושא כולו ולהגשת המלצות בנדון. ואומנם, ועדה זו הוקמה כראשית מנכ"ל משרד הבינוי והשיכון והחלה בעבודתה.

2487. ממדי עבריינות הנוער בקרב בני המיעוטים
חבר הכנסת ח' חלילה שאל את שר העבודה והרווחה ביום כ"ב באדר התשמ"ג (7 במרס 1983):
כ"ב בפברואר 1983 התפרסמה בעיתון "הארץ" ידיעה, ולפיה יש נתון ברוח פנימי של משרדך, כי 48% מעברייני הנוער הם בני מיעוטים, ו-21% הם נערים מערביי השטחים. מנהל האגף לקידום נוער ושירותי תיווך במשרד העבודה והרווחה תלה את האחוז הגבוה של עבריינות נוער בקרב בני המיעוטים בכך, שהם מרוכזים בתנאים תת-אנושיים בתחומי הערים הגדולות.

כמו כן האשים מנהל האגף לקידום נוער את הגורמים המופקדים על הטיפול בנושא זה בהתעלמות ממנו, הנובעת מהתעלול הצומחת למשק המדינה מהעסקתו של כוח אדם זול.

רצוני לשאול את כבודו:

1. האם ידועים לכבודו ממדי התופעה?
2. מה היא תשובת כבודו על האשמות מנהל האגף לקידום נוער?
3. איך מתכוון כבודו לפתור את הבעיה ולהשריש את מניעיה?
4. מה היא הסיבה לכך שבמוסדות החסות המיוחדים לנוער עברייני של משרדך אין מטפלים בבני מיעוטים?

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:
(התשובה נקראה לבקשת חבר הכנסת ח' טובי):

1. ידוע, מניית הנתונים שנעשה עלידי משרד לאחרונה.
2. מנהל האגף לקידום נוער ומבוגרים ניתח את המצב החברתי והכלכלי, אשר לדעתו מאיץ לקראת עבריינות, ומשרדנו קיים דיונים בנושא הזה כדי להפיק לקחים.
3. הקמתי ועדה ציבורית, בראשותו של חבר הכנסת לשעבר מר שמואל טולידנו, אשר תבחן את הבעיה על כל היבטיה ותציע הצעות לשיפור המצב הקיים. בוועדה חברים נציגים מכל הסקטורים הבאים במגע עם אוכלוסייה זו, אני מקווה כי אכן הצעותיה של ועדה זו תהיינה ישימות ויעילות ותתורומנה לשיפור המצב.

4. לא מדויק. קיימים 5 מעונות והוסטלים ממשלתיים וציבוריים אשר מטפלים בבני מיעוטים: 1. מעון "אחווה" בעכו — פנימיית, כ-40 נערים בגילי 13 — 18; 2. "אקול דהיפר" בנצרת — מסגרת ציבורית, מעון פנימייתי, כ-64 נערים גילאי 10 — 16; 3. מעון "הגליל" בעכו — מסגרת ממשלתית, מעון פנימייתי ל-30 בנים. לקראת השנה הבאה יקלוט גם 15 בנות; 4. מעון "סמך" ביפו — מסגרת ממשלתית, הוסטל לנערים עובדים, 16 נערים גילאי 12 — 17; 5. מעון "אלינור" בגליל — מסגרת פרטית, מוסד המכיל כ-18 נערים גילאי 12 — 17.

חובב לבצע בדיקות יומיומיות של ריכוזי ויניל כלוריד מוגזר בשלושת המתקנים המייצרים פולימר של ויניל כלוריד. מפעל "פרוטארוס" אכן עומד בדרישה זו, וכל הנתונים שבידינו הם פרי עבודתם של אנשי המפעל. עלינו לשכחם על ביצוע בדיקות אלה, שאינן מתחייבות מכוחו של חוק או תקנה. כ, כשנתיים האחרונות ניכרת מגמה ברורה של ירידת ריכוזי ויניל כלוריד באוויר במתקנים השונים. ג, בפגישה שהתקיימה ביום 21 בפברואר 1983 בין מנהל מפעל "פרוטארוס", ד"ר קיש, לבין ד"ר נעים וד"ר יפה ממחלקת הפיקוח של משרד העבודה הבטיח מנהל המפעל לספק לנו בהקדם תוכנית מפורטת של שיפורים ותיקונים האמורים להתבצע בתורשים הקרובים בכל אחד משלושת מתקני הייצור של פולימר ויניל כלוריד, על-מנת להתגבר על התריגות הרבות שקיימות היום: ד, בתורש פברואר 1983 מינה מפקח עבודה ראשי ועדה, שחברים בה רופאים מקופת-חולים, נציגי מחלקת הפיקוח והמכון לכריאות תעסוקתית שליד אוניברסיטת תל-אביב, וכן נציגי מפעל "פרוטארוס", כדי להציע תקנות חדשות בנושא גיהות תעסוקתית וכריאות עובדים בנייל כלוריד. תקנות אלה יקבעו את הנהלים הגיהותיים-התעסוקתיים המחייבים שמירה על כריאות העובד בחשיפה לוויניל כלוריד.

היזר מ' סבירור:

רשות לשאלה נוספת, לחבר הכנסת שבח וייס.

שבח וייס (המערך):

אדוני סגן השר, לאחרונה מתעוררות יותר ויותר שאלות של סכנה ממשית של פגיעה בכריאות העובדים. אנחנו מכירים את המאבק שמנהל חברי, חבר הכנסת צבן, בנושא אחר. השאלה היא: האם בשלב ההחלטה על הקמת מפעלים, בעיקר כאלה שמעסיקים עובדים רבים, יש גורם שיכול להזהיר מראש, כדי שהדבר ילקח כשיקול ממש עור בשלב ההחלטה על עצם הקמת המפעל או הרחבתו.

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:

לאור ההחמרה בווהומים סביבתיים וכבעיות גיהות סביבתית במפעלים, מקיים משרדנו דיונים, ואנו מתכוונים לצרף נציג המשדר לכל ועדה מתווית לתכנון ולבנייה, כדי שכבר בשלב הגשת תוכנית למפעלים חדשים נחייב אותם בתוכנית בטיחות לעובדים. אנחנו נמצאים בשלב מתקדם של דיונים, ואני מקווה שבמשך השנה אומנם יצטרפו נציגים שלנו לוועדות וייתנו בכך טיפול מועד מראש.

2486. זכאות עובדי הרווחה ביישובי הפיתוח לחמריצים מיוחדים

חבר הכנסת ד' מגן שאל את שר העבודה והרווחה ביום כ"ב באדר התשמ"ג (7 במרס 1983):
משרדך פרסם ב"ו כינאר 1983 את רשימת יישובי הפיתוח שבהם זכאים עובדי הרווחה לחמריצים מיוחדים.

הנני מבקש לדעת:

1. לפי אילו אמות מידה חולקו היישובים לשלוש הקבוצות (א, א' ו'ב)?
 2. מדוע היישוב כרמיאל מסווג בקבוצה א', ואילו מגדל-העמק בקבוצה ב'?
 3. מדוע היישוב דימונה מסווג בקבוצה א', ואילו קריית-מלאכי וקריית-גת בקבוצה ב'?
- תשובת סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

2489. הטיפול בשכונות המצוקה

חבר הכנסת י' גיל שאל את שר העבודה והרווחה ביום כ"ב באדר התשמ"ג (7 במרס 1983):

על-פי פרסום ב"על-המשמר" מיום 18 בפברואר 1983, עולה ממחקר שערך אברהם ביאטריס מבית-הספר לחינוך של אוניברסיטת "בראילין", כי כל הגורמים המעורבים בבעיות שכונות, המצוקה "נחלו" כישלון כמעט מוחלט בטיפולם בבעיות שכונות מצוקה".

אני מבקש לשאול את כבודו:

1. האם-המשרד יודע על המחקר האמור?

2. האם הטיפול בשכונות המצוקה נמצא באחריות משרדך?

3. האם שכונות נווה-שרת בתל-אביב כלולה בסדרי עבודת המשרד?

4. מה בדעת המשרד לעשות כדי להתמודד עם התופעות העולות מממצאי המחקר?

5. האם יושמו ההמלצות כמצוע וכעולה מממצאי המחקר?

תשובת סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. המשרד איננו מקבל באופן שיטתי את כל עבודות המחקר המבוצעות על-ידי תלמידים באוניברסיטאות. עם זאת, הזמנו מחקר זה באופן מיוחד ועיינו בו.

2. הטיפול בשכונות המצוקה נמצא באחריותם של כמה משרדי ממשלה, ומשרד העבודה והרווחה בתוכם. אחריות המשרד מתייחסת לתחומים הנמצאים בדרך כלל בתחום האחריות של משרד העבודה והרווחה.

3. שכונת נווה-שרת כלולה במסגרת סדרי עבודת האגף לשירותי רווחה בעיריית תל-אביב, הנמצא בפיקוח המשרד ופועל על-פי הנחיותיו.

4. מסקנות ניתוח הממצאים הנוגעות למשרד העבודה והרווחה אינן מקובלות עלינו. א. שירות התעסוקה לנוער אומנם איננו ממוקם פיסית בתוך השכונה, אך עובדי השירות מגישים את מלוא העזרה הדרושה לתושבי השכונה; ב. השירותים הסוציאליים ניתנים בהיקף משיבי רצון כאשר בשכונה יש ארבעה עובדים סוציאליים לטיפול במשפחות בעייתיות ולעבודה בבתי-הספר, במעונות יום ובגנים, ושני עובדים קהילתיים לטיפול ברמת השכונה במסגרת הרגילות ובמסגרת רחבה יותר של טיפול מקיף בשכונה כשכונת שיקום.

5. ההמלצות בדוח מתייחסות למודל אפשרי אחד מתוך כמה מודלים אפשריים, שבאמצעותם ניתן לטפל בבעיות השכונה. משרדנו שבע-רצון מהמסגרת הארגונית הקיימת ואינו רואה צורך לשנותה.

2610. מצב הפנימיות בארץ

חבר הכנסת י' רוב שאל את שר העבודה והרווחה ביום כ"ח בניסן התשמ"ג (11 באפריל 1983):

סקר ארצי מיוחד קובע, כי בחלק מכלל הפנימיות שנסקרו בארץ שוררים תנאי מחיה מתיריים. התחייבות לצורכי הילדים בפנימיות אלו היא נחשלת ומפגרת. מדובר בפנימיות לילדים עד גיל 11.

פרופסור יונה רוזנפלד מהחוג לעבודה סוציאלית

2488. טיפול המשרד בילדים מאומצים בעלי מום

חבר הכנסת ב' שליטא שאל את שר העבודה והרווחה ביום כ"ב באדר התשמ"ג (7 במרס 1983):

לאחרונה נחקלתי במקרים מספר שילדים מאומצים נתגלו כבעלי מום כמה חודשים או שנים לאחר אימוצם. מצב זה גורם מפח נפש להורים המאמצים ולהוצאות כספיות שאין ביכולת ההורים לשאת בהם. ידוע לי על יישום קטן אחד שבו מצוי ילד מאומץ מפגר בן 4 שנים, ובילדה אחרת, בת שנתיים, נתגלה סרטן הרם.

רצוני לשאול את כבודו:

1. האם מבוצעות בדיקות רפואיות קפדניות לפני מסירת תינוק לאימוץ?

2. מדוע לא ניתן כיום להורים מאמצים לקבל חוות דעת על מחלות תורשתיות ועל מאפיינים שונים אחרים הקשורים בהורים הביולוגיים? האם בדעת משרדכם לשנות את התקנות בגדון?

3. האם בדעת משרדך להוציא תקנה שתחייב את משרדכם לשאת בהוצאות הכספיות הקשורות במחלות כרוניות, אם נתגלו כאלה בילד מאומץ?

4. אילו כללים מחייבים חלים כיום על משרדך או על ההורים המאמצים?

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:

1. כל תינוק הנמסר לאימוץ עובר בדיקות רפואיות רגילות, הן לבדיקות שעובר תינוק אחר, הן בתחנות טיפול באם ובילד והן בבתי-החולים. תינוקות המועמדים לאימוץ, שבמהלך הבדיקות השגרתיות נתגלו אצלם בעיות רפואיות מיוחדות, מועברים להתייעצות עם רופא ילדים, יועץ של השירות למען הילד.

2. הורים מאמצים מקבלים את כל המידע הדרוש להם לצורך גידולם של ילדים מאומצים. אם מתגלות מחלה אצל הילד, נמסר המידע הרלבנטי להורים המאמצים. אין בדעת משרדנו לשנות נוהל זה.

3. אין בדעת המשרד להוציא תקנה שתחייב את המשרד לשאת בהוצאות כספיות הקשורות במחלות כרוניות של ילדים מאומצים, משום שתקנה זו מערערת את העיקרון המקובל בעולם כולו, שהאימוץ מטיל על הורים מאמצים חובות וזכויות זהות לאלה של הורים טבעיים כלפי ילדיהם. יתירה מזאת, למרות העובדה שהמאמצים מייצגים נאמנה את כל העדות וכל השכבות המקצועיות בישראל, מעמד הכלכלי הוא גבוה יותר והכנסותיהם יציבות מהממוצע, ועל כן אין שום מקום למתן העדפות כספיות למאמצים על פני הורים רגילים אחרים. עם זאת, כאשר מתעוררות בעיות שהן מעל לכוח המשפחה לשאת בהן, קיימת אפשרות של שימוש כמשאבים לצורך הטיפול בילדים, במיוחד אם מדובר בטיפול פסיכולוגי שהצורך בו נובע מנסיבות האימוץ. לגבי קבוצת ילדים עם צרכים מיוחדים — נכות או בעיות התפתחות — קיימת אופציה של אימוץ מסובסד, כאשר מראש נחתם הסכם עם המשפחה המאמצת, שלמרות האימוץ החוקי שלפיו הוקנו לילד כל הזכויות של ילד כלפי הוריו, נהנים ההורים מתשלום קבוע כסבסוד.

4. הכללים המחייבים היום את משרד העבודה והרווחה הם חוק האימוץ ונהלים המקבלים אישור על-ידי הנהלת השירות ונקבעים מתוך מגע עם ועדה מייעצת המורכבת מאנשי מקצוע מהשורה הראשונה.

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:

1. לא במדויק.
2. דורשי עבודה: בדצמבר 1982 — 175; בינואר 1983 — 175; בפברואר 1983 — 167.
3. מחוסרי עבודה 6 ימים ויותר: בדצמבר 1982 — 98; בינואר 1983 — 135; בפברואר 1983 — 145.
- שושנה ארכליאלמוזלינו (המערך):
יש גידול מרובה.

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:
יש גידול מסוים.

4. בדצמבר 1982 — 31 מקבלי אישורים לדמי אבטלה; בינואר 1983 — 84 מקבלי אישורים לדמי אבטלה; בפברואר 1983 — 72 מקבלי אישורים לדמי אבטלה.
5. בפברואר 1983 — 72 דורשות עבודה — נשים; 65 מובטלות 6 ימים ומעלה; 33 קיבלו אישורים לדמי אבטלה.
6. כן.

7. תוכניות שעיקרן מניעת פיטורים במפעלים קיימים שבהם עלולה לעלות השאלה; השמה בתעסוקה חלופית בטווח גיאוגרפי מתאים של אלה שלא חיצא תעסוקה מקומית עבורם; הכאת הדברים לידיעת משרד התעשייה והמסחר, למען יעשה את השימוש האפשרי בהם, בכפיפות לעובדה שזיכרון-יעקב אינה כחוקת עיר פיתוח.

2612. אבטלת אקדמאים בחיפה

חבר הכנסת ש' וייס שאל את שר העבודה והרווחה ביום כ"ח בניסן התשמ"ג (11 באפריל 1983):
בסוף חודש ינואר 1983 היו רשומים בשירות התעסוקה לאקדמאים בחיפה 1,027 מובטלים, שהם כשליש מכלל האקדמאים המובטלים בארץ כולה. על כך מסר חבר מזכירות מועצת פועלי חיפה ויושב-ראש הוועדה למעקב אחר התעסוקה, כישיבת מזכירות המועצה.

מנהל שירות התעסוקה לאקדמאים בחיפה הכיא את התפלגות המובטלים: 137 — במדעי ההנדסה, 101 — במדעי הטבע והרפואה, 221 — במדעי החברה, 124 — במדעי הרוח. עיקר הקיפאון הוא אצל המהנדסים, ואילו במדעי הרוח והחברה יש תחלופת מובטלים.

אודה לשר אם ישיב על שאלותי:

1. האם הידיעות נכונות?
2. אם כן — מה ניתן לעשות לשינוי המגמה?

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:

1. נתונים מסכיים להיקפי האבטלה במחוז חיפה והצפון ולא חיפה העיר בלבד. באור זה יש לראות את הפרופורציות ואת הנתונים, והם: א. בחודש ינואר 1983 היו רשומים בסניף חיפה והצפון של המרכז לתעסוקת אקדמאים 798 דורשי עבודה — ולא מובטלים בהכרח — שהם כ-28% מכלל האקדמאים דורשי העבודה בארץ; ב. ההתפלגות הענפית של האקדמאים דורשי העבודה — ולא מובטלים כאמור — לאותו פרק זמן: מדעי ההנדסה — 244; מדעי הטבע והרפואה — 133; מדעי החברה — 237; מדעי הרוח — 184.

האמצעים לקידום פני הדברים נעוצים בהגברת משקלה הסגולי של התעשייה המתנחלת במערכת התעשייתית כולה.

באוניברסיטה העברית אומר, כי מערכת הפנימיות בארץ מיושנת ואינה מתאימה לשנות ה-80. קיימת צפיפות מגורים קשה, על הקירות לא תלויות תמונות, אין בנמצא ספרים, צעצועים ועוד צורכי ילדים. פרופסור רוזנפלד קובע: "החיים בפנימיות אלו חסרי חמימות".

הסקר, שהוזמן מטעם עזרת בית הנשיא לשלום הילד, כולל נתונים חמורים ביותר על רבות מפנימיות הילדים עד גיל 11 ברחבי המדינה, יצוין, כי מדובר בפנימיות שבהן ילדים ממשפחות חסרות אמצעים.

אודה לכבודו אם ישיב לי:

1. מה היא תגובת השר על האמור בסקר שדבריו מובאים לעיל?
2. מה בדעת השר לעשות לתיקון הציוותים שעליהם מתריע הסקר הנ"ל?

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:

1. הסקר של פרופסור יונה רוזנפלד נערך על סמך ביקור בשש פנימיות מבין כ-100, שבהן מתחנכים ילדים עד גיל 14 שנה. נמצאו ליקויים שונים בחלק משש הפנימיות, אך עם זאת אין ללמוד מהן על הכלל. לא מדובר על תנאי מחיה מחזירים אלא על ליקויים שונים, במידה זו או זו. בפנימיות בעלות רשיון ניהול לא קיימת צפיפות מגורים. הן מתנהלות על-פי התקנות, והיינו ארבעה ילדים בחדר שגודלו 16 מ"ר.

2. הנושא נדון בוועדת שרים לענייני רווחה, ונתבקשנו להעלות כמה הצעות מעשיות לתיקון הליקויים, שביצעו חלק ניכר מביניהן מותנה בהקצאת משאבים נוספים על אלה שישנם. כמרכז המשרד מבין תוכניות לגבי בדיקת כל הפנימיות מחדש, וכפי שהודענו בוועדת השרים לענייני רווחה, הבדיקות האלה יכללו מפקד מחודש של כל הפנימיות, הגברת הפיקוח השוטף, בדיקה פסיכית מחודשת של הפנימיות ועוד צעדים חשובים שאנחנו נציג אותם בפני ועדת השרים לענייני רווחה, והם ישפרו את המצב.

2611. מצב התעסוקה בזיכרון-יעקב

חברת הכנסת ש' ארכליאלמוזלינו שאלה את שר העבודה והרווחה ביום כ"ח בניסן התשמ"ג (11 באפריל 1983):
בזיכרון-יעקב נפגשתי עם מזכיר מועצת הפועלים במקום, והוא סיפר על מצב התעסוקה החמור במקום, ושאלן לשירות התעסוקה עבודה להציע לדורשיה. בלשכת התעסוקה נרשמו בחודש ינואר 127 מובטלים. 84 איש קיבלו דמי אבטלה. 59 איש קיבלו הבטחת הכנסה בחודש ינואר, ובחודש דצמבר קיבלו 57. עם המובטלים נמנים צעירים, חיילים משוחררים, מפוטרים ונשים.

רצוני לשאול את כבודו:

1. האם האינפורמציה שנמסרה לי תואמת את המציאות?
2. מה היה מספר דורשי העבודה בחודשים דצמבר, ינואר ופברואר?
3. מה היה מספר מחוסרי עבודה 6 ימים ויותר?
4. מה היה מספר מקבלי דמי אבטלה בחודשים אלה?
5. מה הוא מצב התעסוקה בקרב הנשים? מה הוא מספר דורשות העבודה ומקבלות דמי ביטוח אבטלה בזיכרון-יעקב?
6. האם קיימות תוכניות להבטחת תעסוקה לדורשיה?
7. אם כן — מה הן?

6. אם לא — כיצד מתכוון כבודו להביא את דבר הזכירות לידעתן של האלמנות?

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:
1. — 2. זכויותיהן של אלמנות שאירים מפורטות בחוקת זכויות שפורסמה על-ידי המוסד לביטוח הלאומי וניתן לקבלה בכל סניף, ונעשים מאמצים להפיץ אותה. עיקרה: 1. תשלומי קצבאות: 2. הכשרה מקצועית: 3. השלמת הכנס למעוטי הכנסה: 4. חוספת ותק ביטוח.

2. חוקרת ההסברה מצויות כאמור בכל אחד מהסניפים של המוסד לביטוח לאומי, ואף ניתנת הדרכה אישית בסניף.

4. המידע מועבר לכל פונה לפי בקשתו.

5. — 6. עד היום למדנו, שהשיטה של רשת הסניפים הקיימת בכל רחבי הארץ שירתה ציבור רחב ונחנה אינפורמציה עדכנית הן על-ידי חוברות קריאות ובהירות והן על-ידי ייעוץ אישי, בכל נושא הקשור לביטוח הלאומי. עם זאת, נבדוק את האפשרות להסתייע גם בתשדירי שירות בטלוויזיה.

2615. ניצול הפוטנציאל האנושי של ישראל
חבר הכנסת ש' וייס שאל את שר העבודה והרווחה ביום כ"ה בניסן התשמ"ג (11 באפריל 1983):

הפוטנציאל האנושי של ישראל לפיתוח תעשיות מתוחכמות הוא גבוה, אך איננו מנוצל בצורה נכונה, ויש לבצע שינויים משמעותיים במערכת הכנסת כוח האדם, לרבות השכלה אקדמית, במקביל, יש להפנות את היוזמה המשקית לאפיקים של חדשנות טכנולוגית. דברים אלה אמר מנהל המכון לפיריון המכון לפיריון העבודה. לדבריו, האוכלוסייה הישראלית מגלה רמה גבוהה של יוזמות וכן נטייה גבוהה ללימודים. על כן מגזר התעשיות עתירות המדע הוא כיוון התפתחות הכרחי של המשק.

אודה לשר אם ישיב על שאלותי:

1. כיצד נערך המשרד למיצוי אפקטיבי יותר של הפוטנציאל האנושי של ישראל?

2. האם מתקיים תהליך קבוע ואפקטיבי של תיאום פעולות בתחום זה עם גורמים ממשלתיים וציבוריים אחרים?

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:

1. על-פי ההתפתחויות והתחזיות, תימשך המגמה של פיתוח המשק הישראלי, ובמיוחד התעשייה עתירת הידע והטכנולוגיה, אשר יביאו לביקוש רב לכוח אדם טכנולוגי הנדסי מיומן לרמותיו השונות.

משרד העבודה והרווחה, באמצעות האגף להכשרה ופיתוח כוח אדם, פועל לסיפוק המחסור הצפוי בכוח אדם ברמת הנדסאים וטכנאים על-ידי גידול שנתי מתוכנן של כ-10% לשנה. ככך ניתן יהיה להתגבר על הפער הצפוי בעשור הקרוב, הנאמד בכ-7,000 — 8,000 הנדסאים וטכנאים. במסגרת לימודים זו חניתן עדיפות לפיתוח המגמות בענפי הייצוא של מחשבים, אלקטרוניקה, אלקטרו-אופטיקה וטכנולוגיות מתקדמות אחרות.

במערכת הכשרת עובדים ישונו תוכניות הלימודים חוך הכנסת לימודי המחשב ויישומם במערך הייצור בענפים השונים. כמוכך נבחנת תוכנית לימודים בכל הרמות, אשר תדגיש את כושר הקליטה של הבוגרים בלימוד אישי וחיוני לקליטת שינויים טכנולוגיים בעתיד. חוך מתן דגש בפתיחת מסלולי קידום מגוונים.

דבר שרשויותינו עומדות עליו בהתמדה אצל הגורמים המוסמכים לעניין השקעות וצמיחה תעסוקתית.

2613. החמרת הפשיעה בקרב בני הנוער

חבר הכנסת א' שפיזר שאל את שר העבודה והרווחה ביום כ"ח בניסן התשמ"ג (11 באפריל 1983):

על-פי נתונים מרות של מנהל שירות המבחן לנוער במשרד העבודה והרווחה, שפורסמו בעיתונות, מתברר, בין השאר, כי בשנת 1981 חל גידול ניכר, לעומת שנת 1970, בכלל הנערים, בני 13 — 18, שהופנו לשירות המבחן לנוער, לאחר שהושמו בכיצוע עבירות נגד הסדר הציבורי — 7.2% בשנת 1981 לעומת 4.6% בשנת 1970. כן מתברר מן הנתונים, כי חלה החמרה רבה במספר הנערים שהושמו בכיצוע עבירות סמים בשנת 1981, לעומת 1970.

אודה לשר אם ישיב לי:

1. האם הידיעות נכונות?

2. האם ידועות הסיבות לגידול כאמור? אם כן — מה הן?

3. מה הוא סך כל הנערים, בני 13 — 18, שהושמו בעבירות על הפרת הסדר הציבורי, עבירות סמים ועבירות רכוש בשנת 1982?

4. האם ערוך משרדך לטיפול בסיבות למעורבות הגוברת של נערים בעולם הפשע? אם כן — כיצד?

תשובת סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. לא.

2. הגידול חל בעקבות השינוי בהגדרת גיל הקטין בחוק הנוער (שפיטה), ענישה ודרכי טיפול, 1971. החל מ-1 באוקטובר 1975 היתוסף שנתון 16+ (נערים), וב-1 באפריל 1977 שנתון 17+ (נערים). זו תרומה חשובה לגידול בהחמרה בדפוסי העבריינות במדינה.

3. הנתונים המתייחסים לסוגי עבירות שבוצעו בשנת 1982 טרם סוכם לפרטיהם.

4. כל שירותי התיקון מגבירים את פעילותם גם בשיתוף תוכניות שיקום שכונות, במסגרת המשאבים שהועמדו לרשותם. הסיבות לפשיעה ולאלימות בקרב הנוער הן מורכבות, וכל המערכות החברתיות והמשקיות חייבות לתרום לשיפור המצב.

2614. זכויות אלמנות שאירים בביטוח הלאומי

חברת הכנסת ש' ארבל-אלמחולני שאלה את שר העבודה והרווחה ביום כ"ח בניסן התשמ"ג (11 באפריל 1983):

נמסר לי שכמה נשים שהתאלמו מבעליהן לא ידעו על הזכויות המגיעות להן בביטוח הלאומי, וכשל כך נמצאו מהן תמלולים, שהיו מגיעים להן על-פי החוק והיו מועילים להן בתקופה קשה זו של חייהן.

אודה לכבודו אם ישיב לי:

1. מה הן זכויותיהן של אלמנות שאירים בביטוח הלאומי?

2. האם זכויות אלה מועברות לידעתן?

3. אם לא — מה הן הסיבות לכך?

4. מה הן הדרכים שבהן מועברות הזכויות לידעתן?

5. האם מוכן כבודו לקבוע שיטה שתאפשר הבאת זכויות המגיעות להן לידעתן?

בביקור בגליל אמר שר הכינוי והשיכון, שביישובי הגליל מצויות כ-10,000 דירות ריקות, רובן חדשות, המוחזקות בזרבה, מתוך תקווה שיהודים רבים יעברו לגור ביישובים אלה.

נוכח העובדה שאחת הסיבות העיקריות המונעות אכלוס דירות אלה עלידי תושבים ממרכז הארץ ועולים חדשים היא העדר תעסוקה ביישובי הגליל, רצוני לשאול את כבוד:

1. מה היה מספר מחסרי העבודה בחודש ינואר בנצרת-עילית, בכרמיאל, במגדל-העמק, בקריית-שמונה, בעכו ובנהריה?

2. מה הוא הרכב מחסרי העבודה?

3. אילו תוכניות קיימות ליצירת מקורות תעסוקה חדשים ביישובי הגליל?

4. בכמה הסתכם מספר תושבי מרכז הארץ שעברו לגור ביישובי הגליל בשנת 1982?

5. כמה עולים חדשים הופנו ליישובי הגליל ונקלטו בהם בשנת 1982?

תשובת סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. בנצרת-עילית — 263; בכרמיאל — 132; במגדל-העמק — 346; בקריית-שמונה — 46; בעכו — 343; בנהריה — 169.

2. בנצרת-עילית — 263, 187 גברים ו-76 נשים; בכרמיאל — 132, 90 גברים ו-42 נשים; במגדל-העמק — 346, 189 גברים ו-157 נשים; בקריית-שמונה — 46, 33 גברים ו-13 נשים; בעכו — 343, 292 גברים — 51 נשים; בנהריה — 169, 159 גברים ו-10 נשים; סך הכול הכללי — 1,299, 950 גברים ו-349 נשים. כ-65% מכללם הם בלתי מקצועיים; 27% מן המוכתלים הם גילאי 20—24.

3. התוכניות מצויות בידי משרד התעשייה והמסחר בגר תפקידיו והן הוצעו עלידי יציגו בהרחבה רבה בפני ועדת העבודה והרווחה ביום 11 באפריל 1983. התוכניות מקיפות 112 מפעלים ו-2,500 עובדים.

4. לפי הנתונים של המרכז להכוונה לאזורי פיתוח, עברו לערי הפיתוח בגליל 10,234 נפש.

5. הופנו 450 עולים, עדיין לא ניתן להעריך כמה מהם נקלטו קליטת קבע.

2617. העיוורים בישראל

חבר הכנסת ד' מגן שאל את שר העבודה והרווחה ביום כ"ח בניסן התשמ"ג (11 באפריל 1983):
הנני מבקש לדעת:

1. מה הוא מספר העיוורים בארץ?

2. כמה מהם בגיל הנמוך מ-18 שנים?

3. מה היא רשימת עשרת היישובים שבהם חיים הרבה עיוורים?

4. כמה עיוורים היום בכרמיאל, בנצרת-עילית, בערד ובקריית-גת?

תשובת סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. מספר העיוורים בארץ הוא כערך 8,000.

אשר לפיתוח התעשייה, נמסר לנו ממשרד התעשייה והמסחר, כי בין 1,727 הפרויקטים שאושרו בשנת 1982 נמנו 329 מפעלי תעשייה, מהם 235 הרחבות ופיתוחים של מפעלים קיימים ו-94 מפעלים חדשים, שיפעילו בחלקם הגדול טכנולוגיות מתקדמות.

2. בנושא החיאום בין גורמי הממשלה והמשק ניתן לציין, כי קיימות ועדות שונות שבהן שותפים למשרדנו משרדי הממשלה כגון: משרד האוצר, משרד התעשייה והמסחר, משרד החינוך והתרבות ומשרד הביטחון. בכמה נושאים אחרים שותפות גם האוניברסיטאות, רשתות חינוך, ההסתדרות והתאחדות התעשיינים.

אני רוצה לציין כי שני נושאים נמצאים עתה בתהליך של התארגנות, והם: א. העברת אינפורמציה שוטפת לגבי החלטות רשות ההשקעות להקמת מפעלים חדשים, תוך בחינת שיקול צורכי כוח אדם והכשרתו; ב. אימון עובדים בחוץ-לארץ במפעלי האם לגבי מפעלים חדשים, מתוך מגמה לייבא לארץ ידע ויכולת יישומית של טכנולוגיות חדשות ולעודד מפעלים מחוץ-לארץ להשקיע בארץ בהקמת מפעלים מתוחכמים. כדוגמה אפשר לציין את המפעל של "נישיונל סמיקונדקטורס" במגדל-העמק, העומד לקום. אנוחם אמורים לשלוח עשרות עובדים להשתלמות בארצות-הברית.

סך-הכול, מתקיים דו-שיח מתמיד בין המשרדים הנוגעים בדבר, ואני יכול לקבוע, כי העירנות והרגישות לנושא שהעלה חבר הכנסת שבח וייס הן גבוהות, והתיאום, לענייני דעתי, מניח את הדעת.

היו"ר מ' סבידור:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת שבח וייס.

שבח וייס (המערך):

אלפי ישראלים צעירים נמצאים בארצות-הברית וגם בארצות אחרות והם בוגרי בתי-ספר להנדסאים, כעצם הם טכנאים בכירים. הטענה המושמעת היא, שהמוסדות להשכלה גבוהה בישראל אינם מתחשבים בקריטריון שהם צברו בשנה השלוש-עשרה ללימודיהם בזמן שהם כאים ללמוד בהם. האם מיושר כוחן את העניין הזה במגמה ליצור תיאום כזה ודרך להשאייר חלק גדול מהם בארץ מול הרעב שיש לנו לטכנאים ומול השאלה הלאומית של ידידה ועלייה?

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:

מתן אפשרות לטכנאים ולהנדסאים להשלים בארץ את לימודיהם לתואר מהנדסים נבחנה עלידינו. קיימתי דיונים בנושא זה עם פרופסור חיים הררי, יושב-ראש המועצה להשכלה גבוהה, כדי ליצור את המסגרת האקדמית שתאפשר זאת. יש התנגדות של המוסדות האקדמיים לאפשרות הזאת, או שהם נותנים אותה בצמצום כזה, שמאות צעירים ישראלים מעדיפים ללכת לארצות-הברית, שהיא מבחינה זאת סופרמרקט של אפשרויות מגוונות מאוד של מרכזי הלימודים שם.

לאור הנתונים שקיבלנו מהלשכה שלנו בניו-יורק, שבה יש היום על המחשב 6,000 אנשי טכנולוגיה, מהם מאות רבות של טכנאים כאלה שידרו לארצות-הברית כדי להשלים את לימודיהם למהנדסים — אני מתכוון לשוב ולקיים את הדיונים עם המועצה להשכלה גבוהה, כדי למצוא את האפיק האקדמי הזה ולאפשר להם ללמוד כאן ולא ללכת לארצות-הברית.

2616. מצב התעסוקה בגליל

חברת הכנסת ש' ארבל-אלמולינו שאלה את שר העבודה והרווחה ביום כ"ח בניסן התשמ"ג (11 באפריל 1983):

לאור העובדה שאם לא יועבר מיד הכסף ל"נעמת" קיימת סכנת סגירה של המעונות בשל אייכולת תשלום משכורות לעובדים. רצוני לשאול את כבודו:

1. האם האינפורמציה שפורסמה נכונה?
 2. אם כן — מה היא הסיבה לכך שההקצבה החודשית טרם הועברה ל"נעמת"?
 3. האם מוכן כבודו לפעול בהקדם להעברת הכספים המגיעים ל"נעמת" ולמציאת נהלים קבועים, שיבטיחו העברה מסודרת?
- סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:
(התשובה נקראה לבקשת חבר הכנסת י' משל)

1. האינפורמציה נכונה.
2. היה מחסור בתקציב עקב גידול האוכלוסייה הנזרעת מעל המתוכנן. ועל כן לא היתה לצערי אפשרות לביצוע התשלומים כמלואם.

3. אכן מתקיימים דיונים בין משרד העבודה והרווחה למשרד האוצר לשם הסדרת הנושא באופן קבוע.

2620. סכנת פיטורים ממפעלי תעשייה
חברת הכנסת ש' ארבל-אלמוזלינו שאלה את שר העבודה והרווחה ביום כ"ח בניסן התשמ"ג (11 באפריל 1983):
משירות התעסוקה נמסר לי על פיטורים גדולים הצפויים בשינוע הקרובים במפעלי תעשייה שונים.

רצוני לשאול את כבודו:

1. מאילו מפעלי תעשייה פוטרו פועלים בחודש ינואר-פברואר 1983?
2. מאילו מפעלי תעשייה קיבלו שירות התעסוקה הודעות על פיטורים שיבוצעו כמס-אפריל?
3. האם נוצרו מקורות תעסוקה חלופיים לפועלים שפוטרו או שעומדים להיות מפוטרים?

תשובת סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:

(לא נקראה. נמסרה לפרוטוקול)

1. בענפי מזון, מתכת, אלקטרוניקה, רכב, עץ חשמל-רכב וטקסטיל.

2. בענפי הנעלה, יהלומים, מתכת, תעופה, מזון ובורסקאות.

3. מרבית העובדים סודרו בתעסוקות חלופיות. חלקם הגדול — תוך כדי הודעה מוקדמת לפיטורים. למיעורם לפיטורים נאגרות הצעות לתעסוקה חלופית, וייעשה בהן שימוש לפי הצורך. לא מובטח כיסוי תעסוקתי לכל המפוטרים. חלק מהמפוטרים פורשים לפנסיה מוקדמת או מועברים לעבודה אחרת באותם מפעלים. חלק מהמפוטרים הם אלה שנקלטו למלא מקום של חיילי מילואים שגויסו למבצע "שלום הגליל". כמובן, אין ודאות בכך שההודעות מן המעבידים על כוונת פיטורים בחודשים מס-אפריל 1983 אכן יתממשו כמלואם, בשל הליכי המשאומן הכרוכים בביצוע הפיטורים.

היו"ר מ' סכידור:

תודה לסגן שר העבודה והרווחה.

2. 430 עיוורים הם מתחת לגיל 18.

3. ירושלים — כ"1,000; תל-אביב — 1,000; חיפה — כ"450; נתניה — 300; אשקלון — כ"400; אשדוד — 220; רמת-גן — כ"250; נצרת והסביבה — כ"250; עכו והסביבה — כ"250.

4. בכרמיאל — 6 עיוורים; בנצרת-עלית — 76 עיוורים; כער — 11 עיוורים; בקריית-גת — 90 עיוורים.

2618. אבטלה אקדמאים בחיפה

חברת הכנסת ש' ארבל-אלמוזלינו שאלה את שר העבודה והרווחה ביום כ"ח בניסן התשמ"ג (11 באפריל 1983):
ממועצת פועלי חיפה נמסר לי על אבטלה הולכת וגוברת בקרב האקדמאים בחיפה.

רצוני לשאול את כבודו:

1. מה הוא מספר האקדמאים שנרשמו כמחוסרי עבודה בחודש דצמבר 1982 ובחודשים ינואר ופברואר 1983?

2. מה הוא ההרכב המקצועי של האקדמאים הרשומים כמחוסרי עבודה?

3. מה הוא מספר האקדמאים שקיבלו דמי אבטלה בחודשים ינואר ופברואר 1983?

4. האם קיימים קורסים להסבה מקצועית של אקדמאים למקצועות אלקטרוניקה ומחשבים, שבהם יש כיקוש לעובדים?

סגן שר העבודה והרווחה ב"צ רובין:

(התשובה נקראה לבקשת חבר הכנסת י' משל)

1. הנתונים הם לגבי מחוסרי עבודה בכל תחומי מחוץ חיפה והצפון. התשובה דומה לשאלה קודמת שנמסרה לגביה תשובה. בדצמבר 1982 — 816; בינואר 1983 — 798; בפברואר 1983 — 734.

2. בכל תחומי חיפה והצפון. בין הקבוצות העיקריות: 131 מורים, 51 כלכלנים, 62 מהנדסי מכונות, 37 רופאים, 49 מהנדסים אזרחיים ובניין, 36 עובדים סוציאליים.

3. ככל תחומי חיפה והצפון: בינואר 1983 — 1,023 אישורים לדמי אבטלה; בפברואר 1983 — 1,070 אישורים לדמי אבטלה.

4. כן. היום מתקיימים באזור חיפה שלושה קורסים להסבה בתחומי אלקטרוניקה ומחשבים. 1. בודקים סופיים באלקטרוניקה — 17 תלמידים; 2. תכנות — מדעי ובקרה ספרתית — 32 תלמידים; 3. הוראת המחשב — 20 תלמידים. להודשים מאי ריוני מתוכננים הקורסים: 1. כתבים טכניים — אלקטרוניקה ומחשבים; 2. תכנות לעולים; 3. תכנות לזחיקים.

2619. חוב משרד העבודה והרווחה ל"נעמת"

חברת הכנסת ש' ארבל-אלמוזלינו שאלה את שר העבודה והרווחה ביום כ"ח בניסן התשמ"ג (11 באפריל 1983):
בעיתונות פורסם, שחובו של משרד העבודה והרווחה ל"נעמת" תל-אביב מגיע לכ-2.5 מיליוני שקל. משרד העבודה והרווחה טרם העביר את ההקצבה החודשית עבור החזקת הילדים בפנימיות "נווה-טל". עבור חודש פברואר ובינואר הועבר רק מחצית הסכום, וכן מחצית הסכום השתתפותו בהחזקת 19 מעונות הילדים בחודשים ינואר-פברואר.

ב. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היום על שולחן הכנסת, לקריאה ראשונה. מטעם הממשלה.
הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון מס' 15), התשמ"ג — 1983.

היו"ר מ' סבידור:
הודעה למזכיר הכנסת.

היו"ר מ' סבידור:
תורה למזכיר הכנסת.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:
ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע כי הונחה

ג. הצעת חוק-יסוד: הצבא, התשל"ו — 1976 (תיקון), התשמ"ג — 1983*

(הצעת חבר הכנסת מ' שחל)

לחקיקה רגילה בדרג שבא אחרי חוק-יסוד. הוא השאיר
למחוקק לרדף בשאלה מתי ואיך הוא יקבע את תחומי-
הסמכויות. אך המחוקק, מסיבות שונות, לא קבע עד היום
הלכה פסוקה לגבי דרך פעולתה של הממשלה בעת מלחמה,
ולא הסדיר נושא זה בחוק מיוחד. על אף ההתחייבות
המשתמעת מחוק-יסוד: הצבא, ההסדרים והנהלים היו על-פי
פק"לים — פקודות קבע לחיילים — והוראות פנימיות,
שניתנו על-פי הנחיות הממשלה. חוקים ספציפיים אין.

חברי הכנסת, לפני שעליתי לדיון התלבטתי איך להציג
את הבעיה. אני רוצה להציג נושא, שלדעתי מידת חשיבותו
עולה על כל ויכוח פוליטי מכל סוג שהוא. יש בינינו ויכוחים
פוליטיים ויהיו בינינו ויכוחים פוליטיים, אבל אני מעלה בעיה
שלדעתי צריכה לאחד את הבית הזה על רוב חלקיו, כדי לעורר
ולהביא להסדרת שאלות. אפילו שחלקן מוסדר היום בפקודות
הקבע הפנימיות של הממשלה, בהוראות הפנימיות שעל-פיהן
פועלת הממשלה. אבל לא מכוון רצון ולא מכוון דברים שאינם
מעוגנים בחוק ניתן להסדיר בעיה מן החשובות ביותר, והיא:
מה ואיך מדרווחת הממשלה לכנסת בזמן שהיא מחליטה לפתוח
בפעולה צבאית?

חברי הכנסת, הצעת החוק שלי כאה ולו רק כדי להסדיר
נהלים אלה במסגרת חוק. אמרתי מראש, שאם תהיה טענה,
שהצעת החוק מרחיקה לכת מעבר למה שדרוש לכנסת ולוועדת
החקר והביטחון שלה, כדי להבטיח את הפיקוח הדרוש — ואני
מדגיש את המלה "דרוש" — אני מוכן לקבוע מראש ולומר, כי
אני מוכן לוותר על סעיפים אלה. אם מישור יאמר כי בהצעת
החוק שהגשתי יש נושא שהוא חריג במידה מסוימת, והוא
נושא הענקת סמכות לשליש מחברי הוועדה לחייב הופעה
אישית, אני מודיע כאן, מעל הדוכן הזה, שאני מוכן לוותר על
סעיף קטן (ד) שבהצעת החוק שלי.

מהי הצעת החוק? נאמר כאן כי יש לתקן את חוק-יסוד:
הצבא ולהכניס בו סעיף 2א), האומר כי "ראש הממשלה או שר
הביטחון ידווחו אישית לוועדת החקירה והביטחון של הכנסת כל
פעולה מזוינת, למעט פעולות מודיעיניות הנערכות מעבר
לגבולות המדינה, של עוצבה יבשתית, מטוסים, או כלי שיט,
וזאת בתוך 72 שעות מתחילת הפעולה". אני רוצה להסביר את
הסעיף הזה, ודרכי מופנים במיוחד אליך, חבר הכנסת רוני
מילוא, כי אני שומע שאתם אינכם חושבים לתמוך בהצעת חוק
זו.

דב שילנסקי (הליכוד):

הרי אתה יודע שאם ידווח לוועדת החקירה והביטחון זה
יהיה דיווח לעולם כולו.

משה שחל (המערך):

אדוני סגן השר, אני באמת מבקש ממך, גם כמשפטן שאני

היו"ר מ' סבידור:
חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעות לסדר-היום ולהצעות
חוק. הצעת חוק שכ"ט, חוק-יסוד: הצבא, התשל"ו — 1976
(תיקון), התשמ"ג — 1983, של חבר הכנסת משה שחל. אני
מתכבד להזמין את חבר הכנסת שחל.

משה שחל (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הצעת החוק שאני
מתכבד להגיש היום דנה בסוגיה חוקתית מרכזית וחשובה
ממדרגה ראשונה, אשר איננה נשענת רק על התיאוריה אלא יש
לה גם כסיס במציאות, ובמציאות של חיינו בחקופה האחרונה.

חברי הכנסת, מדובר בפיקוח האזרחי ובפיקוח הכנסת על
הצבא. הפיקוח האזרחי על הצבא מוסדר בחוק-יסוד: הצבא,
אשר נחקק בשנת 1976, סעיף 2א) בחוק קובע, כי הצבא נתון
למרות הממשלה, כמו ככל מדינה דמוקרטית, צה"ל נתון
לפיקוחה של הזרוע האזרחית, מכוח היחון נתון למרותה של
הממשלה ושל הפיקוח הכללי שמקימת הכנסת על כל משרדי
ממשלה, ובאמצעות הכנסת הופכת להיות הזרוע המפקחת על
המדינה ושואכת את המידע על מה שנעשה גם כתחום זה של
צבא-הגנה לישראל.

אבל, חוק היסוד אינו קובע דבר בשאלת הסמכות בזמנים
שבהם יש צורך בפעולה צבאית, לא כתוב מי נוהג את ההוראה
ואיך ומה הם תחומי הסמכויות למתן ההוראה לפתוח בפעולה
צבאית.

טוענים משפטנים, שיש למלא את החלל הזה, כי הסמכות
כאה מכוח סעיפים כלליים. סעיף 1 וסעיף 29 לחוק-יסוד:
הממשלה נותנים לממשלה את הסמכות להורות לצבא לבצע
פעולת לחימה, מכוח הגדרתה כרשות מכצעת של המדינה,
ומכוח הסמכויות הכלליות של הממשלה לעשות כל פעולה
שעשייתה אינה מוטלת בדין על רשות אחרת. הורי אומר,
בהעדר סמכות לגורם אחר, נאמר בחוק-יסוד: הממשלה, כי
הממשלה רשאית לפעול בכל תחום שסמכות לא הוענקה או לא
ניתנה לרשות אחרת, כמו הרשות המשפטית או רשות מבקר
המדינה.

אין ויכוח על כך שזהו הנוהל התקין והמסודר במשטר
שיש בו חלוקת סמכויות. אך, חברי הכנסת, בחוק-יסוד: הצבא
נקבע, כי הסמכות להוציא הוראות ופקודות מחייבות בצבא
תיקבע — — —

היו"ר מ' סבידור:

חבר הכנסת בריזה, אני מבקש שלא להפריע בדיבורים.

משה שחל (המערך):

כאשר התקבל חוק-יסוד: הצבא, הוא השאיר לחוק הרגיל
לקבוע את אותם פרטים שצריך להסדיר, ושמיגיעים, בצדק,

אשר תאמר: אינני מוכנה לדוות, אינני רוצה לדוות, אינני מעוניינת לדוות, ושום דבר לא יועיל. לא יהיה דיווח בעניין החשוב והחינוכי ביותר מבחינתנו.

חברי הכנסת, אני רוצה לסיים ולומר, שבדקתי את הנהלים הקיימים במדינות אחרות. בארצות הברית של אמריקה התנהל ירכות ארוך ומתמשך על סמכויות הנשיא בעת מלחמה. לא אלאה אתכם בכל הבעיות שהתעוררו, מהוויכוח שהיה עם אברהם לינקולן, במלחמה עם מקסיקו, הלכתי למקרה האחרון.

שר הביטחון מ' ארנס:
איזו מלחמה?

משה שחל (המערך):

במלחמה עם מקסיקו, זה היה בשנת 1840. במשך 200 שנה התנהל ויכוח, ויכוח נוקב, בין הקונגרס לבין הנשיא. אבל הוא הגיע לאיזה שהוא גיבוי. במקרה האחרון, אחרי מבצע טונקין בווייטנאם, קיבל הקונגרס החלטה, כאשר שם עלי-פי ההגדרה של המשפט הנשיאותי, נשיא המדינה הוא גם המפקד העליון של הכוחות המזוינים ויש לו סמכויות להפעיל את הצבא כלי-לשאל את פי הקונגרס. בשנת 1970 נתקבל חוק, שהיה פרי יוזמה של שני חברי הקונגרס, ובו נאמר: It is the sense of Congress that whenever feasible the President should seek appropriate consultation before involving the armed forces of the United States in armed conflict.

זוהי הגדרה מרחיקה לכת. מי שמכיר את המשטר בארצות הברית יראה, שהתיקון הזה מרחיק לכת פי כמה יותר ממה שאני מבקש, כי כל בקשתי, בכך הכול, בתיקון המוצע היא פיקוח הזרוע המחקקת באמצעות ועדת החוק והביטחון שלנו.

חברי הכנסת, מדובר בקריאה טרומית. את הצעת החוק גיבשתי לפני למעלה מחצי שנה. הקפדתי להטיל על עצמי תקופת צינון, כדי להתרחק מאירועים קונקרטיים. הגנתי את הצעת החוק לפני שלושה חודשים. חברי הקואליציה ביקשו ממני בשעתם לדחות את ההצבעה, כדי לתת להם שהות לשקול ולחשוב, כי עקרונית הם חושבים שיש מקום להצעה הזאת. גם היום נתבקשתי לעשות אותו דבר. אני חייב לומר, כי שקלתי להגדיל למסקנה, כי חובתי הפרלמנטרית מחייבת אותי שלא להסכים לדחיית. אני מעמיד את האתגר בפני חברי הקואליציה. כולם פניתי אליהם גם בכתב, אם אינכם פועלים עלי-פי קריטריון, וכל הצעה — ולא חשוב אם היא טובה, אם היא מציננת, אם אתם מסכימים אה — מורידים אותה מסדר-היום בגלל המצב. אדרבא, חמשינו בכך. ישפוט אתכם העם, תשפוט אתכם הכנסת, תשפוט אתכם התקופה כולה. אבל אם אתם מתכוונים לגרפו של עניין, לצורך חינוכי שנתגלה, לדעתי חובה עליכם להעביר את הצעת החוק הזאת לוועדה, כדי שתביא אותה לקריאה ראשונה.

היו"ר מ' סבירור:
אני מתכבד להזמין את שר הביטחון.

שר הביטחון מ' ארנס:

ארוני היושבי-ראש, חברי הכנסת, נושא הצעת החוק של חבר הכנסת שחל, דיווח הזרוע המבצעת בנושאים ביטחוניים לוועדת החוק והביטחון, לזרוע המחקקת, הוא נושא קרוב ללבי. הייתי למעלה מארבע שנים יושבי-ראש ועדת החוק והביטחון. השקעתי מחשבה בנושא זה. השקעתי גם מאמצים בנושא זה וניסיתי לשפר את ההליכים ולהביא לכך שוועדת החוק והביטחון תהיה מצוידת באינפורמציה הדרושה לה כדי

מעריך את הידע המשפטי שלו, שתקשיב לדברי, כיוון שזה איננו כך. על מה בעצם מדובר, ארוני סגן השר שילנסקי? מדובר על פעולה שנפתחה, פעולה שכל העיונות יודעת עליה, 72 שעות לאחר הפתיחה, לאחר הפעולה, כדי שלא להיכשל במה שנקרא הגדרה לפעולות צבאיות, בין שאלו פעולות שלא צריך לדווח עליהן ובין שאלו פעולות שצריך לדווח עליהן. ישבתי עם שלושה רמטכ"לים לשעבר, שהיה להם ויכוח והיו להם הסתייגויות בעניין הזה, וההגדרה המופיעה בסעיף 2(א) לחוק היא הגדרה שנכתבה על-ידי שלושה רמטכ"לים שסמכו את ידיהם עליה. היה ביניהם ויכוח: איזו פעולה, מה היא פעולה אווירית, כאיזה גודל של כוח צבאי תהיה חובת הדיווח.

מה הם אמרו בסעיף 2(א)? — שלאחר פתיחת הפעולה ידווח מי שקיבל את ההחלטה, ובמסגרת שהוא קיבל אותה, למוסד שנקבע לצורך זה על-פי חקיקה הכנסת ועל-פי חוק יסוד: הכנסת, לוועדת החוק והביטחון. זה דבר שהוא ממילא עשה אותו, דבר שעשו אותו ראשי ממשלה ושרי ביטחון, למעט מקרים חריגים אשר התעוררו, והם התעוררו, ולגביהם שותף גם יושבי-ראש ועדת החוק והביטחון של הכנסת בדברי הביקורת, והטענה והדרישה שלו הן, שבאותם מקרים שהועדה דורשת, באמצעות היושבי-ראש שלה, באמצעות כל חבריה, תהיה חובה לדווח.

חברי הכנסת, השאלה הזאת היא שאלה הדרושה שכנוע שלא על בסיס השתייכות פוליטית, כי אני חושב שהדבר הזה הוא חיוני ונחוץ: הוא הכרחי לטובת כולם, איש מאתנו אינו יכול להיות בטוח שהכיסא שעליו הוא יושב מובטח לו לחמיד, כהיותו חלק מהקואליציה או חלק מהאופוזיציה. את כולנו צריך לעניין הפיקוח הפרלמנטרי על כל ממשלה, תהא אשר תהא.

אבל אני מבקש לי גם סיוע. לא רק אצלנו, אלא גם בהלכות מלכים לרמב"ם נקבעו דברים הימים לענייננו, וגם מהם משתמע כי יש צורך בחקיקה מן הסוג הזה. בפרק החמישי בהלכות מלכים נאמר: אין המלך נלחם תחילה אלא מלחמת מצוה. ואי זה היא מלחמת מצוה? זו מלחמת שכעת עמים ומלחמת עמלק, ועזרת ישראל מיד צר שבא עליהם, ואחר כך נלחם במלחמת הרשות, והיא המלחמה שנלחם עם שאר העמים כדי להתגונן. ונאמר שם: "מלחמת הרשות אינו מוציא אתם בה, אלא על-פי בית-דין של שבעים וזאתה, כך נאמר. מי העם בית-הדין שעל-פיו צריך להוציא ולקבל? — זוהי הכנסת, ואני קובע את הסמכות לא למליאתה, כי יש בעיה של סדרות מדינה, אלא לוועדת החוק והביטחון.

מה נאמר בהמשך להצעת החוק? "כמידה שהפעולה מתמשכת למעלה מ-96 שעות ידווח אישית ראש הממשלה או שר הביטחון לוועדת החוק והביטחון של הכנסת לא פחות מפעמיים בכל שבוע". רבותי חברי הכנסת, שמעתי גם הערות, שאין צורך בכך, כי זה מתקיים ממילא. לא אכנס לזה, אין לי עניין לנגח, זו איננה בדיוק מידת הדיווח הדרושה. אבל נניח שזה מתקיים, מה מפרע שזה ייאמר בחוק? כדי שלא להיכנס לפולמוס ולוויכוח לא אכנס לפרטים שנמצאים בידי ומצביעים שלא נהגו כך בדיוק, אבל נניח שזהו הנוהל. מרע שלא להסדיר זאת בחוק? מרע שלא ייאמר במפורש "על-ידי רוב הוועדה"? חברי הכנסת מהקואליציה, רוב כוועדה משמעותו תמיד רוב קואליציוני, לפחות לפי המבנה הקיים היום. לא תרצו — זה לא יתקיים, אם אולי אחד מחברי הוועדה ואמר: שליש מחברי הוועדה עלול לנסות להזמין לא לשם עניין אלא לשם קנטרנות. אמרתי: אני מוכן למחוק את הסעיף, אבל האלטרנטיבה האחרת היא גם היום, ואולי גם ביום מן הימים, שתבוא ממשלה

לכן, אדוני היושב־ראש, לא ברור לי כלל שהפתרון לבעיה הוא בסוג החקיקה אשר מוצעת כאן עליידי חבר הכנסת שחל. ברור לי שאנחנו חייבים להתבסס במידה גדולה על מיסוד הליכי עבודה דיון, על שימוש בוועדות משנה, על קביעת תקרימים.

חברי הכנסת, אני משוכנע בדבר אחד — שאם יש מקום לשיפור בהליכי הדיווח של הממשלה לוועדת החוץ והביטחון בנושאים ביטחוניים, השיפור הזה חייב לברא כתוצאה מהתייעצות בין שני צדי הבית ועל דעת שני צדי הבית. אדוני היושב־ראש, קיימת נכונות של סיעת הליכוד, נציגי סיעת הליכוד, לשבת ולהתייעץ בנושא החשוב הזה, שהועלה כאן עליידי חבר הכנסת שחל, עם נציגי סיעת המערך, עם נציגי סיעות אחרות המיוצגות בוועדת החוץ והביטחון, תוך ניסיון לראות האם יש מקום להביא במשותף חיקון בגדר חקיקה בנושא זה לפני בית־הנבחרים. אך בשלב זה, אדוני היושב־ראש, אני מציע להוריד את הצעת החוק של חבר הכנסת שחל מסדר־היום.

היו"ר מ' סבידור:
תודה. חבר הכנסת שחל.

משה שחל (המערך):
אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, שר הביטחון טען למעשה שתי טענות: האחת — כי המציאות היום איננה מחייבת; כי מעולם לא היה צורך להביא את החוק; כי למעשה הנוהג הקיים היום הוא כזה שאין צורך בשום שיפור עליידי חקיקה.

אמרתי לך, אדוני שר הביטחון, ואמרתי לחברי הבית, כי אין לי ולא היה לי עניין להתווכח. היה ויש צורך. אקרא בפניך את מה שאמר חברך לסיעה, חבר הכנסת בן־אלישר ב־22 לספטמבר 1982. אני מצטט מעיתון "מעריב": "בן־אלישר הביע מורת רוח מאי־הופעת שרון בוועדת החוץ והביטחון".

שר הביטחון מ' ארנס:
האם זו הדלפה?

משה שחל (המערך):
לא, זו הודעה שלו. יושב־ראש ועדת החוץ והביטחון יושב מאחוריך ותשאל אותו.

שר הביטחון מ' ארנס:
זאת הדלפה. אני מציע שלא תקרא.

משה שחל (המערך):
מה אתה רוצה ממני, אני הדלפת? אני מצטט דברים בשמו של יושב־ראש ועדת החוץ והביטחון. אתה בא אלי כטענות? אני בא אליך ואומר לך מה הוא אמר בנושא המסוים של אי־הופעת שר ביטחון. מה אתה רוצה, אני בא להדליף?

היו"ר מ' סבידור:
חברי הכנסת, דבר אחד הוא לצטט מה שהיה בוועדה ודבר אחר הוא לצטט מה שכבר היה בעיתון. הוא מגלה פה מה שהיה בוועדה?

רוני מילוא (הליכוד):
אני לא מאשים אותך, יש לך חברים טובים שם.

היו"ר מ' סבידור:
תסלח לי מאוד, הוא מצטט מעיתון.

משה שחל (המערך):
הרי אני מכיר את השיטה. אני לא חבר ועדת החוץ

לקיים דיונים, כדי לקבל החלטות וגם כדי לקיים בקרה על זרועות הממשל.

בתקופה שכיהנתי כיושב־ראש ועדת החוץ והביטחון הקמנו ועדות־משנה של הוועדה ככוננה מיוחדת זו, כדי להבטיח שאפשר יהיה להביא בפני חברי הוועדה את האינפורמציה הדרושה להם כדי למלא את תפקידם. אם זיכרוני אינו מטעה אותי, לא היתה התלהבות מצד נציגי המערך בוועדה, שהיו אז באופוזיציה, לרעיון של הקמת ועדות משנה. דומני שהיום קיים קונסנזוס, שזה היה צעד טוב, ושוועדת חוץ וביטחון מצוידת באינפורמציה טובה יותר ומעודכנת יותר בכל הנושאים הנוגעים לתחום אחריותה לעומת העבר.

אדוני היושב־ראש, השאלות שלפנינו הן: האם דרוש שיפור? האם המצב כפי שהוא קיים אינו נותן את התשובה? האם אנו מעוניינים להמשיך ולשפר? אינני יודע האם יש כאן נורמה אבסולוטית שלפיה ניתן להשיב על שאלות אלה. אני חושב, חברי הכנסת, שאם נבחן את מצב העניינים במדינות דמוקרטיות אחרות לגבי רמת האינפורמציה המעודכנת שנמסרת בנושאים ביטחוניים עליידי הממשל לבית המחוקקים, לא הייתי מתפלא אם יתברר שאנחנו נמצאים כמורת הראשונה. אני חושב, שאם נבחן את כמות האינפורמציה שנמסרה על־ידי ממשלת בריטניה בתקופת הקרבות באיי פוקלנד לפרלמנט, נמצא שזאת היתה אינפורמציה פחותה בהרבה ומיושנת בהרבה מהאינפורמציה שממשלת ישראל נוהגת להעביר בנושאים אלה לוועדת החוץ והביטחון.

חבר הכנסת שחל ציטט חוק שנתקבל בבית־הנבחרים האמריקני, על הצורך שהנשיא יחפץ ייעוץ מתאים בבתי הקונגרס. חבר הכנסת שחל, נשיא ארצות־הברית אינו נוהג להופיע כלל וכלל לפני ועדות הקונגרס.

משה שחל (המערך):
יש שם משטר אחר.

שר הביטחון מ' ארנס:

אני אומר זאת מכיוון שחבר הכנסת שחל התייחס לארצות־הברית. לולא התייחס לדוגמה הזאת, לא הייתי מתייחס לזה.

הנושא הוא אינו פשוט; כזה ידור בוודאי כל חברי ועדת החוץ והביטחון וכל אלה מחברי הבית אשר בעבר או בהווה נטלו או נוטלים על עצמם תפקידים של ביצוע או ניהול מהלכים ביטחוניים. היכן הבהל בין הצורך למסור אינפורמציה, ואינפורמציה ערכנית, לבין שיבוש כושר הניהול של מערכת ביטחונית, הנתונה בידי אותם אנשים שאנחנו רוצים שהם יביאו וידווחו בפני ועדת החוץ והביטחון? האם, דרושה כאן באמת הגדרה קשוחה? האם הגדרה קשוחה לא עלולה בבוא הימים להכשיל אותנו? מובן לכל חברי הבית שעומדת בפנינו בעיה קשה וסבוכה של שמירת סודות, במיוחד כאשר מדובר על אינפורמציה מבצעית.

אדוני היושב־ראש, אני מצטער לומר לך, שאני הופעתי אתמול בפני ועדת החוץ והביטחון, וללא החוק של חבר הכנסת שחל ניסיתי למלא את חובתי ולמסור לוועדה אינפורמציה עדכנית ומדויקת בנושאים הנוגעים לאפשרויות של פעולות לחימה. אומנם חבר הכנסת שחל איננו חבר ועדת החוץ והביטחון, אבל אינני יודע אם הוא הופתע לראות הבוקר ככתורות העיתונים את הדברים שאמרתי בפני חברי ועדת החוץ והביטחון בסודיות גמורה.

משה שחל (המערך):

זה פרלמנטרי, זה פרלמנטרי, אדוני היושב ראש.

הי"ר מ' סבירור:

לא אמרתי שזה לא פרלמנטרי, למה לנו לחמם את האווירה? מדבר שר הביטחון הבינונו, שיש פה איזה שהוא רצון להידברות.

משה שחל (המערך):

אני רוצה לסיים. הנימוק השני של שר הביטחון היה, כי מן הנכון יהיה ססיעות בבית ישר ויחייסו לזה.

אני רוצה לשאול, אדוני שר הביטחון, מה היא המשמעות של ישיבה בוועדת החוץ והביטחון? האם לא ססיעות יושבות שם? הסברתי לך שהלכתי להתייעץ, עם חברי, שלרשה רמטכ"לים לשעבר, הם היו לא פחות קפדנים מכל אחד הטוענים כאן, שמה תוגש הצעה שאי אפשר לעמוד בה.

ועדת החוץ והביטחון מורכבת מססיעות, אני מוכן, אמרתי לך זאת, שאם תתגבש הצעה, שההצעה תופיע על דעת כל חברי הוועדה מכל הססיעות כלי יוצא מן הכלל.

אבל לא ייתכן, פעמיים אני מופיע כאן ואומרים לי באותו נימוק: תדחה את זה, נחשוב ואנחנו ניתן לך תשובה. אני לא מקבל את זה.

רוני מילוא (הליכוד):

ברשות היושב ראש, יש נושאים מסוימים בבית הזה, שאנחנו אוהבים להגיש אותם כהצעות של הססיעות בבית, כמו למשל חוקי הבחירות, הנושא הזה, כפי שאמר שר הביטחון, מצריך ומחייב הצעה משותפת של ססיעות הבית.

משה שחל (המערך):

חבר הכנסת רוני מילוא, יש לך אפשרות להצביע בעד ולהצטרף בקריאה ראשונה.

אברהם כ"ץ (המערך):

אדוני היושב ראש, אני מבקש הצעה לסדר.

הי"ר מ' סבירור:

בבקשה.

אברהם כ"ץ (המערך):

לאור הוויכוח ולאור חילוקי הדעות הקיימים כאן, לא בהכרח בעניין המהותי, אני מציע לדחות את ההצבעה בהצעת החוק הזאת ולהעביר אותה לאחר דיון נוסף או שיתה שתיערך.

הי"ר מ' סבירור:

אדוני השר, לדחות?

שר הביטחון מ' ארנס:

לא.

הי"ר מ' סבירור:

לא לדחות.

חברי הכנסת, היות שהשר איננו מסכים לדחייה, אנחנו חייבים להצביע. אני מזמין את חבר הכנסת מיכאל חריש ואת חבר הכנסת אליעזר קולס להיות מונים.

אנחנו מצביעים על חוק יסוד: הצבא, התשל"ו — 1976 (תיקון), הצעתו של חבר הכנסת משה שחל.

הביטחון. עוד מעט יבואו אלי ויאשימו אותי, שכל ההדלפות מוועדת החוץ והביטחון הן ממני, באמת, אינני מבין, אני מצטט קטע מעיתון, שנכתב עליידי יהושע כיצור, ובו נאמר מפיו של יושב ראש ועדת החוץ והביטחון של הכנסת ד"ר אליהו כן-אלישר: "הליכוד הבית אתמול בשיבת הוועדה תרומת קשה על שר הביטחון אריאל שרון ועל הרמטכ"ל שלא הופיעו בפני הוועדה".

אבל, אדוני שר הביטחון, אתה אמרת כי אין כלל בעיה.

אליהו כן-אלישר (הליכוד):

אני חייב לומר, שמדובר בדחיית הופעה ולא בסירוב להופיע. זה לא טיעון להגנה על הקו שלך.

משה שחל (המערך):

חבר הכנסת כן-אלישר, אני מצטט מן העיתון, אני לא יודע.

אהוד אולמרט (הליכוד):

הוא אומר לך כדי שחדע.

משה שחל (המערך):

אני מודה לך, אבל אני רוצה לומר לך דבר נוסף, אדוני שר הביטחון, העניין הגיע למצב כזה, שכאשר הופיע שר הביטחון בוועדה, היה צריך לרווח על זה בשמחה רבה. ב-14 ליוני 1982 נאמר בכותרת ראשית: "ייתכן ששרון יופיע היום בוועדת החוץ והביטחון". על העובדה שיתכן שהוא יופיע היתה שמחה כללית עד כדי ציונה בעיתון.

אליהו כן-אלישר (הליכוד):

אני חייב לומר, שהיו זמנים שבהם שר הביטחון הופיע יום יום בפני הוועדה.

משה שחל (המערך):

אמרת.

מרדכי גור (המערך):

כל פעם שזה הלך בקלות הוא הופיע. כאשר היה צורך לדון, לא באו כלל.

אליהו כן-אלישר (הליכוד):

אל תשתמש בנימוקים שאינם מגינים על הצעת חוק שיש בה הרבה היגיון.

משה שחל (המערך):

אם יש בה היגיון, תעבירו אותה לוועדה. אי אפשר לבוא ולומר: יש בה היגיון, אבל אנחנו נסיר אותה, זה מה שמקומם.

רוני מילוא (הליכוד):

משה שחל (המערך):

אני לא אתחרה בצניות שלכם, לא שלך ולא של אהוד. איש אינו יכול להתחרות בכם, אל תבואו אלי ותאמרו לי את זה, זו צניות גמורה לומר את זה.

הי"ר מ' סבירור:

חבר הכנסת שחל — — —

משה שחל (המערך):

אני רוצה לסיים.

הי"ר מ' סבירור:

כל זמן שלא נתנו פה ציונים, עם וי"ו, כלי וי"ו, זה עוד איך שהוא היה ויכוח.

ה צ כ ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לדין מוקדם בוועדה

— 47

בעד ההצעה להסיר את

הצעת החוק מסדר-היום

— 52

ההצעה להסיר את הצעת חוק-יסוד: הצבא,

התשל"ו — 1976 (תיקון), התשמ"ג — 1983,

מסדר-היום של הכנסת נתקבלה.

ד. הצעה לסדר-היום

סרכני שירות

היור"מ סבידור:

אנחנו עוברים לסעיף הבא. אתכבד להזמין את חבר הכנסת תופיק טובי להביא את ההצעה לסדר-היום מס' 2046.

סליחה, יש פה טעות בהדפסה. אני מבקש סליחה. ההדפסה הטעתה אותי. לחבר הכנסת תופיק טובי יש הצעה אחרת בעניין זה. דשות הדיבור לחבר הכנסת בני שליטא, בבקשה.

בני שליטא (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מפעם לפעם מופיעים אנשים יפים מאוד, שההשגחה העליונה שלחנם, כביכול, להיות האורים והחומים שלנו. אנשי המוסר והמצפון. כל חייל צה"ל הם בכחינת עדר, והמצפון הוא אצלם, אצלם העקרונות, והם מסרבים לשרת כאן, או שם, מעמידים תנאים, לא רוצים לשרת את מולדתם. מאתורי זה עומדת תנועה מסוימת, קוראים לעצמם "יש גבול", והם מנסים להפוך את הנושא לעיקרון — אלה שמסרבים הולכים על קידוש השם. הם הפסיקו להחביש.

אני מציע שאנחנו נקבע נורמות אחרות בנושא הזה. אלה הם גידולי הפרא של החברה, הביטחון שלנו יובטח רק על-ידי כך שלא תהייה פשרות עם הגיוס לצה"ל ועם השירות של האומה. כולנו שירתנו בתקופה זו או זו, השתתפנו בכל מיני פעילויות ומבצעים, ולא שאלנו שאלות. מותר לחייל לשאול שאלות כשהפקודה היא כלתי חוקית, אבל אי-אפשר לערער על פקודה ועל הנחיה של ממשלה נבחרת.

אברהם כ"ץ-יעוז (המערך):
אפשר.

שבח וייס (המערך):
אפשר, ולקבל עונש.

אברהם כ"ץ-יעוז (המערך):
אפשר, ולקבל את העונש, וזה מה שהם עושים. הוא לוקח על עצמו את העונש. הוא לוקח על עצמו בכבוד ובאחריות את העונש.

בני שליטא (הליכוד):
חבר הכנסת כ"ץ-יעוז, הדמוקרטיה תעשה את שלה. אתם עשויים להגיע פעם לשלטון — — —

אברהם כ"ץ-יעוז (המערך):
מה זה "עשויים"?

בני שליטא (הליכוד):
האם אתה רוצה לאכול את פרי הביאושים הזה?

אברהם כ"ץ-יעוז (המערך):
התופעה היא שלילית אבל מה אתה רוצה — — — מה אתה אומר שאסור להם לעשות את זה? הם עושים לפי דעתם, מקבלים את העונש — — — מה זה קשור אחר בשני?

בני שליטא (הליכוד):

אני אומר שאנחנו רשאים להתווכח על כל הדברים והעקרונות שבעולם. אבל עקרון השירות וההגנה על המדינה חייב להיות מעבר לכל ויכוח. לא הצעתי לתלות אף אחד בכיור העיר. מה זאת אומרת "אסור"? הם עושים את זה. זו עובדה. בסוף דברי אציע כמה דברים לעניין הזה.

אנו נמצאים בתקופה של התפוררות מסגרות. יש קבוצת הורים שמתנגדת לשירות בלבנון, רבותי, הם אינם מציעים דרך, הם אינם מציעים כיוון, אבל הם מציעים תודה וכוונה.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
הם מציעים סדר.

אלעזר גרנות (המערך):

על מה אתה מדבר — — —

היור"מ סבידור:

אני רואה, שחבר הכנסת כ"ץ נותן לכס עוז להפריע מעל לתקן.

חבר הכנסת וירשובסקי, הרי לך יש אוזן מוסיקלית, מדויג אתה גורם לטרטורים? שבו.

בני שליטא (הליכוד):

עד היום הובטח הביטחון על-ידי המסירות של הבנים ולזו על-ידי הסתות כאלה או כאלה מבחוץ. מבצע אנטבה מעוללו לא היה מתבצע אילו שמעו לקבוצת ההורים שהתפרצו למשרדו של ראש הממשלה דאז.

לכן אני מציע, שאם ענייני הביטחון וענייני השירות נשארו לאלה המופקדים עליהם, ולא ניתן לאווירה זו לגיטימציה של עקרונות, של חוקיות מסוימת, של אמונה שזה נכון.

גם ערפאת היה מתפנה מביירות — היום אלו עובדות — מהר יותר אילולא ההפגנות מבחוץ. אלו הן עובדות. כבר יש לנו עובדות בעניין זה.

אלעזר גרנות (המערך):

מה אתה מבבל את הראש, אילו עובדות?

בני שליטא (הליכוד):

אני יודע אותן.

אלעזר גרנות (המערך):

אתה יודע אותן?

בני שליטא (הליכוד):

כן.

אברהם כ"ץ-יעוז (המערך):

הם וערפאת, זה הדימוי שלך?

אלעזר גרנות (המערך):

בני שליטא (הליכוד):

לא אמרתי שזה בסדר. אבל לפחות זה קיים בתקנות.

לכן אני מבקש להביא הצעות מעשיות להתמודדות עם תופעה זו. אולי כפי שאמרתי, על-ידי מגילת זכויות שלא תינתן לאלה שמסרבים בריש גלי לשרת את מולדתם.

אלעזר גרנות (המערך):

אנשים אלה משרתים בצה"ל.

בני שליטא (הליכוד):

את הדבר הזה נבחן בוועדת החוץ והביטחון.

אלעזר גרנות (המערך):

אני אינני משבח מה שהם עושים, אני אינני מודהה אתם, אבל — — —

בני שליטא (הליכוד):

אני מציע להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

אתה יכול להציע דיון במליאה. אינך יכול להציע להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון.

חופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אינך יכול להציע להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון, אתה חייב להציע דיון.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

אתה חבר ועדת החוץ והביטחון, אתה יכול לומר שם מה שאתה רוצה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

לפי התקנון אתה יכול לבקש דיון במליאה. השר המשיב יכול להציע להעביר את הנושא לוועדה ולבקש את הסכמתך לכך.

בני שליטא (הליכוד):

אמרתי בעברית פשוטה, שאני מציע, לא קובע.

השר מ' כ"ץ-עוז:

אתה יכול לומר, שאם יוצע לך להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון, אתה תסכים לכך.

בני שליטא (הליכוד):

אם יוצע שהנושא יועבר לוועדת החוץ והביטחון, אסכים, ובוועדת החוץ והביטחון אביא הצעות קונקרטיות לטיפול בו.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

חודה לחבר הכנסת שליטא, אני מזמין את שד הביטחון להשיב על ההצעה לסדר-היום.

שר הביטחון מ' ארנס:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מתאר לעצמי שכל חברי הבית יסכימו, שהתופעה של סרבנות בשורות צה"ל אינה תופעה חיובית. היא תופעה שלילית במיוחד היות שמדינת ישראל נמצאת במצב שבו אנו עלולים לעמוד בסכנת מלחמה, שבו אנו עלולים להיות מותקפים, ולמעשה המרכיב העיקרי בכורשר שלנו להרחיב יוזמות שליליות אלו הוא ביכולת ההפגנה שלנו שאנו מוכנים להתגייס, לשרת ולהקריב כאשר דבר זה ידרש. פגיעה בדימוי הזה עלולה להיות ממש מסוכנת לנו. היא עלולה ליצור רושם מטעה בעיני אויבנו, היא עלולה לגרום להתדרדרות שכולנו רוצים למנוע אותה.

אני חושב שאיש מחברי הבית לא היה מציע שנגיע למצב שבו נשרטט קווים על המפה, ובתוכם נגדיר עד היכן מוכנים

בני שליטא (הליכוד):

אתה תוקע סכינים בגב. מדוע אתה משתמש בסגנון הזה? אני אמרתי לך דבר כזה? אם תרצה אספר לך בארבע עיניים מה אני יודע, והאמן לי, זה מוסמך, ולא רק אני יודע.

היו תופעות כאלה לפני השלום עם מצרים. התחנך פה דור שחשב שכל ממשלות ישראל, ללא הבדל, אינן רוצות בשלום, מתחמקות מהשלום. הקרבנו קורבנות, עשינו את הבלתי-אפשרי על-מנת שאם אי-פעם תיכפה עלינו מלחמה הנוער ידע על מה נלחמים ושאלנו מוכנים להקריב קורבנות גם בעד השלום.

למרות כל הדברים האלה, יש היום תופעה של סרבני שירות, ולעניות דעתי ההתנגדות לה צריכה להיות משותפת גם למערך. גם לליכוד, לכל המפלגות הציוניות, משום שאלו הן תופעות שמחזיק לעקרונות, מחזיק למוסכם, ואני מבקש בהצעתי ליצור אקלים ציבורי שיוקע תופעה זו, שהיא תופעה חמורה, חמורה מאין כמוה.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אקלים ציבורי שמביא לרצח אמיל גרינצוויג, לטרור.

בני שליטא (הליכוד):

אני יודע שמדובר בנפולת של נמושות, אני יודע שמדובר אפילו לא בחבן אלא במרץ הגישא ברוח, בכורדים, ואשרינו שהם בודדים. השירות בצבא וההתנדבות ליחידות המובחרות ולחילות הטובים של צה"ל נמשכים כבעבר, וזאת הערובה להישארותנו עם חופשי במדינה חופשית. לא אלה, לא נפולת נמושות זו, יראו לנו את הדרך. לכן, מאחר שמדובר בשוליים, בשוליים קטנים, אני חושב שטוב יהיה אם נחשוב בוועדת החוץ והביטחון כיצד להתמודד עם בעיה זו. אינני יודע אם מאסר הוא העונש הדרוש. יכול להיות שצריך גידוש מצה"ל עם הוקעה וקלון — — —

אלעזר גרנות (המערך):

אפשר גם לגרש מהמדינה.

בני שליטא (הליכוד):

יכול להיות שצריכה להיות גם מגילת זכויות שלא תינתן לאלה שלא שירתו את מולדתם כנאמנות. אני רוצה להביא בעניין זה הצעות מעשיות.

אלעזר גרנות (המערך):

האם מה שאתה אומר יחול גם על בחורי הישיבות של אגודת ישראל?

בני שליטא (הליכוד):

אני האחרון שאבחין בעניין זה בין יהודים לערבים.

אלעזר גרנות (המערך):

דיברתי על בחורי הישיבות של אגודת ישראל, לא על ערבים.

בני שליטא (הליכוד):

אני מגנה את התופעה של בחורי הישיבות של אגודת ישראל, אינני משבח אותה. וכאשר אני מדבר על יהודים שאינם משרתים בצה"ל, יש לי רשימה גדולה. אבל היום בחורי הישיבות, עם כל התנגדותי לאישירותם בצבא, אינם משרתים על-פי החוק ועל-פי התקנות.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

זה בסדר?

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
חן מזה, בישראל נתקבל העיקרון של התחשבות
במצפון, קודם כול במצפון של אנשים דתיים. הלא יש הסכמה
רשמית שבשל מצפונם הדתי הם פטורים. כל אחד יכול להיות
בעל מצפון דתי או מצפון אנושי או לאומי. כפי שהוא מבין את
זה. אבל עקרון הפטור מטעמי מצפון נתקבל. לכן השאלה שלי
היא: האם המצפון הוא קואליציוני, שלטוני, או שהמצפון הוא
אנושי? אם השאלה של מצפון הוכרה עקרונית, למה רק לגבי
אנשים דתיים, ובחלקו לגבי נשים?

שנית, ההצגה הפשטנית הפרימיטיבית של חבר הכנסת בני
שליטא ממש לא מתאימה לרמה של דיון. גם במדינת ישראל
בית-המשפט קבע, במקרה של כפר-קסט למשל, שיש פקודות
אשר לא רק אפשר לסרב למלא אותן, אלא חובה לסרב למלא
אותן. את זה קבע בית-המשפט במדינת ישראל. ואם לא מסריבים,
מבצע הפקודה עובר עבירה פלילית. ובאמת במקרה הזה,
אנשים גם הועמדו למשפט. לכן הגישה הפשטנית הזאת,
הפרימיטיבית, הדמגוגית, אינה הגיונית. אילו לפחות היית
משתמש בארגומנטים. אבל בית-המשפט קבע שיכול להיות
דבר כזה שמסריבים פקודה, וגם חובה במקרה כזה לסרב
פקודה. בית-המשפט גם קבע שיכול להיות חוק בלתי חוקי,
ובמקרה כזה, אם החוק הוא בלתי חוקי, מכובד אין למלא
פקודה.

במדינת ישראל, במערכת המשפטית הקונסטיטוציונית,
שלה, נתקבלו העקרונות של משפט גירנברג ואמנת האג
הרכיעית. בהרבה פסקי-דין של בית-המשפט העליון של מדינת
ישראל מסתמכים על העקרונות האלה. כזה אינני משווה שום
דבר. אני מדבר על העקרונות. בכללים של גירנברג,
שבית-המשפט העליון השתמש בהם, נאמר ש"פשע נגד
האנושות הוא תכנון, הכנה, ייזום וביצוע למלחמה תוקפנית";
"פשעי מלחמה" — הפרת נוהגי המלחמה, פגיעה מכוונת
באוכלוסייה אזרחית, הגליה וכו'; לגבי פשעים נגד האנושות
כתוב במפורט: "רצח, השמדה, הגליה של אוכלוסייה אזרחית,
רדיפה על בסיס פוליטי, גזע, או דת". מתוך אמנת האג אני
רוצה לציין רק דבר אחד. אמנת האג אוסרת, וגם זה חלק
המשפט הקונסטיטוציוני הישראלי, "הפצצה בכל צורה שהיא
של ערים, כפרים, יישובים וכניינים לא מוגנים, או פגיעה
בכבודם ובכוחם של תושבים המתגוררים בשטחים שנכבשו
בעקבות פעולות לוחמה". זאת אומרת, אם נותנים הוראה או
פקודה כזאת, היא גם לא חוקי.

על כל פנים, מה שהוצע כאן הוא פשוט קריאה ללינין,
להוציא מחוץ למחנה, ואנחנו יודעים מה קרה בירושלים —
הרצח של אמיל גרינצווייג.

אני רוצה לסיים ולומר שוב, שאנחנו יודעים מי הם
האנשים אשר מחפשים מפלט בהיפר-פטריוטיזם.

היור' מ' כהן-אבידב:

תודה לחבר הכנסת וילנר. חברי הכנסת, אנחנו ניגשים
להצבעה. אני שואל את חבר הכנסת בני שליטא האם הוא
מסכים להעביר את הנושא הזה לוועדת החוץ והביטחון.

בני שליטא (הליכוד):

מסכים.

היור' מ' כהן-אבידב:

תודה. לפנינו שתי הצעות: האחת — להעביר את הנושא
לוועדת החוץ והביטחון; השנייה — שלא לכלול את הנושא
בסדר-היום של הכנסת. אעמיד את שתי ההצעות להצבעה אחת
מול רעתה.

להילחם 100% מחיילי צה"ל, עד היכן מוכנים להילחם רק
80% מחיילי צה"ל, ומעבר לאיזה יילחם רק אחוז קטן יותר
מהם.

אדוני היושב-ראש, אני שמח לומר, שתופעת הסרבנות
בשורות צה"ל איננה תופעה המונית. להיפך, הייתי אומר שהיא
תופעה שולית, אפילו שולית ביותר. מאז יוני אשתקד מרוב
בכמה עשרות מקרים. אבל היות שהנושא הועלה כאן, לא
אתנגד להעביר אותו לדיון בוועדת החוץ והביטחון.

היור' מ' כהן-אבידב:

תודה לשר הביטחון. רשות הדיבור לחבר הכנסת מאיר
וילנר, המציע להסיר את הנושא מסדר-היום.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, טוב, זה עניין של
הליכוד להעמיד דווקא את חבר הכנסת בני שליטא כאיש
המצפון שמדבר נגד מצפונם של אחרים.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אתה כבר שפט משהו כאן?

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אני רק רוצה לדחות קודם כול את האפיטטים, את
התהוויות, לגבי נאמנות למולדת, יש ויכוח מי נאמן יותר —

פנחס גולדשטיין (הליכוד):

זה דבר חדש. זה דבר מעניין.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

ופה גם לא תעזור החלוקה בין ציונים לבין לא ציונים,
מכיוון שחלק לא קטן מאלה שמסריבים לשרת בגדה וברצועה,
כשטחים הפלשתינאים, או כלבנון, הם ציונים. יש בהם גם
חברי קיבוצים. לכן הנימוק הזה שלך פסול. זה עניין מצפוני.
קודם כול, אלה שמסריבים, כמעט 2,000 חיילים וקצינים, חתמו
בפומבי, עם שמויתיהם, שהם דורשים שלא לחייב אותם לשרת
כלבנון. חלק מהם, כאשר מאלצים אותם לשרת, מסריבים
ויושבים בכלא, לכן, זה לא עניין של כמה עשרות, אלא אפשר
להגיד מאות ואפילו אלפים. אבל חלק מהם מפעיל את מצפונם,
וחלק מביע את רצונו ואת דרישתו שלא לשרת, ומשרת תחת
לחץ.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

איוו חלוקה התחלת לעשות? גם החלוקה שלך היא חלוקה
של מצפון? אלה שלא מסריבים פקודה וכן משרתים אינם בעלי
מצפון, ואלה שמסריבים פקודה הם בעלי מצפון?

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

לא, אינני אומר את זה, חס וחלילה. חבר הכנסת כ"ץ-עוז,
להיפך, אני אומר שכל אלה שחתומים, בין שהם הולכים לכלא
ובין שאינם הולכים לכלא, כולם בעלי מצפון. אחר כך זה כבר
עניין אישי של נכונות להקרבה. אבל כולם מביעים
את אותה דעה. לזה אני מחזקו. הם חושבים שזה מצפוני, והם
גם דורשים מהממשלה להתחשב במצפונם, מבחינה זו אין
הבדל בין אלה שיושבים בכלא לבין אלה שאינם יושבים בכלא.
להיפך, אינני רוצה להפריד ביניהם. אבל אני מתקומם כעיקר
נגד זה שכאילו חבר הכנסת בני שליטא נאמן למולדת והקצינים
והחיילים האלה אינם נאמנים למולדת. הם חושבים שכזה הם
משרתים את המולדת.

בני שליטא (הליכוד):

אלה שהולכים למאסר אינם נאמנים.

במליאה; אם הוא רוצה להעביר את הנושא לוועדה, אין מקום לקיים דיון במליאה.

שבח וייס (המערך):
אפשר לבקש מהמזיע.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):
אפשר לבקש מהמזיע שלא יסכים.

היו"ר מ' כהן-אבידב:
אני נוגש להצבעה: מי בעד העברת הנושא לוועדת החוץ והביטחון ירים את ידו. מי בעד שלא לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת ירים את ידו.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):
מי נמנע?

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את הנושא לדיון
בוועדת החוץ והביטחון — רוב
בעד ההצעה שלא לכלול את
הנושא בסדר-היום של הכנסת — מעוט
נמנעים

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת
החוץ והביטחון נתקבלה.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):
אני מבקש — הודעה לנמנעים.

היו"ר מ' כהן-אבידב:
חבר הכנסת כ"ץ-עוז, שמעתי, הכול ירוע ואתה רשום.
לשם מה חוסר הסבלנות? מה קרה?

השר מ' כ"ץ-פורת:
האם הוא נמנע בשם הסיעה?

היו"ר מ' כהן-אבידב:
בשם הסיעה, כי כולם נמנעו.

השר מ' כ"ץ-פורת:
סליחה, אדוני היושב-ראש, אני מבקש לדעת: האם לחבר
הכנסת כ"ץ-עוז יש הסמכה מהסיעה?

אלעזר גרנות (המערך):
כן.

היו"ר מ' כהן-אבידב:
נאמן עלי שחבר הכנסת שבא ומודיע שהוא נמנע בשם
הסיעה, והסיעה כולה נמנעה; אכן מדבר בשם הסיעה.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בסדר-היום של הכנסת
נכללה רק הצעה אחת בנושא של אותם חיללים אשר סירבו
למלא פקודה לשרת בלבנון. מאחר שהצעה רגילה בנושא זה
הוצעה ראשונה עליידי חבר הכנסת בני שליטא, אבל הוצעו גם
הצעות נוספות, אשר על-פי הסדר והנהל לא הובאו. כיוון
שהיו הצעות דחופות, זה איננו אומר שהנושא לא נראה חשוב
וראוי לרכים מחברי הכנסת לדיון, ואפילו במליאת הכנסת, אבל
לרכים מחברי הכנסת, לפחות לאותו ציבור שנמנע כאן כרגע.
נראה שאין לראות את הדברים באותה דרך כפי שהציג זאת
חבר הכנסת בני שליטא, אלא בדרך לגמרי שונה. ולכן, ומאחר
שאנחנו סבורים היינו שיש צורך לדון בנושא הזה במליאה,

שבח וייס (המערך):
אפשר לשאול שאלה, אדוני היושב-ראש?

היו"ר מ' כהן-אבידב:
כשעת ההצבעה?

שבח וייס (המערך):
בנושא זה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:
בבקשה.

שבח וייס (המערך):
נניח שיש חברי כנסת שרוצים לקיים דיון במליאה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:
צריך להציע. אפשר להצביע על קיום דיון.

אלעזר גרנות (המערך):
אדוני היושב-ראש, אני מבקש תשובה על שאלה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:
מה השאלה?

דן תיכון (הליכוד):
הרי אנחנו כאמצע ההצבעה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:
חברי הכנסת, מי בעד העברת הנושא לוועדת החוץ
והביטחון?

אלעזר גרנות (המערך):
אדוני, הרי רציתי לשאול שאלה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:
הרי הפסקת לשאול.

אני אצביע ואחר כך תשאל את השאלה שלך.

אלעזר גרנות (המערך):
לפני ההצבעה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:
מה השאלה?

אלעזר גרנות (המערך):
האם אפשר להציע שהדיון יהיה במליאה?

שבח וייס (המערך):
אני כבר שאלתי.

היו"ר מ' כהן-אבידב:
נועצתי עם המזכיר — — —

בבקשה, אדוני שר הפנים.

שר הפנים י' כורג:
השאלה שנשאלה היא בלתי רלבנטית, כי לפי התקנון
מציע המזיע דיון. אם כן, הצעת הדיון כבר עומדת. עכשיו
השאלה היא האם כן או לא.

שולמית אלוני (המערך):
או צריך גם להצביע מי בעד דיון.

היו"ר מ' כהן-אבידב:
אדוני השר, הרשה לי: הנושא לא עומד פה לדיון, כי
המציע הסכים להעביר את הנושא לוועדה. נועצתי כאן במזכיר
הכנסת ונאמר לי, שרק המזיע יכול לדרוש את קיום הדיון

את החלטתם כיודעם מהו העונש המוטל עליהם ונטלו על עצמם את האחריות. אין בעניין הזה שום השוואה לשום מסגרות כלליות, ואין לעשות מהעניין הזה מסגרת של תופעה כללית וציבורית, כפי שניסה להציג את זה חבר הכנסת שליטא; וודאי שלא להדביק את זה למסגרות ולתנועות כאלה וכאלה.

על כן נמנענו, ואני באתי לכאן כדי להביע את הערכתנו לנושא זה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:
תודה לחבר הכנסת אברהם כ"ץ-עוז.

ה. הצעה לסדר-היום

אכיפת שלטון החוק בשטחים

היתה בלתי חוקית — כך גם החליטה הממשלה. גירוש הערבים מהבתים בסביבה היה בלתי חוקי — כך גם החליטה הממשלה. איש לא הועמד לדין, האנשים קיבלו גיבוי בדיעבד, הכול אושר על-ידי הממשלה.

כפי שאמרתי, גם עניין זה כלול באותו דוח של ועדת קרפ, ואני רוצה להתייחס אליו, משום שהטיפול בדוח הזה מראשיתו ועד היום הוא עדות לאיפה ואיפה, להתעלמות מהחוק, מהמשפט, לפגיעה בריבון, בכנסת ולעשיית שתי נורמות של חוק וצדק, שפירושה חוסר נורמה.

נחליל בנושא שנקרא ועדת קרפ, רבותי, ב-27 ביולי 1980 פנתה קבוצת פרופסורים, לא אנשי מפלגות, 14 במספר, מהשמות המפורסמים ביותר במדינת ישראל: עמוס שפירא, שמעון שטרית, יורם שחר, אריאל רוזן-זיו, קלוד קליין, אריאל פרוקצ'יה ועוד, אל היועץ המשפטי בכקשה לחקור ולבדוק רשימת מקרים שלא נבדקו ולא נחקרו. בין המקרים האלה, ולא אמנה את כולם, נמצא הסיפור של פריצה כאישון לילה של נשים וילדים לבית-ההסה, כאשר המקום הפך להיות אנדרוגינוס אזרחי וצבאי, וכאשר הרב ליינגר, המקבל משכורת מהממשלה, ניהל משם בטלפון אזרחי בחסות צה"ל את האסטרטגיה שלו. המקרה הזה היה ב-26 באפריל 1979. ב-27 במאי 1979, אלמונים, במרכאות כפולות ומכופלות, פורצים לכמה בתים בקסבה של חברון, משחוללים, מנפצים רהיטים ודורשים מהתושבים לעזוב את הבתים, שכן, לדבריהם, אלה הם בתים של יהודים. ב-6 במרס 1980 תושבים מקריית ארבע מפעילים טרקטור כדי להרוס גדרות אבנים וליישר שטחים במטרה לטשטש עקבות של כעלות על אדמה.

רבותי, את בעלי הטרקטור לא היה אפשר לזהות. את תופעה מעניינת מאוד, בייחוד כשמשווים אותה ליעילות שבה מגלים, למשל, חמישה כעלים לאכן אחת, שפגעה כאסתר אותה זיל.

ב-23 באפריל 1980 מתנחלים מבצעים פעולות שיטור שבמהלכן מנפצים וגוזגות של 120 מכוניות, האנשים נתפסו, מכוניותם נמצאו אבנים לניפון וגוזגות, פטיש ברזל ומכשיר קשר של צה"ל. שופק להם, כמוכן, לצורכי שמירה. לא קרה דבר.

ועוד נקודה אחת מתוך המכתב הזה מ-1980: לאחר פעולות השיטור הפרטיזניות הראשונות של תושבי עופרה באביב 1979, ביקש תת-אלוף בנימין בן-אליעזר, היום כמילואים, מן המנתתלים למסור את נשקם לממשל ולאפשר לצבא להגן שם על הסדר. תחת חלובי, במרכאות כפולות, של אנשי ממשלה, לא נעשה הדבר. הנשק הושאר בידיהם. כל נער

אבל חבר הכנסת בני שליטא, עוד בזמן היותו כאן ליד שולחן הנואמים, כבר אמר שהוא מציע להעביר את הנושא לוועדת החוק והביטחון ולא ניתנה לנו ההזדמנות להתייחס לנושא — גם לא כמליאת הכנסת אלא בוועדת החוק והביטחון — נמנענו, כדי להבהיר שאיננו סבורים שצורת ההנמקה והנימוקים שהשמיץ חבר הכנסת שליטא הם הנימוקים שהעבירו את הנושא לוועדת החוק והביטחון.

ההתייחסות שלנו לחיילים עצמם היא בהחלט התייחסות של כבוד והערכה לאנשים בעלי מצפון ובעלי הכרה, שהחליטו

היו"ר מ' כהן-אבידב:

אנו עוברים לנושא הבא: הצעה לסדר-היום של חברת הכנסת שולמית אלוני — אכיפת שלטון החוק בשטחים. בבקשה, חברת הכנסת שולמית אלוני.

שולמית אלוני (המערך):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני מעלה נושא שבמדינת ישראל של היום איננו פופולרי. זה פופולרי ומקובל, ובצדק, לזעוק ולהיאבק על עשיית דין צדק כאשר יהודי נפגע; זה לא פופולרי לעסוק ולתבוע עשיית חוק וצדק כאשר מדובר בפגיעה בערבים, ובייחוד בערביי השטחים. אך אי-עשיית צדק כאשר הנתבעים הם יהודים שפגעו בערבים, פירושו למעשה, רבותי, שבירת נורמות משפטיות והתעלמות משלטון החוק.

רבותי, התביעה שלי היום היא ביצוע משפט וצדק בישראל. אני מזמינה את ממשלת ישראל, תחת האחריות הקולקטיבית שלה, להזים בפומבי את ההאשמה, כי כיוודעין נתנה גיבוי להפרת חוק וסדר, לפגיעה בחיי אדם, בגופו וברכשו; כי הקימה, מימנה וחिमשה מיליציות עצמאיות של מתנחלים, המשוחררות ממערכת של בקרה וממתן דין בפני החוק.

רבותי חברי הכנסת, על סמך עובדות ומסמכים המצויים ביד, וכן על סמך ידיעה אישית שלי ושל חברי בתנועה לזכויות האזרח, האוספים זה שנתיים עובדות כשטח, ואשר כולן ללא יוצא מהכלל הובאו לידיעת הגורמים השלטוניים המתאימים, אני טוענת, כי כמשך תקופה של שלוש שנים כרצו עשרות רבות של מקרי רצח או הריגה — הדברים לא הוכחו — ונדליוס, פציעות ופגיעות כאנשים, מאות חבלות ברכוש, התעללות באזרחים, הפרות פרועות של סדרי שלטון ומשפט — כל זה כגיבוי מלא או חלקי, לעתים מראש ולעתים בדיעבד, של רשויות הממשל הצבאי ושל שר הביטחון לשעבר, שהיה גם שר חקלאות וממונה על התנהלות בשטחים.

אני רוצה לטעון, כי מדעת ובמכוון ולפי הוראות מגבוה נמנעו הממשל הצבאי ונציגיו מלשתף פעולה עם המשטרה והפרקליטות, ולעתים אף הפריעו להן בעבודתם. בידי עדויות, לכן, וגם התפרסמו בדורים של איש המשטרה עזרא קליין, שעסק שנים רבות כאיש משטרה בשטחים, אני יכולה להוכיח, שהמשטרה ידיעה על הפרות החוק הפוגעות בחיי אדם וברכוש, מחלק היא העדיפה להתעלם, או להדחיק, ואילו לאחרות היא נתנה אישור לגיטימי ומוחלט בדיעבד.

הרשו לי, רבותי חברי הכנסת, להזכיר, ולו מקרה אחד, דוגמה שנשכחה ברחובות, ושם בה עוסק הדוח המפורסם בימים אלה, דוח ועדת קרפ, הפריצה לבית-ההסה כאישון לילה

אקבל תשובה משר הביטחון החדש. אני יכולה להסתפק בתשובה, אני יכולה שלא להסתפק בתשובה, אני חושבת שהחל מהדברים נחקרו וחלק — אינני מקבלת את תשובתו עליהם. אבל עלי לציין את העובדה, ש'11 חודש עברו עד שניתנה התשובה, רבות, היכן הכנסת וזכותה לדעת? היכן ממשלת ישראל ואחריותה הקולקטיבית בעניינים הנוגעים לחיי אדם? עשרה מקרים, האם כך נוהגים ביחס ליהודי שנפצע על-ידי כרוונים כאן, בקו הירוק? מתעלמים לחלוטין מבקשה לחקירה, לדרישה, לידעת הדברים? זהו חוק? זהו משפט? זהו צדק?

היו"ר מ' כהן-אבידב:
חברת הכנסת שולמית אלוני, נדמה לי שלא שמת לב לאימות שלי, אותתי לך כבר כמה פעמים.

שולמית אלוני (המעריך):
חסלה לי, אדוני, את הנושא הזה הבאתי שלוש פעמים ולא אישרתם. אפשר לי להביא את הדברים, מן הדין שהכנסת תדע.

אברהם כ"ץ-עוז (המעריך):
מה הסוף עם ועדת קרפ, הדוח נמסר או לא נמסר?

שולמית אלוני (המעריך):
הדוח לא נמסר עדיין.

אברהם כ"ץ-עוז (המעריך):
שר המשפטים אמר שהוא אצל שר הפנים או להיפך? לא?

שולמית אלוני (המעריך):
אם כן, כ-4 בחודש זה — עוד לפני שהדבר פורסם בדפים פניתי לשך הפנים, לראש הממשלה וליועץ המשפטי לממשלה, הזכרתי להם את הדוח ואת מה שמתרחש וביקשתי שיביאו את הדברים לבירור ולעיון, ראש הממשלה היה זה, שביגוד לפקידים השונים בדרגותיהם אמר, שיש לחקור את הדברים, אבל משאמר אותם לפני שנתיים, חדל לדעת על זה, זה לא עניין אותו עוד, סקרנית אני לדעת, האם גם חדל לקרוא את העיתונים המדווחים על אין סוף של פיגועים נוספים.

בימים אלה העברתי ליועץ המשפטי לממשלה, עוד 60 מקרים של פגיעה בחוק ובצדק, עם תאריכים, של חמישה הרוגים, חמישה פצועים קשה, של וגדליום פרוע, הדברים לא נבדקו ולא ניתנה תשובה עליהם, היום באה הממשלה ואומרת, כנימוק יחיד, רבותי, שכל הדברים האלה לא קיבלו את טיפולם הנוון מחוסר כוח אדם.

יוסי שריד (המעריך):

כבר שמענו דברים כאלה.

שולמית אלוני (המעריך):
וזהו למעשה הפקדה מוחלטת של חיי אדם, ותרשו לי לספר לכם, רבותי — — —

היו"ר מ' כהן-אבידב:

חברת הכנסת שולמית אלוני.

תופיק טובי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשיוויון):

היו"ר מ' כהן-אבידב:

חברת הכנסת אלוני, עם כל הכבוד, כבר עברת הרבה את מסגרת הזמן שלך.

שולמית אלוני (המעריך):

אני כבר מסיימת, אני לא דיברתי כל כך הרבה ואני מבקשת

מגיל 16 נושא נשק, אין שום פיקוח, אין שום בקרה, אין שום נורמה מחייבת, אומרים שזה להגנה עצמית, האומנם בהגנה המרחבית בגלל, כשומרון, כשרון ובנגב גם כן אין שום פיקוח? ואם נעשים מעשים פליליים, למשטרה אין מה לומר ומגרשים את המשטרה ואומרים שכל זה תחת פיקוח צבאי ומשפט צבאי בלבד?

אני רוצה להרחיב את הדיבור על המכתב מ-1980, אולם, רק לאחר משלוח כמה תזכורות, בשנת 1981, 11 חודש מאוחר יותר, השיב היועץ המשפטי לממשלה, שמהו נעשה בנדרן. מאחר שהמשטרה לא רצתה לטפל והיו חילוקי דעות בין הרשויות השונות של ממשלה אחת, שיש לה אחריות קולקטיבית, החליט ראש הממשלה, שאומנם יש לבדוק את הנושא הזה, היועץ המשפטי הקים שנה לאחר הגשת התלונות את הוועדה הידועה כציבור וועדת קרפ.

במשך שנה חקרה הוועדה את החומר, שהוגש לפניה, הדברים נשמרים בסוד, אף שלדעתי אין צורך ואין חוק ואין משפט הנשמרים בסוד וכדלתיים סגורות, אני מקווה שכיתיים הוגשו לאותה ועדה גם האירועים שאירעו מאז אותה תלונה של 1980.

ב-23 במאי 1982 מגישה הוועדה את הדוח שלה, עובדת עוד שנה ועדיין לא נעשים דברים בשטח, ועדיין אין שומעים קול עוצר, מתריע, מזהיר, עדיין אין מפקחים, עוד שנה עוברת, באפריל 1983 מתפטר הגברת קרפ, מפני שאין ערך לחקירה ולבדיקה, הואיל ולא נעשה בעניין זה דבר, פיטוריה או התפטרותה מתפרסמים, אנשים מבקשים לדעת מה יש באותו דוח שלקח שלוש שנים עד אשר הוא הגיע לידעת הציבור, מודיעים שהכול נבדק, שהכול נחקר מטעם משרד המשפטים, וכי האשמים כבר הועמדו לדין, כאשר ועדת החוקה, חוק ומשפט מבקשת את הדוח, והרי תפקידה לבדוק, לחקור ולדרוש ולדעת מכות שמכותה הריבונית בכנסת, נמסר שאי-אפשר לומר לנו, שאי-אפשר למסור לנו, מפני שמשרד המשפטים מגן על החשודים.

שר המשפטים מ' נסים:

מי אמר לך את הדברים חסרי השחר האלה?

שולמית אלוני (המעריך):

דובר על כיסוי שמות, אז ביקשנו לתת לנו את הדוח ללא שמות, אם הועמדו לדין, מדוע כיסוי שמות? אבל הוועדה מבקשת את הדוח ללא שמות — הדוח אינו מגיע.

אדוני שר המשפטים, העיתונות כמדינת ישראל נתנה לך הרבה הזדמנויות להתייחס לנושא הזה, אנחנו בוועדת החוקה, חוק ומשפט קיבלנו תגובה, לא באמצעות היועץ המשפטי לממשלה, לא על-ידי הגברת קרפ, לא על-ידי שר המשפטים, לא ביבדו אותנו, אלא על-ידי לחישות והעברות בדרך עסקנה, מעבר לזה לא נמסר בצורה מסודרת לציבור ולכנסת דבר.

רבותי, במקביל לדוח הזה, ב-16 במאי 1982, כלומר לפני שנה, אני הגשתי כ-30 שאלות בנושאים האלה, אחת מהשאלות, ואני מחזיקה אותה עכשיו ביד, מתייחסת לרשימה של עשרה מקרי הרג, אנשים מתו, אינם, הרג, אני הגשתי פרטים, שמות, שאלתם מפורטת וארוכה, על-פי חקון הכנסת, יש להשיב על שאלתא תוך 21 יום, אם שר איננו יכול להשיב לשאלתא תוך 21 יום, יש לו זכות לדחות את התשובה פעם נוספת, ל-21 יום, כנראה הייתה צריכה לפרוץ מלחמת לבנון, ושר הביטחון הקדים יחדל להיות שר ביטחון, כדי שבי-8 באפריל 1983, דהיינו 11 חודש לאחר שנשאלה השאלתא,

היו"ר מ' כהן-אבידב:

זה רשום. אם אני רושם ומקפיד על רישום, אל תאמרי לי שלא ריכרת כל כך הרבה. אני נותן לך לסיים.

שולמית אלוני (המעריך):

אני מודה לך. אני מתקרבת לסיום. אני חייבת לספר משהו לחברי.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

אכל אני מבקש לסיים.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

— — — — —

שולמית אלוני (המעריך):

בארצות-הברית נעשה ניסוי בקבוצת סטודנטים באוניברסיטה. הורידו אותם למרתף וחילקו אותם לשתי קבוצות חברים. חלקו הולכשו בבגדי אסירים בפסים ולחלק האחר ניתנו מדים של סוהרים, משקפי שמש כהים ואלות. הניסיון היה צריך להיערך במשך כמה שבועות. הוא נפסק באמצע. מפני שהסוהרים התחילו לנהוג כקלגסים ביחס לחבריהם. אנחנו נתנו בגדה נשק, כוח, ציוד, כסף ועוצמה ואידיאולוגיה לקבוצת בריונים, המדברת בשם האומה, בשם הדת, בשם ההיסטוריה הישראלית, נגד אנשים שהממשלה הפכה אותם לחת-אדם, ועושה כטוב בעיניה וכעולה על דעתה. אין זה ניסוי באוניברסיטה, שנפסק. אלה מיליציות פרטיות של שלטון שהעלים עין והתעלם מהכנסת ומועדויותיה, מחוק, מצדק וממשפט, כאשר הוא מוכן לקבל את האידיאולוגיה החוזרת לתקופה הברברית של נקמת-דם קולקטיבית. את זה אמר אדם שמקבל כספים מהמדינה, נשק מהמדינה, שירותים מהמדינה, ושמשדר הפנים מימן את ההפגנה שלו, שבה הוא קרא לנקמת-דם קולקטיבית.

כל התשובות. אדוני שר הביטחון — והצטרפתי לשמוע שאתה רוצה להסיר את ההצעה מסדר-היום ואינך רוצה שהכנסת תדון בה לא במליאתה ולא בוועדותיה — כל התשובות על מחסור בכוח אדם בממשלה שיש לה סדר עדיפויות לגייס הון ואנשים לקפץ על ההרים ולדלג על הגבעות שאינם שייכים להם ולפגוע בבני אדם, כל התשובות האלה הן הפקרת ביטחונם ושלושם של תושבי הגדה בידי אנשים קנאים, ואי-אפשר להשתחרר מאחריות לך. גם הצעה שתבוא עכשיו לשנות את ההליכים לא הצדיק, עליידי חיפוי בהסרה מסדר-היום ומניעת דיון וחקירה, את התקופה השחורה והמעורפלת של ההוללות וההתעללות בגדה, של הפגיעה בזכויות האדם ובשלטון החוק.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

חברת הכנסת אלוני, אני מבקש ממך בפעם האחרונה, את הסיפור כבר שמעתי. עם כל הכבוד, כבר חמש דקות אני מבקש ממך לסיים. זאת ממשיכה וכל פעם את אומרת שאת מסיימת.

שולמית אלוני (המעריך):

אני יודעת שזה לא נעים.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

גברתי, אני מבקש ממך, את לא תעירי לי הערות אם זה נעים או לא נעים. לא נעים לי שאני צריך להפסיק אותך כל פעם. אני שומע דברים יותר קשים ואני מבליג. אינני אומר זאת. אבל לא ייתכן שאני אומר לך לסיים ואת אומרת כל פעם שאת מסיימת ובכל זאת את ממשיכה. אני מבקש שלא להעיר את ההערה הזאת.

שולמית אלוני (המעריך):

אני מבקשת את סליחתך.

אני רוצה לומר לשר הביטחון, שאני נותנת לו קרדיט גדול כמי שהוא חניך המשטר הדמוקרטי בארצות-הברית: אם לכל אלה לא היה ואין כוח אדם, משמע שמדעת יש הפקרת חיים של תושבי הגדה. אם חוקרים אצלנו רצח מלפני 30, 40 ו-50 שנה, לסגור את החוקים האלה כאשר יש אנשים שמחיהם מונחים לפניהם, אנשים הנמצאים עדיין בבתי-חולים, אנשים שרכושם נשרד ונהרס. כי אז אין צדק במדינת ישראל. אני מקווה שאתה תדאג לכך שהדבר ייבדק לפני ולפנים, ושחיתות לכנסת מלאו האינפורמציה, על מנת שנהיה שותפים בכיעור הרע מקרבנו. אדוני, תודה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

תודה לחברת הכנסת שולמית אלוני.

חברי הכנסת, אני רוצה לציין כאן הערה אחת. אני מציין את הזמן המדויק בהתאם לשעון, ואם אני אומר שהזמן עבר, אני רוצה שיאמינו למי שכותב ואומר שהזמן עבר. אין זה נעים לשמוע כל פעם מחבר מפי חברי הכנסת שהזמן טרם עבר.

אני מזמין את שר הביטחון להשיב על ההצעה לסדר-היום.

אברהם כ"ץ-עוז (המעריך):

סליחה, נושא זה הוא בתחום משרד המשפטים. לא?

יוסי שריר (המעריך):

— — — — —

שר הביטחון מ' ארנס:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מי שהקשיב לדברי חברת הכנסת אלוני על דוח ועדת קרפ יכול היה לחשוב, שמדובר על דוח שנכתב על-ידי אחד הפעילים של תנועת ר"צ. אבל למעשה מדובר על דוח שנכתב על-ידי פקידה ממשלתית, על-פי בקשת הממשלה, דוח אשר נוגע לנושא חשוב — השלטת החוק והסדר ביהודה ובשומרון בתנאים קשים, במצב אשר נוצר במשך תקופה ארוכה, במשך שנים רבות, שבתחילת מהן הגברת אלוני אף הייתה חברת ממשלה, ולא על זה — — —

שולמית אלוני (המעריך):

— — — — —

שר הביטחון מ' ארנס:

לא הייתי אף פעם? דומני שכן.

שולמית אלוני (המעריך):

הייתי פעם, אבל לא כשהבריונים השתלטו.

שר הביטחון מ' ארנס:

המצב הקיים היום ביהודה ובשומרון הוא תולדה של שנים ארוכות, ואני הייתי מצפה שכאשר תופיעי בכנסת לדרון בנושא הזה, תדברי עליו בקצת פחות פתוס ובקצת יותר צניעות.

שולמית אלוני (המעריך):

אתה מתנגד להבאת עבריינים לדין?

שר הביטחון מ' ארנס:

תני לי לדבר, לא, אני מתנגד, אם את רוצה תשובה חדה וחלקה, אני בהחלט לא מתנגד. להיפך, אני מחייב.

חברת הכנסת אלוני העלתה כאן האשמות חמורות מאוד נגד הממשלה, שהיא נותנת גיבוי להפרות סדר בשטחים אלה, ואמרה שהיא מסוגלת להוכיח זאת. לדעתי, האשמות אלה הן

מוחזק. זה דבר שלדעתי יכול לבוא על תיקונו רק על-ידי החלת החוק והמשפט הישראלי באזורים אלה. לא שמעתי שחברת הכנסת אלוני הציעה זאת.

שולמית אלוני (המערך):

שר הביטחון מ' ארנס:
עם כניסתי לתפקיד הודעתי בפומבי, וגם לאותם אנשים הכפופים לי במערכת הביטחון, שבכוונתי להביא להשלטת החוק והסדר ביהודה ובשומרון וכחבל-עזה. ללא משוא פנים, ושלא ניתן לאנשים פרטיים בשטחים אלה, יהודים או ערבים, ליטול את החוק לידיהם.

אדוני היושב-ראש, מדובר פה בנושא חשוב. לו היתה ההצעה מועלת על-ידי חברת הכנסת אלוני בצורה עניינית ומתונה, לא הייתי מתנגד כלל לדיון במליאה. אבל בהתחשב בצורה שבה הועלתה הצעה זו, אדוני היושב-ראש, —

שולמית אלוני (המערך):

אתמול אמרת לי שהחלטת להוריד את ההצעה מסדר-היום.

שר הביטחון מ' ארנס:

— אני מציע להורידה מסדר-היום.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

תודה לשר הביטחון. הצעה אחרת לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי, בבקשה.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני סברתי לתומי, שעם בוא שר ביטחון חדש, לא רק ישתנה הסגנון אלא גם במידה מסוימת ישתנה התוכן של הדברים שהוא ישימיע לנו מעל דוכן הכנסת. אנחנו חלוקים בדעותינו מבחינה אידיאולוגית פוליטית, אבל חשבתי שלפחות בעניין אחד, עניין שלטון התוק, אפשר יהיה לצפות משר הביטחון החדש הרבה יותר מקודמו. ייתכן מאוד שמהדברים ששמעתי מפיו היום, לפני דקות ספורות, אולי מהיום התחילה ההתפתחות, שגם הוא "נעול" על איוה שהוא קו, ושהוא אינו מוכן לדרת לעומקם של דברים כאשר הדברים נוגעים לחיים של מדינת ישראל, לשלטון החוק במדינה.

הבעיה אינה רק בעיה של מה שאנחנו עושים בשטחים הערביים, אלא מה שהמעשים האלה עושים לנו, למדינת ישראל ולכל אזרחיה.

אדוני היושב-ראש, הבעיה שהועלתה איננה בעיה חדשה. שאלות רבות נשאלו בנושא זה, והחשובות שקיבלנו מעל הדוכן הזה בכנסת חוזרות על עצמן. תמיד פנינו ושאלנו: נשאלה שאלה עוד בדצמבר 1982 על מעשה שהתרחש ב-2 במאי 1982, על הריגת ילדה. על כך השיב לנו לא שר הביטחון הקודם, אלא שר הביטחון הנוכחי. וזה היה קרוב לשנה אחרי שנשאלה השאלה: "משטרת חברון פתחה בחקירה בעניין מותה של הנערה, החקירה טרם הסתיימה". שנה חקירה בעניין כזה. שאלתא אחרי שאלתא, תמיד אותה תשובה.

דוני מילוא (הליכוד):

מה זה שייך לעניין?

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אני רוצה לומר לחבר הכנסת מילוא, שאיני מתווכח על מקרה זה או זה. אני אומר, שדות ועדת קרפ רק הסיר את המסווה, שכאילו מנסים לחקור שם בצורה יסודית, ומתוך

האשמות ללא כל יסוד, ואם היא יכולה להוכיח זאת, אדרבא, שתוכיח, היא ודאי לא הוכיחה זאת בנאומה בכנסת כאן הבוקר.

תופיק טובי (החיות הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אם כן, תעביר את הנושא לוועדה, כדי שהוועדה תחקור אותו.

שר הביטחון מ' ארנס:

חרישה לי לדבר, חבר הכנסת טובי.

הבעיה של קיום החוק והסדר בעולם כולו היום היא בעיה קשה בחברות מערביות. אם אנחנו צריכים לתת לעצמנו ציונים בנושא זה כאן בארץ, במדינת ישראל, בהשוואה לחברות אחרות ולמדינות אחרות — נדמה לי שהציון הוא לגמרי לא רע.

חברת הכנסת אלוני, כנראה ביודעין, מתעלמת מעובדה הידועה לכול, בכל העולם, שהשלטת החוק והסדר בעיר ומחוז לעיר, בכל העולם, היא בהחלט כראש ובראשונה בעיה של משאבים. חברת הכנסת אלוני התעלמה, כנראה ביודעין, מהבעיות המיוחדות הידועות לכולנו הקיימות בשטחי יהודה ושומרון.

עברו 19 שנה — משנת 1948 עד שנת 1967 — שרגל יהודי לא דרכה ביהודה ובשומרון. נכון הוא שהאוכלוסייה המקומית התרגלה לכך שיהודי איננו יכול להיכנס לאזור, איננו יכול להופיע באזור, לא רק כמתישב וכמתנחל, אפילו לא כמבקר או כתייר.

ביהודה ובשומרון קיימות מחתרות, יותר מאחת, קבוצות שונות של אש"ף, המקבלות כספים, המקבלות הנחיות, כדי להבטיח שלא יהיה חוק וסדר באזורים אלה. לאחרונה ראינו תופעות מספר של הפרות סדר ביהודה ובשומרון, יידי אבנים, "הרעלות" המפורסמות, אשר מעצביות בצורה ברורה על המאמצים הגדולים המושקעים בהתססת האוכלוסייה —

תופיק טובי (החיות הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אתה מסיח את הדעת, תענה על הדברים שהועלו כאן. עובדות קשות ותמורות.

שר הביטחון מ' ארנס:

חבר הכנסת טובי, נדמה לי שגם לו הייתי מנסה להסיח את דעתך לא הייתי מצליח. אתה "נעול" על קו מסוים כבר 40 שנה. נדמה לי שלא אצליח להסיח את דעתך.

— — — תופעות של "הרעלות", אשר מדגימות מגמה ניכרת של היסטוריה, ילדותיות ואפילו גיחוך, אבל מקורן הוא מעבר לגבול ומעבר לידון.

אני לא הייתי בא לכנסת וטוען שאנחנו מצליחים למצות את החוק עם כל מפירי החוק ביהודה ובשומרון, בין יהודים בין ערבים. אין לי ספק שיש יהודים ביהודה ובשומרון שהפירו את החוק, ולא הצלחנו לזהותם, לגלותם ולהביאם לדיון. כפי שאין לי ספק שיש ערבים רבים אשר הפירו את החוק בצורה התמורה ביותר ולא הצלחנו לזהותם, לגלותם ולהביאם לדיון.

מי שטוען שמיצוי החוק ביהודה ובשומרון הוא חריצדרי, שהוא מבוצע רק נגד האוכלוסייה הערבית ואיננו מבוצע נגד האוכלוסייה היהודית — פשוט טועה ומטעה.

יש לנו בעיה יסודית, גם מבחינה משפטית, בעיה שאני חושב שחברת הכנסת אלוני מצויה בה יותר ממני — העובדה שהמשפט ביהודה ובשומרון היום הוא המשפט של שטח

כשטחים אנחנו חייבים לדון בצורה מכובדת ויסודית. התחמקות מהדבר הזה היא הודאה בכך שאנחנו פושעים בדבר הזה. יש לי הרגשה, שתוסר הרצון של שר הביטחון לדון בנושא הזה הוא אותה התנגדות שהיתה בשעתה לממשלה, כשלא רצתה שיקימו את הוועדה לחקירת מה שקרה בסכרה ובשתייה — היא ידעה שיש לה מה להסתר.

אני תובע שנחקר את הנושא הזה עד תום. אני מציע להעביר אותו לוועדת החוקה, חוק ומשפט, כי זה נושא שצריך להיות נדון בה.

היו"ר מ' כהן-אביב:

תודה לחבר הכנסת מרדכי וירשובסקי. אני שואל את חברת הכנסת שולמית אלוני האם היא מסכימה שהנושא יועבר לוועדה.

שולמית אלוני (המערך):
כן.

היו"ר מ' כהן-אביב:

לפנינו אפוא שתי הצעות: האחת — שלא לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת: השנייה — להעביר את הנושא לוועדה. אני מממיר להצבעה את ההצעות האחת מול רעותה.

ה צ ב ע

41 — בעד ההצעה שלא לכלול את
הנושא בסדר-היום של הכנסת

32 — בעד ההצעה להעביר את
הנושא לוועדה

ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום
של הכנסת נתקבלה.

ו. הצעה לסדר-היום

היעלם של ילדים ומבוגרים

אלפי מקרים מדי שנה, והשאלה המצדיקה ומחייבת בירור ציבורי היא: באיזו מידה ערים הרשויות המקומיות ומשרדי החינוך והרווחה לטיפול המונע המחויב, ובאיזו מידה יש בידי משרדי הממשלה ובידי המשטרה הכלים התקציביים והטכניים כדי להתמודד עם הבעיה לאחר ההיעלמות. כדי שהרצון הטוב והכן הקיים אצלם — ובכך אינני מפקפק — יהיה מעובה ומכוסה על-ידי אמצעים מתאימים, שיאפשרו לעשות בו שימוש מושכל ויעיל, למען גלות את הילדים במורד מוקדם ככל האפשר לאחר ההיעלמות ולמען החזרתם הביתה למשפחותיהם החרדות בריאים ושלמים.

אדוני היושב-ראש, בשנה החולפת נרשמו במשטרה 3,472 חלונות על היעדרות מן הבית של למעלה מ-24 שעות. 1,231 חלונות נגעו לקטנים עד גיל 18, בדלהלן: 109 מקרים של ילדים עד גיל 10; 222 מקרים של ילדים בני 11 עד 18; 900 מקרים של בני 15 עד 18. אלפים חזרו או הוחזרו לבתיהם לאחר היעדרות אחת, או לאחר כמה היעדרויות. ואולם, דאגה יתירה מופנית עתה כלפי 31 מקרים, ובהם 5 קטנים, שלגביהם נפתחו חקרים, שאין ידיעות על מקום הימצאם. המשפחות נחושות במרעק קשה ובתנודות בין תקווה לייאוש. ואינני יודע אם מי שלא נתסה בכך מסוגל כלל לגעת בתחושתו בסף התהום שבה הם נתונים.

מקרים שהיא הביאה, ומתוך המקרים שעליהם דיברה חברת הכנסת שולמית אלוני, אני יכול רק להוסיף, שגם לגבי מקרים אחרים הועלתה השאלה מדוע הם לא נחקרו, והתשובה היא שהחקירה טרם נסתיימה, שאין הוכחות, שלא יודעים.

רב שילנסקי (הליכוד):

חבר הכנסת וירשובסקי, האם ראתה את דוח קרפ? אני לא ראיתי אותו.

מרדכי וירשובסקי (שינוי — מפלגת המרכז):

אדוני היושב-ראש, כאשר נוצרת סיטואציה כזאת, מתעוררת שאלה פשוטה אחת. וצריך להתמודד איתה. והשאלה היא: האם אנחנו, ככנסת, עוברים על זה לסדר-היום, או שהנושא עובר לבדיקה לוועדה. לפני רבע שעה העבירה הכנסת לוועדה נושא, שהמציע עצמו אמר עליו שהוא שולי, ואני מדבר על הנושא של סרבני הגיוס. הכנסת מצאה לנכון להעביר לוועדה נושא שלדעת המציע עצמו הוא נושא שולי, ואילו בעניין זה של שלטון החוק, שהוא ציפור נפשנו, אנחנו אומרים שזאת בעיה מינהלית, שזאת בעיה של חוסר משאבים.

אדוני שר הביטחון, כאשר מושקעים מיליארדים של דולרים על התחלואות, וכאשר מתנהל ויכוח כל כך גדול בין משרד הביטחון לבין משרד האוצר באשר למחיר שעולה יום מלחמה, אחת יכול להגיד עם די על הלב שבאמת חסרים משאבים כדי לערוך חקירה משטרתית בדברים האלה? האם אתה יכול להסכים לתת את ידך לכך שבגלל חוסר משאבים, שאינו יכול להיות בקנה מידה גדול, אנחנו לא נדע את האמת על מה שאנחנו עושים בשטחים?

אדוני היושב-ראש, אנחנו נעשה עוול לעצמנו, לשיטת המשפט ולדמוקרטיה שלנו אם נעבור על זה לסדר-היום ונאמר שלא חוקרים את העניין הזה, והדוח ימשיך להתגלגל, והחיים נמשכים כרגיל. בדיוק הזה ובכלל הבעיה הזאת של הפעלת החוק

היו"ר מ' כהן-אביב:

חברי הכנסת, אנו עוברים לנושא הבא: הצעה לסדר-היום על היעלם של ילדים ומבוגרים, של חבר הכנסת אריאל ויינשטיין.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בשעה שבדקתי את האפשרות להעלות מעל כמה נכבדה זו את הבעיה הכאובה של היעדרות והיעלמות אנשים, ובעיקר קטנים, מבתיים, שאלתי את עצמי: האם יש כלל מקום לעורר שאלות כלפי המשטרה או הרשויות האחראות הקשורות בסוגיה זו בטיפול מונע או בחקירה ובמאמצים, לגילוי הנעדרים? היעלה על הדעת שחוקרים בני אנוש, הניצבים אל מול בני המשפחה, אשר עולמם דומה שחבר עליהם מאז היעלמותו של הילד, לא יעשו כול אשר לאל ידם, ואף למעלה מכך, על-מנת לסייע בהחזרתו לביתו?

רגישותם של העם היהודי בכלל ושל החברה הישראלית בפרט לחיי אדם, ספק אם הם ראוים לאזכור נוסף, האם כהיסטוריה הקצרה שלנו במדינה לא נרשמו מאמצים עילאיים, שדוגמתם איננה ידועה כמדומה במדינות אחרות, למען איתורם, הצלתם והחזרתם הביתה של בנים אובדים?

כפי שנראה להלן, בעיית ההיעדרות מן הבית מקיפה

לכך ומקום הימצאם עלום. כולנו תפילה שהם ימצאו שלמים ובראים.

אדוני היושב ראש, אבקש לקיים דיון במליאה בסוגיה חשובה זו.

הי"ר מ' כהן-אבידב:

תודה לחבר הכנסת אריאל ויינשטיין, אני מזמין את כבוד שר הפנים להשיב על ההצעה לסדרהיום.

שר הפנים י' בורג:

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, — — —

שבח וייס (המערך):

מדוע נכבדה, לפי דעתך?

שר הפנים י' בורג:

מה אמרת?

הי"ר מ' כהן-אבידב:

הוא שואל אותך מדוע הכנסת נכבדה, ומראה על הספסלים הריקים.

שר הפנים י' בורג:

הרי אתה, כאן, מה השאלה אם אתה כאן, אם אתה כאן, הכול כאן.

שבח וייס (המערך):

ובכל זאת השאלה קיימת.

שר הפנים י' בורג:

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, המוסד הוא נכבד. חבר הכנסת הפרופסור וייס, לא תמיד כל חבר הוא נכבד. על כך יש ויכוח.

לא יכול להיות ספק שאנחנו עוסקים בנושא רציני שאיננו ראוים לקריאות ביניים שיש להן תוכן משלהן. אין ספק שלבנו עם כל מקרה, ואתיים לכמה מקרים באופן ספציפי, ששם כאב המשפחה הוא גדול והוא מחייב אותנו לדון בנושא זה. ספק אם חבר הכנסת ויינשטיין היטיב לעשות כאשר כך יחד לקומפלס אחד דברים שונים. לא אתנגד להעביר את הבירור הנוסף באותם אפיקים שהוא הביא לכאן לוועדת הפנים; ייתכן גם לוועדת החינוך. כאן אני רוצה להתייחס לחלק אחד של דבריו.

אנו יודעים שילדים שקיבלו ציון רע, או ילדים שקיבלו בבית עונשים שהם למעלה מכוח הסבל שלהם כורחים מן הבית. ילדים כורחים, ואנו, קוראים על כך כמעט יום יום בעיתונות. זהו עניין אחד. יכול לקרות שילדה נפלה לידיו של סוסרור והם נוסעים צפונה או דרומה. אלה הם דברים שקשה למצוא עליהם חשובה מדויקת. הדבר הראשון צריך להיות חינוך של הילדים, שלא ייענו להצעות או לבקשות ולרעיונות של אנשים זרים; לא לקבל את הסוכריה המפורסמת. לא להראות כחובת בלתי ידועה, לא להיכנס לחצרות עם אנשים בלתי ידועים. זה חינוך שמתחיל בעצם גם בשעת המחקר. מן הראוי לדבר על עניינים אלה בבית-הספר. יש להתחיל בכך בכיתות של בית-הספר היסודי, כלי להטיל אימים על הילדים. אני מדבר עכשיו בתור מחנך, לפי מקצועי. איננו רוצים להטיל צלקות בנפש הילד. אנו רוצים לעודד את הילד, להזהיר אותו, לחנך אותו, להדריך אותו, לתדרך אותו. כל זה נחוץ. לדעתי זה כולל גם חינוך של ההורים, שלא ירביצו בכל מקרה שילד לא התנהג טוב. אומנם כתוב "חוסך שכטו שונא בנור", בכל זאת צריך למצוא את המידה הנכונה בין הידאה הדרושה לבין

באזור בחיים במיוחד, שממנה נעדרים כמה קטנים, קיימת חרדה, לדברי מפקד מרחב יפו של המשטרה, שאמר במאמר ל"הארץ": "שיהיה ברור הן למשפחות והן לציבור הרחב — אנחנו מודעים היטב לחומרת המצב. אנחנו מודעים לאווירה הקשה שירדה על בחיים".

על הכנסת לרדת לשורשן של הבעיות ולברר מה ניתן עוד לעשות כדי לאתר את הנעדרים, ואין לחסוך מאמץ. דיון זה איננו מחויב רק למען המשפחות. יש לחקור ולבחון את הצעדים שיש לעשותם כדי לצמצם עד כמה שאפשר היעדרויות בעתיד. שכן בזמן היעדרות מן הבית עלול הצעיר להיות חשוף להשפעות שליליות, בהעדר המסגרת המגינה של הבית, וכן לפגועות נפשיות וגופניות העוללות להיות שלב מכריע בהתדרדרותו.

לפני 14 שנה ערכה המשטרה מחקר מקיף על "היעדרויות של צעירים מבתיהם". ככל הידוע, זה היה המחקר היחידי שנעשה בתחום זה. המחקר העלה, שלמעלה ממחצית הקטנים שנעדרו מבתיהם שהו אצל מארחים, ובכללם קרובי משפחה, ידידים ומכרים. 70% ממארחי הנעדרות ו-55% מבין מארחי הנעדרים לא הודיעו על כך למשטרה או למשפחות הדואגות, אף שידוע על ההיעדרות.

והשאלה העולה היא: מדוע לא נחקק חוק המחייב העברת מידע למשטרה, למשפחה, לרשות הסעד, או לגורם אחר, עלידי כל מי שידוע לו על קטין שעזב את ביתו ללא רשות? אומנם, ניסיון להתזיר הביתה קטין שהחליט לעזוב את ביתו — וחלק, לצערנו, אינם מחליטים — עלול לפעמים לעורר בעיות קשות של סירוב ופחד מצדו מחמת היחסים המעוררים במשפחתו. ואומנם, המחקר המעניין מצביע על מקרים רבים מעין אלה. אם כך, יש מקום להניע את הממשלה, את אחד ממשרדי הממשלה, לבנות מעון שבו אפשר יהיה להלין את הצעירים לכמה לילות. המשטרה תוכל להפנות לשם קטניות וקטנים שאין אפשרות להתזירם לבתיהם לתקופת-מה בגלל היחסים המתוחים עם בני המשפחה. המעון יסייע גם לשירותי הסעד לטפל בקטין. משיתפרסם, עשוי המעון — כפי שאומנם סבורים עורכי המחקר — לשמש גם מקלט אליו יפנו נעדרים כמות מיוזמתם, או שיופנו אליו עלידי בעלי תפקידים. על כל פנים, חוק האוסר אירוח קטנים נעדרים מן הראוי שיחוקק בד בבד עם הכתחת בנייתו של המעון המיוחל.

ממצא מעניין נוסף מלמד, שכשליש מן הנעדרים מבתיהם לא ידעו, לאחר שאתרו, כי מחפשים אחריהם. 46% תיארו זאת לעצמם, ואילו 12% ידעו שהם מבוקשים, ורק 10% בלבד — שיעור זעום — הבחינו בחיפושם.

אם כן, ברור שיש להעלות את נושא היעדרות מהבית כפני הציבור הרחב כאמצעי התקשורת השונים, כדי שיעירונו חוגבר. יש להצביע על הסכנות שבפניהן עומדים הקטנים ולהביאם לידיעת נהיג רכב ציבורי ומוניות, שומרים, פקחים ועירוניים. מצילים על שפתיהם ומחנכים.

אדוני היושב ראש, היריעה רחבה, והיא מתייחסת לשאלה כאובה המטרידה אלפי משפחות מדי שנה. התייחסות ציבורית מתאימה לבעיה והעלאתה לדיון מקיף כאן בבית הנבחרים הזה עשויות להציל ילדות וילדים רבים מנוסיה לעולם הפשע והתדרדרות. אנו חייבים זאת לילדות ולילדים הרכים, אשר הגורל אינו מטיב עמם. אנו חייבים זאת למשפחות, אשר לחלק מהן לא היה הכוח או היכולת לבנות בית חם, המונע נטישתו עלידי ילדיהם. אנו חייבים זאת למשפחות המודאגות, אשר ילדיהם נעלמו לפני כמה חודשים כשאין יודעים את הגורמים

מבצעות פעולות חיפוש ראשוניות. החיפושים הראשוניים מבוצעים בהיקף מצומצם, אולם הם נערכים כשלושה מישורים בו זמנית: א. כל הכוחות הרגילים בשטח ובשטחים סמוכים נדרשים לגלות עירנות וחשומת לב; ב. מוקם צוות הבדוק את המקומות האפשריים להימצאות הנערך, כגון בחי קרובים ובחי-חולים; ג. נשלחים צוותי סיור לסריקות וחיפושים באזור ההיעדרות ובאזורים הסמוכים לו. אם החלו החיפושים הראשוניים וחלפו שעותיים ללא תוצאות, או שמחקבל מידע נוסף, או שתנאי מזג האוויר קשים במיוחד, מתגבר מיד מערך החיפושים על-ידי תוספת כוחות רגליים וממונעים, הפעלת גששים, כלבי גישוש, הפעלת מסוק לסריקות נרחבות מהאוויר. היה וחלפו שלוש שעות נוספות ללא תוצאות, מתחילים בחיפושים בהיקף רחב, אשר כוללים את מירב הכוחות והאמצעים שהמרחב בו אירעה ההיעדרות מסוגל לגייס, ובכלל זה כוחות המשמר האזרחי. החיפושים הרחבים מתחילים מבראשית, והיינו — מאזור ההיעדרות ונערכים בו זמנית באזורים הסמוכים והרחוקים. החיפושים בהיקף הרחב נמשכים כל עוד קיים חשש שהנערך תועה אישם ויש סיכוי למצוא אותו בריא ושלם.

ייתכנו מקרים שבהם החיפושים בהיקף רחב מתחילים מיד עם קבלת ההודעה על ההיעדרות. הגורמים אשר משפיעים על הקדמת עריכת החיפושים, כלומר שאין מחכים אותן שעותיים ואתן שלוש שעות שאני הזכרתי, יכולים להיות: א. הזמן שחלף מעת ההיעדרות עד קבלת ההודעה — אם זה לקח שש-שבע שעות, צריכים להתחיל מיד בעבודה יותר מאומצת; ב. מידת החשש לחיי הנערך, דבר שמכתיב קצב אחר של החיפוש; ג. גיל ומצב הבריאות של הנערך. אנחנו קוראים על רופא שעדיין לא נמצא אתמול. תנאי מזג אוויר קשים, גשם חזק או שלג, גם זה מצווה לעשות מיד מאמץ וסכנות הנובעות מאזורי ההיעדרות.

אפסו הסיכויים — וזה לאו דווקא הפי-אנג, בהחלט לא — למצוא את הנערך בריא ושלם, מצומצמים או החיפושים בהדרגה, עד שמפסיקים אותם לחלוטין. ואז מתמנה צוות חקירה מיוחד להמשך החקירה.

יש לצייץ כי נוהלי המשטרה קובעים באופן מפורט ומודגש את אופן הביצוע של החיפושים מתחילת ארגון השטח, אופן סריקתו, דגש בנקודות חורפה, התיאום בין הכוחות המחפשים, שיתוף פעולה עם גורמים נוספים אשר עשויים לסייע בחיפושים, משמר אזרחי, צופים — הכול לפי העניין.

שיתוף הציבור בחיפושים אחרי נעדרים נעשה כאמצעות פרסום תמונת הנערך בכל כלי התקשורת וקריאה למתנדבים לסייע בחיפוש כאשר יש צורך בכך.

אם כן, אנחנו שמים דגש מיוחד בעניין הזה. אני יכול לומר, שלפעמים חולפות שנים, בייחוד במקרה רצח, עד שאנחנו מוצאים את הפתרון. היה מקרה שאנס נמצא אחרי עשרות כשנים. יש מקרים שנעדרים נמצאים אחרי שבועות, הכול לפי העניין.

בכל אופן, אני מציע להעביר את הנושא לוועדה, לא כדי לדון על מצב חקירה במקרה ספציפי. כל עוד חקירה לא הובילה למטרה רצויה, אין לדבר על כך בפומבי; גם לא על השיטות, שחלק מהן קראתי בפניכם, על מנת שהציבור ידע. זה לא בא במקום האתגרים של חינוך ההורות. אני החלט בדעה שמוכרחים לתגבר את הטיפול בנושאים אלה, לפי הצעת חבר הכנסת ויינשטיין.

האהבה הדרושה; בין הרחילו לבין הרחימו. במסגרת החינוך אני כולל גם את הסוגיה של פתיחת דלתות כאשר הילדים לבד בכית לאנשים בלתי ידועים.

יש כאן מערכת שלמה. וייתכן שגם ועדת החינוך ולא רק ועדת הפנים צריכות לתת את דעתן עליה. אני מדבר מתוך התחשבות באותם רגשות לא רק של המשפחה שהסבל יורד עליה, לא רק של הילד, אלא של החברה, מהות החיים שלנו בתוך החברה. כאשר יש אקולוגיה בכל הנוגע לבית-חרושת עם רעלים ועשן באוויר, ודאי שצריכה להיות אקולוגיה, איכות החיים ואיכות הסביבה במובן החברתי. זהו חלק אחד, ובכך אני מתייחס למה שאמר חבר הכנסת ויינשטיין.

אני רוצה לגשת לנקודה שנייה יותר עמוקה ויותר כאובה, כאשר ההיעדרות נמשכת, או כאשר היה מעשה רצח ולא מוצאים את הרוצח.

כמים האחרונים העיתונות שמעה שיש חשודים, ששחררו החשודים, ששחררו חשוד צעיר, ששחררו חשוד לא צעיר. אני מתייחס לאותו משליך הרימון שממנו נהרג אמיל גרינצווייג, וזכרנו לברכה, שטרם נמצא. אני רק יכול לומר כאן, שכאבו לי אינסיונאציות, שבמקרה דגן כאילו היו הוראות למשטרה שלא לחפש את הפושע.

צ'רלי ביטון (החיות הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
בגדה — —

שר הפנים י' כורז:

אדוני, תן לי לומר משפט. אתה תצטער על מה שצעקת. יש לי יחס אינדיבידואלי למקרה הזה, ולכן אינסיונאציות מסוג זה כאבו לי יותר מלך. די לחכימא — אם אתה חכימא — ברמזא.

אותו דבר בחקירה, ברור מה שאמרתי. אם כן, בעניינים הללו זה קשה עד לאמור. אם זה מטורף — לא כל מטורף רשום, אם זה עניין של מתחרת מסוימת — כמה שהאופי של העניין יותר מתחרתי, יותר קשה לחזור לעניין.

אם כן, אני חושב שיש הבדל בין המקרים שאתה הבאת בסיטונות לבין מקרים טרגיים מסוימים שקודם בחברה מעורבת וכדומה.

אני רוצה עכשיו לומר, שאני מסכים שהדברים יבואו לוועדת הפנים. היא יכולה לשמוע על הנהלים, על האתגרים החינוכיים, על ההווי החברתי שלנו. המשטרה אינה יכולה למסור לוועדת פנים מה המצב של חקירה מסוימת במקרה דגן ובמקרה דגן. אני רוצה שיהיה ברור, עניין של חקירה שעדיין קיימת אינו עניין לשום ועדה. לעומת זאת, נהלים — בהחלט, נוסף על חינוך.

היות שהעניין חשוב בעיני, ולמשפחה לבטח חמור, אני רוצה לקרוא את ההוראות ואת ההנחיות, ברשות היושב-ראש והכנסת. אני קורא על מנת לדייק, למשטרת ישראל הוראות ונהלים ברורים ומפורטים ביותר, הקובעים את אופן החיפוש אחרי נעדרים. חמיד הוקדשה לנושא הנעדרים תשומת לב מרובה, יש היערכות מפורטת הקובעת נוהלי פעולה באירועים אלה, אשר אינה חוסכת במאמצים ובכוח אדם לאיתור הנעדרים. מרבית הנעדרים חוזרים לבתיהם בכוחות עצמם, או נמצאים לאחר חיפושים מצומצמים וכזמן מועט יחסית. לכן, בכל היעדרות יש לשקול אילו כוחות להפעיל, תוך ניצול מרכיב של גורם הזמן ותוך הרחבה מבוקרת של אופי החיפוש. נמסר למשטרה על היעדרו של אדם, נערך מיד איסוף מידע מרבי על אודותיו, על אודות נסיבות ההיעדרות. המידע מעובד ומופץ לכל הגורמים הנוגעים בדבר, כך בכך עם פעולות אלה

היו"ר מ' כהן-אבידב:
איוו ועדה?

שבח וייס (המערכ):
גם בחקלאות.

שר הפנים י' בורג:

שר הפנים י' בורג:
גם בחקלאות. הרי כל אחד מבין את השאלה, ואינני חושב שיהיו בבית כאלה שיסתייגו מהשאלה הזאת.

היו"ר מ' כהן-אבידב:
תודה רבה לשר הפנים. אני שואל את חבר הכנסת ויינשטיין אם הוא מסכים להעביר את הצעתו לדיון בוועדה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):
מסכים.

היו"ר מ' כהן-אבידב:
הראיל והועלתה שאלה לאיוו ועדה להעביר את ההצעה, נעביר את ההחלטה לוועדת הכנסת, והיא תחליט לאיוו ועדה, אולי לוועדה משותפת.

חברי הכנסת, לפנינו הצעה אחת, להעביר את הנושא לדיון בוועדה, אני מעמיד אותה להצבעה.

ה צ ב ע

כעד ההצעה להעביר את הנושא
לוועדה שתקבע ועדת הכנסת — רוב
נגד — אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדה שתקבע
ועדת הכנסת נתקבלה.

ז. שאלות ותשובות

רכי הפיקוח: כל מוסד מגיש למשרד רשימה שמית של תלמידיו. הרשימה כוללת את פרטיו האישיים של כל תלמיד. רשימות אלה מוזנות למחשב ועל-פי מספר תעודת זהות נפלטים התלמידים המופיעים בכמה מוסדות בעת וכעונה אחת, עד לכירור העניין. עם זאת נבדק המוסד האם הוא עומד בקריטריונים להכרה בו, לאחר שנמצאו בין תלמידיו "כפולים". נוסף על האמור לעיל, נערכות לעתים תכופות בדיקות פתע לבדיקת נוכחות ואימות הדיווחים. בדיקה זו נערכת על-ידי מבקר מטעם המשרד, רק לאחר כל אלה מעביר המשרד את השתתפותו.

מענקים מיוחדים: מתקבלות במשרד פניות מטעם המוסדות, על-גבי טופסי נוהל מיוחדים. בפניותיהם מדגישים המוסדות לאילו צרכים דרוש המענק. לאחר האישור בוועדה מתבקש המוסד להמציא מאזן מבוקר ומאזן בוחן. אם והמענק מועד לשיפון או לריהוט, נדרש המוסד להמציא חשבוניות מס, המעידות על ביצוע העסקה. נוסף על האמור לעיל, חותם המוסד על טופס התחייבות, ובו הוא מצהיר שהכספים מיועדים אך ורק למטרה שלה הם אושרו ועל הסכמתו לבדיקה על-ידי המשרד על השימוש בכספים.

הקריטריונים למוסדות אחרים: מימון מוסדות כגון בתי-כנסת, מקוואות ובתי-עלמין מתבצע על-ידי הוועדה הבין-משרדית — משרד הפנים והדתות. הוועדה מקבלת פניות ממועצות דתיות ומרשויות מקומיות, וראשי המוסדות הללו יושבים אחר-כך לרון עם המשרד. כל צורכי המקום נבדקים

מן הדיון ועדת הפנים. אם ועדת החינוך — בגלל דברי חבר הכנסת ויינשטיין — תרצה להיות כתמונה, אין מצדי מניעה, אבל זה עניין ביניהם או שוועדת הכנסת תקבע. ענייני משטרה בעיקרון שייכים לוועדת הפנים. עד כמה שזה עניין חינוכי, ייתכן שיעשו את זה במשותף, אבל את זאת הוועדה המחוקקת תקבע ולא הוועדה המבצעת, לפי מונטסקיה ז"ל.

היו"ר מ' כהן-אבידב:
בבקשה, חברת הכנסת אורה נמיר.

אורה נמיר (המערכ):
אני רוצה לשאול את שר הפנים שאלה. אני רוצה להעריך את התנהגות המשטרה גם לגבי אורח החיפושים וגם לגבי הדיסקרטיות. אבל אני מתייחסת למקרה העצוב של נאווה אלימלך, ויכרונה לברכה. אני שואלת את שר הפנים, האחראי למשטרה, והוא שר שנים רבות בממשלה: כיצד קורה שנוציג בכיר ביותר של זרוע, במקרה זה הצבא, מפרסם הודעה על אפשרות שקשורה ברצח או באובדנה של נאווה אלימלך, מבלי שנשמעה איוו שהיא תגובה רצינית יותר בשם הממשלה על עצם ההודעה הזאת? יש זרוע אחת, שהיא אמונה על-פי חוק לטפל בנושא הזה, והנה קם מישור מזרוע אחרת ואומר מה שאומר. אני לא צריכה לומר לשר הפנים מה עושה דבר כזה להורים.

שר הפנים י' בורג:
אם מדובר באדם בעל רמה צבאית גבוהה ביותר בשעתו, ואשר עכשיו עוסק בנגרות — — —

היו"ר מ' כהן-אבידב:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לשאלות ותשובות. השר לענייני דתות ישיב על שתי שאלות.

2386. היקף התמיכה ביישובות ובמוסדות דת
חבר הכנסת ש' וייס שאל את השר לענייני דתות ביום כ"ז בשבט תשמ"ג (10 בפברואר 1983):
בציבור קיימות דעות שונות על דבר היקף התמיכה ביישובות ובמוסדות דת בישראל; יש הממעיטים ויש גם המפליגים. לפי הערכתי, חשוב להציג את מלוא העובדות לידעת הציבור כולו.

אודה לשר אם ישיב לי:

1. מה הן ררכי הפיקוח, המעקב ושיטת קביעת הקריטריונים בדבר קביעת היקף התמיכה וסוגיה?
2. מה הם הקריטריונים לקביעת המימון של מוסדות דת אחרים, כמו ספריות תורניות ומרכזי תרבות, והאם הם שונים מן המקובל לגבי סקטורים אחרים?

השר לענייני דתות י' בורג:

המשרד לענייני דתות מאשר שני סוגי תמיכות ליישובות:
א. מענק על-פי מספר התלמידים, וסכומים קבועים המופיעים בכל שנה בדברי ההסבר להצעת התקציב; ב. מענקים מיוחדים המיועדים לעזרה בבנייה, בשיפוצים, ברכישת ריהוט ובכיסוי גירעונות. הסכומים שחולקו על-פי הקריטריונים בשנת התקציב 1982 נעו בין 35 ל-250 אלף שקל לכל מוסד.

אבקש מכבודו להשיב לי:

1. האם יזכה הכפר עילוט לבחירות דמוקרטיות פנימיות בעת הבחירות הקרובות לרשויות המקומיות?

2. מה הוא תקציבה השנתי של הוועדה הקרואה?

3. האם יש למשרד הפנים תוכניות לשיפור השירותים בכפר זה?

תשובת שר הפנים י' בורג:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כן, עקב היות כפר עילוט חלק מנצרת, תושביו ישתתפו בבחירות הקרובות לעיריית נצרת.

2. עקב היות הכפר חלק מעיריית נצרת, אין ולא היתה בו ועדה קרואה.

3. במסגרת הפעולות המוניציפליות של עיריית נצרת.

2378, 2556. שימוש עיריית תל-אביב-יפו בכספים שהתקבלו ממכירת מקרקעין

חברת הכנסת ש' ארבל-אלמזלנו שאלה את שר הפנים ביום כ"ז בשבט התשמ"ג (10 בפברואר 1983):

בעיתון "מעריב" מ-3 בפברואר 1983 פורסם, שעיריית תל-אביב-יפו מוכרת קרקעות ומשתמשת בתקבולים לצרכים שוטפים ולכיסוי גירעונות.

בהתחשב בעובדה שפקודת העיריות מחייבת שהתמורה שהתקבלה ממכירת מקרקעין של העירייה תשמש אך ורק לרכישת מקרקעין, אך רשאי שר הפנים אם ראה שטובת הציבור דורשת זאת להתיר עשיית שימוש אחר בתמורה, רצוני לשאול את כבודו:

1. האם הפרסום שעיריית תל-אביב השתמשה בתמורה שקיבלה עבור מכירת קרקעות לצרכים שוטפים הוא נכון?

2. אם כן — האם הפעולה נעשתה בהסכמתו ובאישורו של שר הפנים?

3. אם לא — האם יש לראות בפעולה שנעשתה הפרת חוק על-ידי ראש עיריית תל-אביב-יפו?

4. האם משרד הפנים נקט או עומד לנקוט אמצעים נגד הפרת החוק על-ידי עיריית תל-אביב-יפו?

חברת הכנסת ש' ארבל-אלמזלנו שאלה את שר הפנים ביום כ"ח בניסן התשמ"ג (11 באפריל 1983):

בעיתונות פורסם, שעיריית תל-אביב מוכה בשנים האחרונות למכור מקרקעין ולהשתמש בכספים אלה למימון תקציבה.

רצוני לשאול את כבודו:

1. בכמה הסתכמה ההכנסה של עיריית תל-אביב ממכירת מקרקעין בשנות התקציב 1980/81, 1981/82, 1982/83?

2. לאילו יעדים השתמשה עיריית תל-אביב בכספים שקיבלה ממכירת מקרקעין?

3. האם מכירת המקרקעין טעונה אישור משרד הפנים?

4. אם כן — האם המכירת נעשתה ביריעת משרד הפנים ובהסכמתו?

5. אם לא — אילו אמצעים נקט משרד הפנים בנדון?

פסיית, נוסעים לשם ומסתכלים, ולסיום הם מובאים לדיון חוך שימת לב להצעות המחירים. בדרך כלל המשרד משתתף בכ-50% מעלות הפרויקט, כאשר החלק האחר ממומן על-ידי המתפללים, המקוראות וכתי-עלמין. הוועדה ממנת את כל העלות. ספריות תורניות — משרדנו מעניק עזרה רבה להקמת ספריות תורניות לזכרם של נופלים במערכות ישראל.

2560. גביית מחירי קבורה על-ידי חברה-קדישא

חברת הכנסת ש' אלוני שאלה את השר לענייני דתות ביום כ"ח בניסן התשמ"ג (11 באפריל 1983):

בחדש יוני 1981 הוכא לקבורה בחיפה עורך-דין פ', אזרח ישראלי תושב חיפה, אשר נפטר בעת שהותו בגרמניה. עורך-דין פ' עבר בגרמניה כשנתיים האחרונות מטעם ארגון אסירי הנאצים. משפחתו נדרשה על-ידי חברה-קדישא בחיפה לשלם סך של 18,000 שקל עבור קבורתו בבית-העלמין הישן בחיפה, כשהסכום הקבוע על-ידי הביטוח הלאומי לתקופה זו היה 4,376 שקל עבור קבורת תושב הארץ. משפחת הנפטר הגישה תלונה לחברה-קדישא, ולא נענתה.

לאור הנ"ל, שאלותי הן:

1. האם אין שום ביקורת על הפקעת מחירים שרירותית של חברה-קדישא?

2. מדוע אורח תושב ישראל אשר נפטר בעת ששהה בענייני עבודה בחוץ-לארץ מחויב בתגריף שונה ומופקע?

3. מדוע לא נענתה המשפחה על תלונתה לחברה-קדישא?

4. אל מי תפנה המשפחה כדי לקבל את כספה בחזרה?

5. האם יורה השר על תקנות פיקוח גביית דמי קבורה ממשפחות אכלות בשעה שהמת מוטל לפניו?

תשובת השר לענייני דתות י' בורג:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. למשרד לענייני דתות אין פיקוח על רכישת חלקות מחיים ועבור נפטרים מחוץ-לארץ, ועדה של חברה-קדישא קובעת בנדון זה. כמשרד לענייני דתות נשקלת האפשרות להוציא תקנות בנדון.

2. לגבי החוק נחשב המנוח המוזכר בשאלתא כתושב חוץ.

3. המשפחה נענתה. יש העתקים מההתכתבות של חברה-קדישא עם המשפחה.

4. נא ראי תשובתי על שאלות 1 ו-2.

5. 1. יש הוראה קבועה שאין לשווח עם האכלים על תשלום. 2. כל תושב ישראלי יכול להיקבר חנם בחלקות של הביטוח הלאומי. מי שמחפש מקום מיוחד חייב בתשלום.

היור' מ' כהן-אבידב:

עכשיו אני מבקש משר הפנים להשיב על שאלות.

2377. רמת השירותים בכפר עילוט

חבר הכנסת ב' שליטא שאל את שר הפנים ביום כ"ז בשבט התשמ"ג (10 בפברואר 1983):

בכפר עילוט קיימת ועדה קרואה ממונה מאז 1979. התושבים טוענים שוועדה זו מתפקדת בקושי. לדבריהם, יש הונחה בתחומים רבים. כגון איסוף אשפה, סלילת כביש גישה וכבישים פנימיים והקמת מרפאה, מועדון נוער, תאורה ומגרשי ספורט. ברוב התחומים לדעיל אין אפילו התחלה של תשתית. גם מערכת המים ישנה ומתפרקת.

תשובת שר הפנים י' בורג:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. האם הידיעות נכונות?

2. מה הן הסיבות להתארגנות כאמור?

3. כיצד תבצע ההתארגנות?

4. האם ההתארגנות החדשה תצריך גיוסו של כוח אדם נוסף למשטרה? אם כן — מהיכן יימצאו לכך התקציבים?

5. מתי, להערכת השר, תתחיל לפעול המשטרה במסגרת ההתארגנות החדשה כאמור?

תשובת שר הפנים י' בורג:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. מדובר על הקמת יחידת תנועה ארצית ולא מחוזית.

2. הסיבות להתארגנות זו הן כדלקמן: א. סיבות לתאונות אשר ניתן לצמצמן עליידי הרחעת נהגים עבריינים באמצעות נוכחות משטרתית; ב. חומרת תאונות הדרכים ככבישים לא-עירוניים — 54% מההרוגים; ג. מרעיונות ארצית לאכיפה ולפריסה המבוססת על מודלים מתימטיים, המאפשרת קביעת מוקדי תאונות דרכים ופריסה משטרתית נכונה.

3-5. שאלות אלה נמצאות עדיין בתהליך של למידה ובדיקה.

2563. סילוק פסולת רעילה בישראל

חבר הכנסת א' שפייר שאל את שר הפנים ביום כ"ח בניסן התשמ"ג (11 באפריל 1983):

ביום עיון שנערך לאחרונה בירושלים על הנושא "רעלים ופסולת, רעילה בישראל" התרע מנהל השירות לאיכות הסביבה על המצב החמור השורר בתחום סילוק הפסולת הרעילה בישראל וכן על כך שקיים חשש שפסולת רעילה מגיעה למי התהום ולמאגרי מי השתייה בארץ.

אודה לשר אם ישיב לי:

1. האם האמור לעיל נכון הוא?

2. מה הן הסיבות למצב החמור השורר בתחום סילוק הפסולת הרעילה כאמור?

3. מי אחראי לנושא זה ומה הם האמצעים שהוא נוקט?

4. האם קיימים נהלים מפורטים ביחס לטיפול בפסולת רעילה? אם כן — מתי הם עודכנו לאחרונה?

5. האם נמצא אתר חלופי לאתר שנסגר ברמת-חובב, ובו מתבצע סילוק הפסולת הרעילה? אם כן — היכן, ומתי הוא החל בפעולתו?

6. מרוע לא יוסדר כל הנושא של סילוק פסולת רעילה — איסוף, סימון, הגדרה, פיקוח ודיווח על מקרי אסון — בחוק ויקבע המשרד הממשלתי האחראי לכך. בניגוד למצב הקיים כיום?

7. האם לנוכח האמור לעיל יש בדעת השר להעניק עדיפות לטיפול בנושא סילוק הפסולת הרעילה בכלל והרחקתה ממקורות מי השתייה בארץ בפרט? אם כן — כיצד?

תשובת שר הפנים י' בורג:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. כן.

2. גורמים למצב העדר אתר מרכזי המצויד בכוח אדם ובתשתית לנטרול הפסולת הרעילה והעדר אכיפה מתאימה.

להלן נתונים שנמסרו על-ידי העירייה. כ"ז/79: 1978/79: הכנסות — 672,552 שקלים; הוצאות — 1,392,444 שקלים. כ"ז/80: 1979/80: הכנסות — 1,009,029 שקלים; הוצאות — 1,288,838 שקלים. כ"ז/81: 1980/81: הכנסות — 1,639,913 שקלים; הוצאות — 2,606,724 שקלים.

כפי שניתן לראות מן הנתונים, עולות הוצאות העירייה לרכישת מקרקעין ולפינוי קרקעות תפוסות על ההכנסות. בהתאם לכך ניתן לומר, כי ההכנסות ממכירת קרקעות שימשו לרכישת קרקעות.

מומן לזמן מגישה העירייה לאישור המנהל הכללי של משרד הפנים הסכמים למכירת מקרקעין. למיטב ידיעת המשרד, מקפידה העירייה על קבלת אישור להסכמים שהיא עורכת.

משרד הפנים יעמוד על כך שהעירייה תמשיך להקפיד על קיום הוראות החוק בעניין מכירת מקרקעין וייעוד הכספים.

2557, 2570. מעמדו של הכפר סולם

חברת הכנסת ע' סולודר שאלה את שר הפנים ביום כ"ח בניסן התשמ"ג (11 באפריל 1983):

הכפר סולם שוכן בלב עמק-ירדן — 5 ק"מ ממזרח לעפולה ומדרום לגבעת-המורה. בכפר כ-1,600 תושבים. עד היום אין לכפר ותיק זה לא רשות מקומית מוניציפלית עצמאית והוא אינו נכלל במסגרת מועצה אזורית. מצב זה גורם בעיות רבות לתושבים ומונע פיתוחו המסודר של הכפר.

אודה לכבודו אם ישיב על שאלתי:

האם ומה עושה משרדך לשינוי המצב?

חבר הכנסת י' צור שאל את שר הפנים ביום כ"ח בניסן התשמ"ג (11 באפריל 1983):

בכפר סולם אין כל מסגרת של רשות מקומית. דבר זה משבש את מערכת השירותים במקום ופוגע ביכולת לקיים מערכת חינוך תקינה.

רצוני לשאול את השר:

1. מה חושב השר לעשות כדי לשנות מצב זה בכפר סולם?

2. האם אין אפשרות לצרף כפר זה לרשות מוניציפלית קיימת?

תשובת שר הפנים י' בורג:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

משרד הפנים בורק אפשרות להקים מועצה אזורית אתח שתכלול את הכפרים: סולם, דחי, נעורה, נין, תמרה וזאביה, מיסר וטיבה. וזעביה. לאחרונה קיים הממונה על המחוז פגישה עם נציגי הכפר סולם והעלה בפניהם את ההצעה הנוכחת למעלה. כסיכום הפגישה הוחלט לזמן את נציגי שאר הכפרים לשיחה ולהשמעת טענותיהם בנדרון-זה.

2562. ידיעה על תוכנית להקמת יחידות תנועה מחוזיות

חבר הכנסת א' שפייר שאל את שר הפנים ביום כ"ח בניסן התשמ"ג (11 באפריל 1983):

המפרסמים בעיתונות עולה, כי משטרת ישראל בוחנת את הקמתן של יחידות תנועה מחוזיות במסגרת התארגנות מחדש בנושא אכיפת חוקי התנועה בדרכים.

אודה לשר אם ישיב לי:

עד 18 חודש; וצעדים לביצוע בטווח זמן ארוך — מעבר ל-18 חודש.

הצעדים לביצוע מידי כוללים: 1. תיפסק לאלתר שרפת העטרן החומצי במשרפה של בתי-הזיקוק; 2. יחלו בביצוע הפתרונות למניעת ריחות על-פי המוצע בשני הסקרים שערכו בתי-הזיקוק, ביוני 1981 ובדצמבר 1982; 3. תופעל מערכת בקרה לסירוגין לגבי יחידת הכוח חיפה ג' של חברת החשמל, תחת הכוח ויחידות הזיקוק בבתי-הזיקוק; 4. תוכן תוכנית עם מומחים מחוץ-לארץ לצמצום פליטות עשן ופיח חומצי על-ידי החקשורת של חברת החשמל ובתי-הזיקוק; 5. באזורי חיפה והמפרץ לא תאושר — אני תור ומרגיש, אדוני היושבי-ראש, לא תאושר — הקמתם של מפעלים חדשים הצורכים מזוט, וזאת עד לסיום הבדיקה. לאחר מכן תיבחן כל תוכנית להקמת מפעל חדש, לאור מצב איכות האוויר באזור.

2648, 2649, 2650, 2651, 2652, 2653. חקירת הירצתו של אמיל גרינצווייג ז"ל

חבר הכנסת י' שריד שאל את שר הפנים ביום כ"ב באייר התשמ"ג (5 במאי 1983):
אבקש מכבודו להשיב לי:

בחלוף 35 יום מרצח אמיל גרינצווייג ז"ל — האם חלה התקדמות כלשהי בחקירת הרצח?

חבר הכנסת י' שריד שאל את שר הפנים ביום כ"ב באייר התשמ"ג (5 במאי 1983):
אבקש מכבודו להשיב לי:

בחלוף 36 ימים מרצח אמיל גרינצווייג — האם חלה התקדמות כלשהי בחקירת הרצח?

חבר הכנסת י' שריד שאל את שר הפנים ביום כ"ב באייר התשמ"ג (5 במאי 1983):
אבקש מכבודו להשיב לי:

בחלוף 37 ימים מרצח אמיל גרינצווייג — האם חלה התקדמות כלשהי בחקירת הרצח?

חבר הכנסת י' שריד שאל את שר הפנים ביום כ"ב באייר התשמ"ג (5 במאי 1983):
אבקש מכבודו להשיב לי:

בחלוף 42 יום מרצח אמיל גרינצווייג ז"ל — האם חלה התקדמות כלשהי בחקירת הרצח?

חבר הכנסת י' שריד שאל את שר הפנים ביום כ"ב באייר התשמ"ג (5 במאי 1983):
אבקש מכבודו להשיב לי:

בחלוף 43 יום מרצח אמיל גרינצווייג ז"ל — האם חלה התקדמות כלשהי בחקירת הרצח?

חבר הכנסת י' שריד שאל את שר הפנים ביום כ"ב באייר התשמ"ג (5 במאי 1983):
אבקש מכבודו להשיב לי:

בחלוף 44 יום מרצח אמיל גרינצווייג ז"ל — האם חלה התקדמות כלשהי בחקירת הרצח?

שר הפנים י' בורג:
(התשובה נקראה לבקשת חבר הכנסת ד' זכין)

חקירת המשטרה בנושא זה נמשכת.

היו"ר מ' כהן-אבידב:
תודה לשר הפנים.

3. כמה משרדים ממשלתיים אחראים במסגרות שונות לנושא: משרד הבריאות — על-פי אחריותו לבריאות הציבור; משרד החקלאות — על-פי חוקי הגנת החי והצומח וחוק המים; משרד הביטחון — על-פי חוקי ההתגוננות האזרחית; משרד התחבורה — על-פי פקודת התעבורה ואחריותו לשינוע מטענים; ומשרד הפנים — על-פי חוקי רישוי עסקים ותקנות איכות סביבה.

4. לא.

5. לא נמצא אתר חלופי לזה שנסגר. עתה מתקיימים דיונים בוועדה בין-משרדית לפתיחת האתר ולקביעת המסגרת הארגונית לפעילותו.

6. יש לשקול את הנושא.

7. יש להעניק עדיפות לטיפול בנושא הפסולת הרעילה, על-ידי פעילות בכמה מישורים: 1. פתיחת אתר מרכזי לנטרול ולטיפול בפסולת הרעילה, הכולל תשתית וכוח אדם מיומן לביצוע פעילותו; 2. אכיפה על כל מפעלי התעשייה בארץ לסילוק הפסולת הרעילה לאותו אתר מרכזי; 3. קביעת נהלים לטיפול ולשינוע ולמקרי חירום כטיפול בפסולת הרעילה; 4. מעקב ובקרה תמידיים על טיב המים כאזורים השונים בארץ.

2566. הצורך בטיפול ביהום האוויר באזור חיפה
חבר הכנסת ש' וייס שאל את שר הפנים ביום כ"ח בניסן התשמ"ג (11 באפריל 1983):

הנהלת איגוד ערים חיפה לאיכות הסביבה החליטה לחבוע ממנכ"ל משרד הפנים להפעיל את סמכויותיו לאכוף את החוק על המזהמים העיקריים של האוויר באזור: חברת-החשמל ובתי-הזיקוק. זאת לאחר שנתברר מנתוני הרשות לאיכות הסביבה, כי בתקופה האחרונה חלה עלייה הסרת חקרים ביהום האוויר באזור, ביחוד עקב פליטות דו-תחמוצת הגופרית.

יושבי-ראש האיגוד, אריה גוראל, אמר, כי לאחר שמשרד הפנים הסכים להקים את איגוד הערים והתחייב למלא בו את חלקו, יש לחבוע פעילות ממשית שיביאו לשיפור המצב. "אף שחוכם עם הנהלות המפעלים המזהמים על שורה של פעילויות, על-פי לוח זמנים ברור, אין כל סימן שהם עומדים בהתחייבות אלה" — טען גוראל.

ראשי הרשויות המקומיות קריית-אטא, קריית-מוצקין וקריית-ביאליק וראש העיר חיפה הביעו את דאגתם לבריאות התושבים לאור נתונים אלה ודרו באפשרות לצאת בראש מאבק ציבורי נגד המפעלים המזהמים.

אודה לשר אם ישיב על שאלותי:

1. מה בדעת משרד הפנים לעשות לשינוי המצב?

2. באיזה קצב?

שר הפנים י' בורג:

1. הוכנה תוכנית חירום שמטרתה לצמצם את היהום הנפלט מתחנת הכוח חיפה ובתי-הזיקוק לנפט, שהם שני המקורות העיקריים לפליטות גופרית דו-תחמוצת במפרץ חיפה. התוכנית הוצגה בפני נציגי חברת החשמל ובתי-הזיקוק ואושרה על-ידם לביצוע. כמרכז הוכנה הצעה להוראות מיוחדות לפי החוק למניעת מפגעים, אשר יחייבו את חברת החשמל ותחנת הכוח לפעול על-פי תוכנית החירום. בנוסף, הוראות מיוחדות עבור בתי-הזיקוק בחיפה נמצאות בשלבי הכנה מחקדיים.

2. תוכנית החירום שהוכנה כוללת צעדים לביצוע מידי — עד שלושה חודשים; צעדים לביצוע בטווח זמן בינוני —

ח. הצעת חוק נכי רדיפות הנאצים (תיקון) (השוואת הגמלאות), התשמ"ב — 1982*

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

התחייבה. תמורתו לדאוג להם — כפופים לחוק הישראלי, לחוק העיקרי, שנתקבל ב'1957.

אומנם הוכנסו כמה תיקונים בחוק העיקרי, אבל הקיפוח המשווע של הנכים הכפופים לחוק הישראלי, כלומר של אלה המקבלים את תגמוליהם מממשלת ישראל, בהשוואה לאלה המקבלים את תגמוליהם מממשלת מערב-גרמניה נמשך. כדי לחסוך בזמן, אינני רוצה להביא הרבה דוגמאות מספריות. אביא רק דוגמה אחת. שלפיה שני נכים, באותה דרגת נכות, של 25% — והמספרים הם מסוף 1981, אבל פרופורציונלית לא נשתנו — אחד מהם מקבל 3,000 שקל כמנוחים של הכסף הישראלי, והאחר מקבל 875 שקל בלבד, אף שדרגת נכותם שווה.

כמרכין מקופח הנכה המקבל את התגמולים משלטונות ישראל בעניין תחילת התשלום, כלומר כתשלום החד-פעמי הרטרואקטיבי. בגרמניה המערבית נקבע לתחילת הזכות לפיצויים ולתגמולים התאריך 8 במאי 1945 — סוף השלטון הנאצי — ואילו לגבי הנכה המקבל את תגמוליו על-פי החוק הישראלי העיקרי נקבעה תחילת התגמול לתאריך 1 באפריל 1954 — הבל, של חשע שנים. הדבר מתבטא בהבדל שבתשלום החד-פעמי שמקבלים נכים אלה ונכים אלה בסכומים גדולים לרעת הנכה המקבל את תגמוליו משלטונות ישראל.

ועוד — בסעיף 2(א) של התקנות שפרסם שר האוצר על-פי סמכותו בחוק העיקרי נאמר: "לבקשה — לקבלת התגמול — יצורף אישור רשמי מאת שלטונות הרפובליקה הפדרלית של גרמניה, כי לחובע אושרו פיצויים עקב שלילת חירותו של החובע בחקופה שכן 30 בינואר 1933 ובין 8 במאי 1945". אולם למעשה דורשת הרשות המוסמכת הישראלית, המאשרת את הבקשות, מן הנכים עוד ועוד מסמכים ועדויות, במקרים רבים גם כאלה אשר בגלל תנאי הרדיפות ובגלל הזמן הארוך שעבר אייפשרו או קשה מאוד להשיגם. דרישה זו מצד הרשות המוסמכת בישראל גורמת, להתרועעות רבה ולסכל נוסף לאנשים שסבלו כה רבות מידי מעניהם הנאצים. לא מעטים אפילו נפטרו בטרם זכו בתגמולים שהיו זכאים להם ואשר יכלו להקל את חייהם. מדובר בדרישה להצגת תעודות מחוץ-לארץ ומתקופות עברו, והכול אחרי שנכים אלה כבר אושרו, אחרי בדיקות מסמכים, על-ידי שלטונות הפיצויים שבגרמניה המערבית.

יצא אפוא שגם בביצוע החוק מקופחים הנכים הזכאים לקבלת תגמוליהם משלטונות ישראל לעומת חבריהם לגורל המקבלים את המגיע להם היישר מגרמניה הפדרלית, שם מסתפקים כמובן באישור מצדם. עובדה היא שעדיין אלפי נכים כאלה ממתינים ומתרוצצים וטרם אושר המגיע להם.

התיקון המוצע לפניכם בא לתקן את העיוותים הללו ולקבוע לפי כל חישוב של שיעור התגמול החדשי על-פי סעיף 4(א) של החוק העיקרי, הוא לא יהיה פחות מן התגמול שהנכה היה מקבל אילו לא הסכם השילומים, ולא פחות מתגמול שחברו לגורל השייך ל"חוג התרבות הגרמנית", וגם הוא אורח ישראל, מקבל ישירות משלטונות הפיצויים ברפובליקה הפדרלית של גרמניה.

היו"ר מ' כהן-אבידן:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצעת חוק קצת — חוק נכי רדיפות הנאצים (תיקון) (השוואת הגמלאות), התשמ"ב — 1982, של חברי הכנסת: שולמית אלוני, צ'רלי כישון, שבת וייס, מאיר וילנר, מרדכי וירשובסקי, חופיק ויזל ותופיק טובי. יביא את הצעת החוק חבר הכנסת מאיר וילנר.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הצעת החוק שאנו מביאים היום, הייתה מבקש שיתייחסו אליה לגופה, מעל ומעבר למחלוקות בנושאים אחרים.

הצעת חוק נכי רדיפות הנאצים (תיקון) להשוואת

הגמלאות (הגושה על-ידי חבר הכנסת אברהם לבנבראן) מסיעתנו בשנת 1974. הכנסת אז, כדוב קולות, העבירה את הצעת החוק לועדה, ושם היא קבורה עד היום הזה, כלומר לא היה המשך לטיפול בהצעת החוק.

הצעת החוק שאני מביא היום בשם חברי הכנסת אלוני,

ביטון, וייס, וירשובסקי, ויזל, טובי ובשמי היא בעצם הצעת

חוק דומה. הרעיון המרכזי בהצעת חוק זו הוא — השוואת

הגמלאות של נכי רדיפות הנאצים שהיו בגרמניה ובאוסטריה,

לפי לשון החוק של גרמניה הפדרלית "של הארצות הדוברות

גרמנית", ובין נכי רדיפות הנאצים ביתר הארצות הכבושות

על-ידי הנאצים, שאין דוברות גרמנית.

בחוק נכי רדיפות הנאצים, החוק העיקרי משנת 1957

נאמר: "נכה — אדם שלקח בנכות מחמת מחלה, החמרת

מחלה או חבלה ואשר אילולא הנאמר בהסכם בין מדינת

ישראל לבין הרפובליקה הפדרלית של גרמניה מיום כ' באלול

התשי"ב — 10 בספטמבר 1952 ובמכתב מס' וא שבו, היה

זכאי בגלל נכותו לתגמול, קצבה או פיצוי אחר מאת

הרפובליקה הפדרלית של גרמניה".

משמעות הדבר היא, שכתוקף ההסכם בין מדינת ישראל

ובין גרמניה המערבית נטלה על עצמה מדינת ישראל לתת את

הקצבה או הגמלאות לנכי רדיפות הנאצים שלא היו בגרמניה

או באוסטריה אלא היו בפולין ובארצות אחרות תחת הכיבוש

הנאצי. על-פי מכתב מס' וא, שהוא חלק בלתי נפרד של הסכם

השילומים, קיבלה מדינת ישראל על עצמה, "תמורת תשלום

גלובלי של למעלה מ-3 מיליארדי מדיקים גרמניים את החובה

לדאוג לפיצוי ולתגמול לנכי רדיפות הנאצים תושבי ישראל

ואזרחיה, שאינם שייכים — לפי לשון החוק הגרמני — ל"חוג

התרבות הגרמנית ושפת האם שלהם גרמנית". נכים אלה, גם

לפי החוק העיקרי משנת 1957, דומים בכול אלה המקבלים

פיצויים מגרמניה, גם מבחינת סכום וגם מבחינת האישורים

הנדרשים מהם. ההבדל היחיד ביניהם הוא בשיעור הפיצוי,

דבר שהצעת החוק שאנו מביאים היום באה לתקנו.

מכאן שכבר שנים, ללא הצדקה, קיים מצב שחלק מנכי

רדיפות הנאצים, כלומר אלה השייכים ל"חוג התרבות הגרמנית

ושפת האם שלהם גרמנית", זכאים להגיש תביעותיהם

לפיצויים ולתגמולים ישירות משלטונות הרפובליקה הפדרלית

של גרמניה, ואכן אלפי אזרחי ישראל גם מקבלים את פיצוייהם

ותגמוליהם משלטונות הרפובליקה הפדרלית, אולם האחרים,

הנכים שעבורם קיבלה ממשלת ישראל סכום גלובלי והיא

איגוד נכי מחנות הנאצים אומר דבר הפוך. בפעם הראשונה הושמעה הטענה שאתה אמרת. עובדתית זה פשוט לא נכון. חוץ מזה לא היתה כל סמכות לסכם עם ממשלת גרמניה המערבית על חשבון הנכים האלה. להתחייב לתת להם מה שמקבלים הנכים מהרדיפות בתוך גרמניה ואוסטריה, ועשוי לבוא ולתת להם שליש. זה גזל כבשת הרש. זה דבר שצריך לבטלו.

אני מציע להעביר את הצעת החוק לוועדה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

לאילו ועדה? לוועדת החוקה, חוק ומשפט, אני מבין.

מאיר וילנר (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אני רק מזכיר שהצעת החוק כבר הועברה לוועדה ב־1974, ולכן שלא נחטא למה שכבר נעשה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

תודה לחבר הכנסת מאיר וילנר. אני מומין את סגן שר האוצר להשיב על הצעת החוק.

סגן שר האוצר ח' קופמן:

כבוד היושב־ראש, כנסת נכבדה, אני מתנגד עקרונית להצעת חוק נכי רדיפות הנאצים (תיקון) (השוואת גמלאות), התשמ"ב—1982, מן הנימוקים האלה: 1. התגמולים המשולמים לפי חוק נכי רדיפות הנאצים שווים לתגמולים המשולמים לנכי צה"ל, אין כל היגיון והצדקה שהמדינה תשלם לנכי רדיפות הנאצים יותר משהיא משלמת לנכי צה"ל.

2. השוואת התגמולים שמשלמת ממשלת גרמניה לתגמולים המשולמים לנכי רדיפות הנאצים אינה מביאה בחשבון את רמת החיים ואת רמת המחירים בגרמניה, שהן יקרות בהרבה מאלה של ישראל, כי בארץ כוח הקנייה של המרק הגרמני גבוה יותר.

3. ההשלכות התקציביות של ההצעה הן: א. כ־25 מיליארד שקלים עבור ההפרשים בין התגמולים המינימליים המשולמים בגרמניה לבין התגמולים לנכה בממוצע לתקופה שבין 15 במאי 1948 עד 31 במרץ 1982, וכן עבור תוספת לחשולם ליורשי נכים שנפטרו: ב. כ־3 מיליארדי שקלים לנכי המלחמה בנאצים, שעליהם תחול השלכה מיידית על־ידי הצעת החוק — יש איזו זיקה אוטומטית כאשר עושים תיקון כזה, וזה גירום מייד תוספת של 3 מיליארדי לנכי המלחמה בנאצים; ג. תוספת שאינה ניתנת לאומדן בהגדלת המעדר המינהלי; ד. תוספת של כ־120% לתגמולים העתידיים על־פי שיעור הפיצוי המינימלי בגרמניה.

מעבר למה שנאמר בשני הסעיפים הראשונים ובהתייחס לסעיף השלישי ברור כי אין זה הזמן לדון בהצעה שעיקרה חוספת תקציבית כה כבדה.

ובאשר לטענות של חבר הכנסת וילנר, בלי להיכנס לפרטי הפרטים, יש הרבה ארגונים של נכי רדיפות הנאצים, נכי המלחמה בנאצים ואחרים, כל מיני גורמים הקימו לעצמם ארגונים שלא ברור בעצם מי משתתף בהם ואת מי הם מייצגים. אחת בעצמך ציינת שב־1954, כשניהלו את המשאומתן, חלק מהארגונים האלה עדיין לא קם. אז איך הם יכולים לטעון שלא התייעצו אחר? העובדה היא, שנאמר לי על־ידי עובדי משרד האוצר, שניסו לבדוק מה הוא מספר הנכים של רדיפות הנאצים, והמספרים שניתנו היו קטנים מהמספרים שהתברר שהיו קיימים בפועל, בעיקר במדינות שהיו בשלטון בריח המועצות וארצות מזרח־אירופה. חבר הכנסת וילנר, אחת הסיבות לכך שלא היו לנו מספרים היא, שחלק גדול מהנכים היה

כמורכן מוצע לחקן את סעיף 4(ב) ולהקדים בכך את תחולת התגמולים לתאריך הקמת מדינת ישראל, ובצורה זו לתקן, באופן חלקי לפחות, את העוול בעניין התשלום החד־פעמי הטרורקטיבי ולהשוותו, לפחות בקירוב, לזה שזכאים לו וקיבלו אותו הנכים המקבלים את הגמוליהם ישירות מגרמניה המערבית.

חברי הכנסת, אינני נכנס לעניין העקרוני של השילומים מגרמניה. אבל לא ייתכן גזל כספים המגיעים לנכי רדיפות הנאצים. לא ייתכן לקפח אותם ולקחת מהם כספים המגיעים להם. אני חושב שזה לא רק עוול, אני חושב שזה חטא בלייכופר.

ב־8 בנובמבר 1982, כאשר הכנסת דנה על אחד התיקונים לחוק, עוררתי גם את השאלה אשר עומדת ביסוד הצעת החוק שאנו מביאים היום. ענה לי אז סגן שר האוצר חיים קופמן, ואני רואה שגם היום הוא עומד להשיב. אצטט את דבריו מאז. מיום 8 בנובמבר 1982. הוא אמר: "באשר לדבריו של חבר הכנסת וילנר, אני רוצה להעיר כי אין הם אמת. ההסדר שעשתה ממשלת ישראל עם גרמניה במשאומתן על השילומים התבסס על מספר נכים קטן בהרבה מזה שהממשלה נטלה על עצמה לפחות, והדבר נבע ממספרים שארגוני הנכים עצמם סיפקו. לגבי 3 מיליארדי המרקים שנתקבלו, רק חלק קטן מהם נועד למטרה שעליה מדבר חבר הכנסת וילנר. המצב העובדתי הוא שממשלת ישראל כבר סיממה את המימון שהועבר מממשלת גרמניה ומכסה ממקורותיה העצמיים את המשך תשלום הפיצויים". עד כאן ציטוט דבריו של סגן שר האוצר ב־8 בנובמבר 1982.

על תשובתך זו, אדוני סגן השר, קיבלת מכתב מאת מר אברהם גדליהו, יושב־ראש איגוד נכי מחנות הנאצים, והוא כותב לך: "צר לי על שתשובתך בכנסת לחבר הכנסת וילנר מ־8 בנובמבר 1982 מטעה, והיא אינפורמציה לא נכונה שנאמרה מעל במת הכנסת. לא היו ב־1952 ארגוני נכים שבידם מספר כלשהו או סמכות למסור מספרים, מאחר שאלה לא היו קיימים. הוועדה בשם ממשלת ישראל היא שחישה את הסמפרים. היא השכימה שממשלת ישראל תפצה את סוג הנכים שלנו. על כן כל הטענה שלך נופלת מעיקרה". והוא אומר במכתבו, שכנראה פקדי משרד האוצר הטעו את סגן השר.

כמכתב קודם ליועץ המשפטי של משרד האוצר, מר אריה מינטקבין, מ־28 בפברואר 1982. אומר מר אברהם גדליהו, יושב־ראש איגוד נכי מחנות הנאצים: "בנוגע להסכם לוקסמבורג, ממשלת ישראל חתמה עליו על דעת עצמה ולא על דעת נכים כלשהם, רק היא אחראית לשאת בתוצאות ולא הנכים. היא קיבלה על עצמה לפצות אותנו, והעובדה שחשמה בפנינו את האפשרות לקבל את התגמולים מגרמניה גרמה לנו ולבנינו סבל נפשי וכספי רב, ועליה לחקן את המעוות".

ובאשר לכסף — אצטט שוב ממכתבו של מר גדליהו: "ידוע לכול שממשלת ישראל קיבלה מגרמניה 3 מיליארדים ו־450 מיליון מרקים, ובכלל זה הפיצויים שלנו. אפילו ריבית רגילה על הסכום הזה היתה מספיקה לשלם לנו כפי שמקבלים עמיתינו מגרמניה" — זאת אומרת אלה שמקבלים ישירות מגרמניה המערבית — "ואכן הממשלה גבתה גם ריבית בעד ההלוואות שנתנה".

לכן כל הדברים שענית לי, אדוני סגן שר האוצר, בנובמבר 1982 הם מופרכים. אם אתה עומד על הדברים האלה, אני אדרוש חקירה על־ידי ועדה. אתה אומר דבר אחד, יושב־ראש

קריאות:

— — —

היו"ר מ' כהן-אבידב:

קיבלתי את הטענה, אם כי אני חושב אחרת. כדאי להעביר את העניין לוועדת הפירושים.

בבקשה, חבר הכנסת שבח וייס.

שבח וייס (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הייתי רוצה להתייחס לחשובה — — —

סגן שר האוצר ח' קופמן:

אדוני היושב-ראש, האם תהיה לי אחר כך הזכות לענות לחבר הכנסת וייס?

קריאה:

כן, אתה יכול תמיד להשיב.

סגן שר האוצר ח' קופמן:

אני חושב, אדוני היושב-ראש, שלמען הסדר הטוב הייתי צריך קודם לשמוע אותו ואחר כך להשיב.

שלמה הלל (המערך):

אתה יכול להשיב פעם נוספת.

רב זכין (המערך):

זה לא מקובל.

שבח וייס (המערך):

אני מקווה שאנחנו במסגרת התקנון.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

אני מציע להעביר את כל הפרשה הזאת לוועדת הפירושים או לוועדת הכנסת.

שבח וייס (המערך):

אין צורך.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

כן, אני חושב. לדעתי הפרשנות שנתן לכך חבר הכנסת תופיק טובי לא מקובלת עלי, אם כי קיבלתי אותה.

שבח וייס (המערך):

בשלב ראשון של הערותי על תשובתו של סגן האוצר הייתי רוצה לנטרל את העניין הכספי, כי לגביו תהייה לי כמה הערות, ואני מודע לחשיבותו. אני רוצה להתייחס קודם כול לשאלות המוסריות והחוקיות שעומדות בבסיסו של החוק הזה.

הציבור של קורבנות השואה, של נכי השואה, הוא ציבור שבמשך שנים רבות היה בשולי העניין שלנו. אנחנו מבליטים את האחרים של השואה ואת יום השואה, ועדיין נמצאים איתנו בחיים אלפים רבים של אנשים שהמאורע התפלצתי הזה התרחש עליהם. אני רוצה לקבוע מתוך ניסיון אישי, משפחתי, סביבתי ובחור מי שעוקב אחרי ההתרחשויות האלה — ולעניין זה מותרת גם עדות אישית — שהאנשים האלה היו כל העת בשוליים והתייחסו אליהם בכל הסוגיות האלה כאל קליינטים בלתי נסבלים. כל טרטורי הביורוקרטיה הישראלית שאנחנו מודעים להם התקונו בהם בריכוז חסר תקדים. אנשים שהם בעלי נכות גבוהה — אפילו בשקיבלו זכות לטיפול רפואי, היה הטיפול הזה כרוך בחורים מאוד מכישים ובהמתנה, כאשר רופאים עשו את זה כחלטורה, כעבודה נוספת בשעות הערב או בשעות הצהריים, כשיצאו מהעבודה הקבועה שלהם בקופת-חולים בהפסקת צהריים, וכאשר הדבר נעשה בתדרים

בכרית-המועצות וכאמצעות מרחי-אירופה וחברין לא נתנו להם אשרות עליה לישראל ולא היו לנו פרטים על מספר הנכים שנמצאים שם. אחר כך אתה מיתמם מדוע הצגנו מספרים נמוכים מאלה שהיו בפועל. אחת הבעיות היא, שהיה גם מסך כרוז.

עקרונית, אנחנו עושים כל מה שאפשר כדי לתת לאוכלוסייה הזאת את הפיצוי הנאות. זה לא מספיק, לא קיבלנו מספיק כספים מגרמניה. הטעות נעשתה אי-שם ב-1954. היום קשה לשפר את זה בצורה משמעותית.

היות שזה נושא תקציבי כל כך משמעותי, שמסתכם ב-28 מיליארד שקלים, אני מבקש להוריד את הצעת החוק מסדר-היום.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

תודה. חבר הכנסת וילנר, אני לא מקבל את הפרשנות הזאת. אני מצטער מאוד, לפי מה שאני קורא בתקנון, ואני מבין את זה, אני לא מקבל את הפרשנות. אני טוען שהמציע הוא האדם האחד שיכול להשיב, קראתי היטב את התקנון ונאמר בו במפורש מה שאני אומר. אני לא מקבל את הדעה האחרת, אלא אם יעבירו את העניין לוועדת הפירושים, שפעם אחת תקבע כדי להסיר ספק. כאן נאמר: חבר הכנסת המציע ינמק. אתה נימקת את ההצעה, אתה צריך גם להשיב.

שבח וייס (המערך):

אבל, גם אני אחד המציעים.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

חסלה לי, מי נימק את הצעת החוק? חבר הכנסת וילנר נימק אותה.

קריאות:

היו"ר מ' כהן-אבידב:

יכול להיות שאני טועה, אבל חברי הכנסת — אחד, אחד.

חבר הכנסת תופיק טובי, מה יש לך לומר?

תופיק טובי (החיות הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
אדוני היושב-ראש, היו מקרים רבים, תקדימים רבים, שהוגשה הצעת חוק משותפת מטעם כמה חברי כנסת, חבר כנסת אחד נימק את הצעת החוק וחבר כנסת אחר ענה לשר שהציע להוריד את ההצעה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

אני פשוט לא מקבל את זה.

תופיק טובי (החיות הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
כן נהגנו במשך שנים. אתה רוצה לקבוע/עכשיו נוהג חדש?

היו"ר מ' כהן-אבידב:

לא אמרתי שאני רוצה לקבוע נוהג, לא שמעת אותי היטב. אמרתי שכך אני מבין מלשון התקנון. אם אני טועה, אני מקבל את זה. חיפשתי כאן גם תקדימים ולא נאמר דבר בנושא זה. טוב, אני מקבל. למה שאלתי את חבר הכנסת תופיק טובי? — כי הוא קצת מתמצא, הוא פרלמנטר ותיק.

מרדכי וירשובסקי (שינוי) — מפלגת המרכז):

ירשה לי אדוני היושב-ראש — — —

היו"ר מ' כהן-אבידב:

למה להתווכח הרבה? קיבלתי את הטענה, למה לחזור על

זה?

שלמה הלל (המערך):
אל תנסה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

חבר הכנסת שבח וייס, קיבלת חמש דקות ואתה כבר עומד עשר דקות על הבמה. אני מבקש ממך לסיים.

שבח וייס (המערך):

אני מבקש עוד דקה.

חברים, אני מבין שאנחנו רעבים, אני מבין — — —

היו"ר מ' כהן-אבידב:

לא רעבים, אני יושב כאן ואני מוכן לשבת עוד שתיים.

שבח וייס (המערך):

לא, העיר לי אחד השרים, ועניתי לו, אני בכלל מבין שהמליאה לפעמים מיותרת ומטרידה. היום ישבנו כאן שלושה חברי הכנסת בלבד. מה לעשות?

אנחנו כבר ניהלנו ויכוח כזה, וסגן השר ענה לנו. מאחר שתשובתו היתה חד-משמעית וחוזרת על עצמה, קבוצת חברים יוזמה את זה מחדש.

לכן אני מציע לשקול את העניין גם ציבורית וגם לגופו ולאפשר לנו לקיים דיון נוקב ומפורט בוועדה, כשאין לי ספק שייעשה שם מאמץ גדול מאוד שלא ליצור מצב בלתי אפשרי למדינת ישראל מבחינת המימוש הכספי.

אצטער מאוד אם בעניין זה ההצבעה תהיה מפולגת בין קואליציה לאופוזיציה. זה נושא של אחדות ישראל ושל יחס אנושי לעניין זה. גם ההרכב הריב-לאומי של המציעים מצביע על כך.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

תודה לחבר הכנסת שבח וייס. אדוני סגן השר, אתה רוצה להשיב? חשבתי שהתכוננת להשיב. אם לאו, חברי הכנסת, אנו יוגשים להצבעה. לפנינו שתי הצעות: האחת, להעביר את הצעת החוק לוועדה; השנייה, להסיר אותה מסדר-היום. מי בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה?

ה צ כ ע ה

בעד ההצעה להעביר את הצעת
החוק לוועדה

— 20

בעד ההצעה להסיר את הצעת
החוק מסדר-היום של הכנסת

— 26

ההצעה להסיר את הצעת חוק נכי רדיפות
הנאצים (תיקון) (השוואת הגמלאות),
התשמ"ב—1982, מסדר-היום של הכנסת
נתקבלה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

חבר הכנסת חופיק טובי, אני רוצה להעיר לך בהודמנות זו, ואני חושב שאני צודק, שאותו חבר שנימק — הוא הוא שיכול להשיב, הסיבה לכן היא פשוטה ואסביר אותה: בהצעת החוק הזאת, לדוגמה, יש רשימה של שבעה-שמונה חברי כנסת, עלול להיות ששניים יתווכחו ביניהם מי נימק. מי יפסוק ביניהם? היושבי-ראש לא רוצה לפסוק בין שני חברי כנסת. לכן אני סבור שאני צודק בטענתי זו, זו דעתי. אני קיבלתי את דעתכם היום, לא קיבלתי אותה כדבר של קבע, ואני אעביר את העניין לוועדת הפירושים.

נידחים בבתי-חולים ואנשים היו צריכים להמתין בחור ארוך כדי לקבל את האישורים שלהם.

אני חושב שיש לנו חובה מוסרית לתקן את העניין הזה. לכולנו, כפי שאימצנו את האתוס של השואה, אנחנו צריכים לאמץ גם את קורבנותיה. מדינת ישראל קיבלה במסגרת הסכמי השילומים והפיצויים סכומים חשובים מאוד לשיקום המדינה. להרחבת תעשייתה. בלתי אפשרי הוא שאנשים שהם קורבנות ישירים של השואה לא ייהנו מן העובדה הזאת לכדי מחיה מתקבלת על הדעת.

עכשיו אני רוצה לומר משהו. חברים יקרים, לגבי ההשוואה לנכי צה"ל: איש מאתנו לא יכול להעלות על הדעת שאנשים שהם נכי צה"ל יקופחו באיזו שהיא צורה, אבל אני מתנגד באופן מאוד נמרץ להשוואה הזאת, גם משום העובדה שאנו מוזכים את נכי צה"ל, ובצדק — ומצדי אם נצטרך להגביר את זה, נגביר — כשפע של סיוע נוסף בתחום הרכב ובתחומים נוספים רבים מאוד. ובחשובה כזאת, כשעוסקים בהשוואה, ואני פוסל אותה מכלל, צריך לחת — אם אכן עוסקים בהשוואה — את מכלול הזכויות, ולא רק את הצד של התשלום. אני הייתי ממליץ מאוד לירידי סגן שר האוצר שלא לערוך כלל את ההשוואות האלה.

אני מבקש מאוד את הכנסת שתעביר את החוק לוועדה, ואין לי ספק שהוועדה, כשתשקול את העניין לכל פרטיו, גם תמצא דרך להתגבר על קשיים תקציביים, לא רק בכיוון של מציאת מקורות מימון, אלא ייתכנו גם שינויים בהיקף הזכויות. אני בטוח שהחברים שיוזמו את ההצעה הזאת, וכל כך מרגישים בצדקתה וכל כך רוצים בהצלחתה, לא יכילו הצעה בלתי אפשרית, בסופו של דבר, לוועדת הכספים של הכנסת.

אני פונה אליך, אדוני סגן השר, ואני מציע שבעניין זה לא נהיה מפולגים לאופוזיציה ולקואליציה. אני מאמין שכולנו יחד כאן שלחיי הצער היהודי, ובמקרה זה — גם הצעד האנושי, משום שאלה קורבנות הנאצים, העובדה שהמציעים הם קבוצת חברים יהודים וערכים היא לכבוד המציעים.

אני גם מציע שלא להתייחס לעניין הזה בצנינות. היו כמה חברים שהעירו לי הערה צינית שלא נוגעת לעצם ההצעה אלא להרכב. אני מננה ופוסל, מתוך סלידה, את כל העניין הזה.

רוני מילוא (הליכוד):

למה לא התייעצתם קודם בעניין הזה?

שבח וייס (המערך):

אנחנו כבר ניהלנו שיחה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

אני מבקש שלא לנהל ויכוח, חבר הכנסת מילוא.

רוני מילוא (הליכוד):

אני מצטער מאוד, אדוני היושבי-ראש, חטאתי.

שבח וייס (המערך):

חבר הכנסת וילנר כבר הזכיר זאת.

אין לי פה שום רצון להתגרות, אלא רק רצון קונסטרוקטיבי להעביר את העניין הזה.

רוני מילוא (הליכוד):

אבל לא בדרך זו.

שבח וייס (המערך):

לפני חודשים אחדים ניהלנו סימפוזיון דומה וקיבלנו —

חבר הכנסת רוני מילוא, אני רוצה לשכנע אותך.

ט. הצעה לסדרהיום אלימות בכתיספר עממיים בכתים

שלא מדעת כמתן אינפורמציה. ככל שבית-הספר ממוקם באזור השקוע יותר במצוקה, גדלה תדירות הפריצות. לא אחת היתה הפריצה משולבת בוונדליזם ובהשחתת רכוש בכיטוי אלים של מחאה. הגנבות הפכו מעשה שבכל יום, שלמדו להסתגל אליו. תלמידים הזהירו לכל יבואו לבית-הספר חפצים יקרי ערך.

יש לציין כי מעשים של חסיסה היו בשני בתי-הספר יוקרתיים באזור תל-אביב והחלו ב"גנבות קטנות". לדעת ד"ר חמר הורביץ, יש לעקור את תופעת הסלחנות כלפי ה"גנבות הקטנות", ובכל מקום שהיה טיפול נמרץ בנושא זה פחתו מספר הגנבות בצורה משמעותית.

פנים רבות לאלימות בין בני אדם בבית-הספר. לעתים מריבה בין ילדים מתרחבת ונושאת אופי שכונתי או עדתי, לעתים היא מצטמצמת לאוכלוסיית הכיתה או בית-הספר. אך לא פעם אחת היא פורצת את גבולות המוסד ומייבאת כוחות חגבור מן השכונה, לרבות נערים גדולים שסיימו את בית-הספר או אשר מעולם לא למדו במוסד כזה לפחות באופן סדיר. סוג אחר של אלימות הוא כניסת בני נוער שאינם לומדים באותו מוסד לשטחו. במקרים אלה הביקור מלווה לא אחת בהשחתת רכוש, בטריקת דלתות, בעריכת "חרקות", ואף בהכאת מורים ותלמידים. ה"פרוטקשן" היא התופעה הקשה ביותר לאיתור בחוץ בית-הספר. אף שלא פעם אחת מורים ומנהלים יודעים על קיומה, קשר שתיקה מונע את חשיפת משתתפיה. בבית-הספר יוקרתי בתל-אביב נאלצו ילדים לגנוב, משום ששתי בנות בגיל 13 הקימו רשת סחטנות שפעלה ככל בית-הספר, וסחטו גם מנערים בני 18. "קשר השתיקה" מהווה בעיה חינוכית ממדרגה ראשונה. כאן מתערכבים לא אחת ערכים סותרים, "הלשנה" מול "אורחות טובה". בסיפוק ניתן לציין, כי באותם בתי-הספר, שבהם טיפלו בסוגיה מבחינה עיונית-חינוכית, קטנה תופעת ה"פרוטקשן".

בית-ספר יסודי הומוגני, אשר בו התלמידים נחשבים כחלשים ונחשלים, הוא בית-ספר של גטו, לדעת עורכי המחקר. בית-ספר מסוג זה מסמל בעיני הילדים וסביבתם את הכישלון, ולכן הוא חשוף למעשי ונדליזם, לעומתו בית-ספר הטרוגני, בעל אוכלוסייה מגוונת, אף אם הוא נמצא באזור מצוקה, אין בו ונדליזם.

בכמה מבתי-הספר שבדק המחקר שררה הרגשה שאין חוק ואין סדר. הביטויים המעשיים לתחושה זו היו: תופעות של איסור כללי, שכיחות תלמידים, טריקת דלתות בפרוודורים וכיוצא באלה.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ידוע לי כי ממציא המחקר, אשר פורסם בראשית 1981 ואשר מתוכו ציטטתי ותיארתי זה עתה, נלמדו היטב במשרד החינוך והתרכבות. ידוע לי על פעולות מעשיות שנקטו בעקבות ממצאיו, בדיוק כשם שידוע לי על פעולות נמרצות שנקט שר החינוך והתרכבות בעקבות המקרה הטרגי שתיארתי בראשית דברי. עם זאת, אינני יכול שלא לשתף את חברי הבית בתחושה הקשה המלווה אותי מאז אותו שבוע, השבוע האחרון של פגרת הפסח שלנו, עת התרחש המאורע הטרגי בגן אשכול בכתים, עת התרחש אירוע חריג אחר כמרחק של כמה מאות מטרים, בבלומפילד.

ועדת הספורט של הכנסת כונסה לדיון, חירום בפגרה בטווח התראה של פחות מ-48 שעות. היא דנה בנושא ערב דיון

היו"ר מ' כהן-אבידן:

אנו עובדים להצעה לסדרהיום בנושא: אלימות בכתיספר עממיים בכתים. יעלה את ההצעה חבר הכנסת מיכאל רייסר, בבקשה.

מיכאל רייסר (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הילד חיים כהן ז"ל שנמצא תלוי בגן אשכול בכתים נפטר לפני כשבועיים ימים. יחד עם כל חברי הבית וכל בית ישראל, שהודעו ועד עמקי נשמתם מהאירוע, הטרני, אני שולח מרכז הכנסת את תנחומינו הכנים למשפחתו של חיים ז"ל.

אדוני היושב-ראש, אין ספק כי פטירת הנער בנסיבות הטרגיות שנוכרו לעיל היתה והינה אירוע חריג בחברתנו בכלל ואף בעיר בתים. עם זאת, האמת הוואבת חייבת להיאמר: חל גידול מדאיג בהיקף האלימות, ובעיקר במידת הכרוטליזציה שלה.

"המורה לאנגלית סנדרה משעלוב עמדה בכיתה חסרת אונים מול ילד בן 10. העברין הצעיר, תלמיד בית-הספר לשעבר, נכנס לכיתתה והפך את פח הזבל. עתה היה מנקה את לוח הכתה בעזרת מטאטא. איש מהתלמידים לא העז לפנות את פיו ולהתערב. הצעיר סיים את מעשיו, פלט קללה גסה לעבר המורה והסתלק. זה היה מעשה הבריונות השלישי שאירע בחודש האחרון בבית-הספר הממלכתי גורדון בכתים. שבועיים קודם לכן פרצו לחצר בית-הספר שני עבריינים צעירים אחרים, אף הם תלמידים לשעבר בבית-הספר. לאחר שעברו ללא הפרעה בין הכיתות השונות חוץ פתיחת דלתות וטריקתן ברעש, חתרו להיכנס לכיתה ה' ישישית. המורה שרה קליין, שנה שנייה בבית-הספר, ביקשה מהם לצאת מתוך הנחה, כי השניים נכנסו לכיתה בטעות. ללא כל הקדמה ניגש הגדול בין השניים וסטר לה ככוח על הלחץ. המורה הנדהמת לא הספיקה להתאושש כשלפתע והתנפלו עליה השניים והחלו לחבוט בה. הם השליכוה על הרצפה והשעונו עליה שולחן כדי שלא תוכל להתרומם. גם אירוע זה לא התערב אף תלמיד אחד. כתוצאה ממקרה בריונות זה רותקה המורה למיטתה למשך שבוע, כשהיא סובלת מכאבי גב ומסדק ברגלה." זה ציטוט מדויק מכתבתו של זהר בלומנקרנץ ב"הארץ" מנובמבר 1982, תחת הכותרת "חיים על גבול יפו".

השבוע החרע דובר משטרת ירושלים על עלייה מדאגה בתופעת הפשיעה האלימה המבוצעת על-ידי ילדים מתחת לגיל 13 ועל-ידי בני נוער.

כמחקר על אלימות כמסודות חינוך שערנו פרופסור מנחם אמיר וד"ר חמר הורביץ ממכון סאלד בירושלים, ואשר בדק תריסר בתי-ספר יסודיים, חטיבת ביניים ועל-יסודיים ומקצועיים, הוביר כי מידת האלימות היתה בפועל כמעט חמיד כרמה בובה יתר מוז אשר מנהלים ומפקחים היו מוכנים להודות בה. ממצאי המחקר מצביעים על חמש תופעות-ג של אלימות: פריצות, גנבות, אלימות בין בני אדם, השחתת רכוש ואיקיום חוק וסדר. בכל בתי-הספר היו פריצות, מנהלי בתי-הספר אמרו, כי אינם רוצים עוד אבירים יקרים, כי אלה מזמזמים פריצות, אמצעי הגנה מובילים, כמו דלתות בטון ושמירה, לא עזרו. בבית-ספר אחד כופפו הפורצים את דלתות הבטון, אומנם, לא נמצא כי תלמידי בית-הספר היו שותפים פעילים בפריצות, אך אין ספק בדבר כי היו שותפים מדעת או

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלוריה-טעסה:
כן, חז"ל.

— ואם פני הדור הצעיר כפני המבוגרים. הרי שני גדלים השווים לגודל שלישו שווים ביניהם. את המסקנה הזאת כולנו נסיק.

רוני מילוא (הליכוד):
פני הדור כפני כלב.

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלוריה-טעסה:

נו, בבקשה. פני הדור הצעיר כפני המבוגרים. אז תסיק את המסקנה. אינני עוסקת עכשיו במחמטקה. אני עוסקת עכשיו במציאות שבחיים.

אני חושבת, שבסיכומו של דבר אסור להרים ידיים. צריך להיות אופטימי ואפשר לחנך, אבל איזה אקלים חינוכי אנחנו נותנים. כשפה ביצע אומר משהו מסוים על ראש הממשלה "נאצי", וחברים שומעים ואינם מגיבים? אם כן, אני חושבת שההצעה לסדר-היום היא במקומה, אבל אינה במקומה הנכון מבחינת הניתוח שלה. אני לגמרי פסימית, אם לא נתקן את דרכינו, כי אחד המוטיבים והמרכיבים של החינוך הוא הדוגמה, ואני מוכרחה לומר שהדוגמה הולכת ומתגמדת, הולכת ומצטמקת. ומה רואים הילדים שלנו בטלוויזיה? כבר אינני מדברת על וידאו. אולי לא לכולם יש. אינני יודעת, קסטות — לא ראיתי את זה כלל.

רוני מילוא (הליכוד):
מה זה?

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלוריה-טעסה:
אינני יודעת. כולם מדברים על כך, אז גם אני מדברת.

אם כן, יש סרטים גם בטלוויזיה וגם ברחוב, ואפשר להיכנס לדאונם, ואי-אפשר לעשות שום דבר לגבי זה בחברה שלנו היום. אם כן, מה עושים? אז ילד פרץ, וזה רע וזה חמור ואחיה יכול לומר כל מה שאתה רוצה — וכל מה שאמרת נכון — אבל מיקוד הבעיה הוא בדור המבוגרים, אלא שזה כמו כן בפרופרדיות גדולות מאוד. כל כך נעלבים וכל כך מתפללים שבבית-הספר הראלי כתב תלמיד על הלוח שתי מלים. אני כלל וכלל לא התרגשתי מזה. מה הוא עשה? הוא כתב שתי מלים שכולם מדברים אותן, שכולם מציגים אותם, שכולם גם מכירים אותם. נו, אז מה?

רוני מילוא (הליכוד):
מה זה, מה הוא כתב?

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלוריה-טעסה:

אל תמשוך אותי בלשון. אתה יודע שאני לא אומר את המלה הזאת. לא תוציא מפי את המלה הזאת מעל דוכן הכנסת.

רוני מילוא (הליכוד):
באמת אינני יודע מה זה.

השר מ' בן-פורת:

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלוריה-טעסה:
בפרודור אני אומר לך.

רוני מילוא (הליכוד):
כבר קיבלתי את התשובה משלחן הממשלה.

היו"ר מ' שחל:

אבל, חבר הכנסת רוני מילוא, היושב-ראש אינו יודע.

במוסדות השיפוטיים המוסמכים. לעומת זאת, ועדת החינוך והתרבות של הכנסת נאלמה דום. המקרה האומלל שהתרחש בגן ירד, גם בעזרתנו, לשולי החדשות.

לא צריך להיות מומחה גדול בחינוך כדי להבין, שהאלימות במגרשי הספורט היא כבואה של החברה ושל רמת האלימות בה. לא צריך להיות מומחה גדול בחינוך כדי להבין, כי בנגע האלימות ניתן וצריך להתמודד בגילאים הצעירים ככל האפשר. לא צריך להיות מומחה גדול בחינוך כדי להבין, שאם לא תהיה אלימות בבתי-הספר גם לא תהיה אלימות במגרשי הספורט.

לשם שימת האצבע על הבעיה האמיתית הקשורה באלימות וכמו כן גם לשם הבעת השתתפות בצער המשפחה לנוכח המקרה הטרגי, נדרשתי אני לנושא זה. אבקש מן הבית לדון בו במליאה.

היו"ר מ' שחל:

תודה לחבר הכנסת רייסר. סגנית שר החינוך והתרבות תשים על הצעה.

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלוריה-טעסה:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, שמעתי את דבריו של חבר הכנסת מיכה רייסר, ואני משנה את תשובתי, שהייתה ערוכה וסדורה. אשר לדוגמאות ששמענו פה, אני חושבת שזה לא יהיה נכון דיו — אם להתבטא בעדינות — אם נמקד את הכול בגיל ההן ובגיל בית-הספר. אני חושבת שכדאי שהחבר המבוגדים הסתכל פעם בדאי, לא בדאי מעוות אלא בדאי כפי שאנחנו מכירים אותו, ותיווכח כיצד אנחנו נראים.

לעניין הגנבות ופריצות — השבוע פורסם בעיתון, שבאוניברסיטה בגבעתיים נגנב או נעלם מכשיר בשווי של עשרות מיליוני שקלים. אם כן, מה לנו כי נליץ שפרצו את קופת הקרן הקיימת או את ארון המעבדה? זאת אלימות מתוכננת, ממוחשבת, וכדאייה לטוות ארון, מה גם שהיא חיבלה, כנראה, במאמץ ביטחוני לטוות די ארון. דבר נוסף: באוניברסיטאות נעלמים ספרים ונקרעים דפי ספרים שמהם צריכים לעשות תמצית או להכין סקירה, מחקר או משהו מעין זה.

יש אלימות, שהיא המסוכנת ביותר, והיא האלימות הכתובה. לפעמים אנשים טובים וישרים אינם יודעים להגיב, ואני מציעה להפנות את תשומת לב כל הבית, על שני אגפיו, ליצירה מוזהמת הנמצאת בעיתון 77, מוסף ספרותי ידוע, בעמוד 17. הראתי את זה לכמה חברים שלי. נושא היצירה הוא התפילין, ואיזו בהמה מיוחמת כותבת. אחרי שקראתי את זה — ואני אדם די שקט — אני רוצה לומר, שאילו הייתי רואה אותה כותבת, אינני יודעת איך הייתי מגיבה. האם באמת כל במה וכל עיתון — אני מדברת על עיתון ציבורי — הנתמך על-ידי מוסדות של משרד החינוך והתרבות יכול לשרת את היצרים האפלים ביותר של סופר או של אמן? כבר אינני מדברת על כמות — ואני תוהרת אל כמות התיאטרון. האלימות נמצאת גם על כמות התיאטרון, וזו אמנות וזו יצירה, והילד מחקה את זה בצורה מסוימת.

לכן אני אומרת: טול קורה, לדעתך, הילדים אינם אשמים כלל. דור המבוגרים אשם בכל מה שקורה בחברה הצעירה שלנו. יש אקסיומה שאני זוכרת מבית-הספר התיכון. אם אני אומרת שפני הדור כפני כלב — זה לא אני אומרת אלא חז"ל אמרו —

אהרן נחמיאס (המערך):

זה כתוב בספר הזוהר.

ממשיכים לקיים כנסי הדרכה למנהלים ולמפקחים ברחבי הארץ למתן הכוונה והדרכה לטיפול בבעיות האלימות בבתי-הספר ובסביבתם.

כן הושלם ופורסם מחקר מקיף ויסודי על שאלת האלימות בבתי-הספר, שנערך במכון סאלר, על-ידי סוציולוגים וקרימינולוגים. מחקר זה סייע בקביעת דרכי הטיפול בבעיות האלימות.

בעקבות הניסיון שנרכש בשנים האחרונות ולאור תוצאות המחקר, הוזמנה תוכנית הדרכה למורים בטיפול בבעיות משמעת בכיתה ובבית-הספר. התוכנית מעובדת על-ידי צוות מיוחד של בית-הספר לחינוך באוניברסיטה העברית בירושלים והיא מושתתת על סדנאות הדרכה למורים בליווי הדגמות של מצבי אלימות והטיפול בהם.

היועצים החינוכיים והפסיכולוגיים בבתי-הספר פועלים לסייע למורים ולמנהלים בטיפול בבעיות משמעת בבתי-הספר.

משרד החינוך והתרבות חידש ופירט נהלים לחיזוק המשמעת בבתי-הספר ועודד מנהלים לחבר תקנוני משמעת והתנהגות בבתי-הספר.

במחוז תל-אביב מונה עובד מיוחד, המתרכז בבעיות האלימות בבתי-הספר שבערים שבאזור המרכז ותל-אביב, עובד זה מתאם את פעולותיהם של הגופים המקומיים, העירוניים והאזוריים הקשורים בטיפול בנוער באלימות ובמניעת פשעים. העובד מתרכז במיוחד בערים שהאלימות בהן גבוהה.

לבעיות המשמעת והאלימות בבתי-הספר אין תשובות חד-משמעיות או דרכים היכולות להבטיח את חיסולה המוחלט של בעיה חמורה ומטרידה זאת. האמצעים שנקטו על-ידי משרד החינוך והתרבות, משטרת ישראל, משרד העבודה והרווחה, קציני המבחן לנוער ופקידי הסעד, העיריות, סידרת הכטיחות למניעת האלימות וגופים אחרים המשתפים ברצון פעולה עמנו — נועדו לתת בידי המנהלים כלים להתמודד עם הבעיה.

שימו לב כמה רשויות וכמה צוותים מוקמים — ולדעתי הבעיה ממוקמת בכלל במקום אחר. מה יכול משרד החינוך לעשות? — רק לטפל בפצע שנוצר, אבל כלל לא מתייחסים לחיידקים ולווירוסים, כי הם נמצאים אצלנו.

לפני כשלוש שנים הוקמו מוקדי דיווח על מעשי אלימות במחוזות השונים של משרד החינוך והתרבות. סיכום הנתונים בשנים התשמ"א והתשמ"ב מצויים אצלי, והם יועברו לפרוטוקול. אינני רוצה להללות את חברי הכנסת ולקרוא את הנתונים בפניכם, הסיכום מראה שהעקומה הולכת ויורדת, כלומר המצב הולך ונעשה טוב יותר. אם אתם מעוניינים — אני מוכנה לקרוא, אבל זה באמת ארוך מדי. ברשותך, חבר הכנסת מיכה רייסר.

להלן סיכום הנתונים:

ממוצע חודשי בהתשמ"ב	ממוצע חודשי בהתשמ"א	חטיפות מורים בידי תלמידים, לרבות תלמידים לשעבר
4	13	פריצות לבתי-הספר, חבלה, גנבת רכוש, לכלוך והכפשה
13	24	פגיעה בבעלי חיים (גנים)
2	5	

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלוריה-תעסה:
ב"מזנון" יש כל השורש של המלה הזאת.

רוני מילוא (הליכוד):

מה שמכנים לפעמים שופטים במשחקי כדורגל.

סגנית שר החינוך והתרבות מ' גלוריה-תעסה:

לכן אני חוזרת ואומרת: לא נוכל לעשות שום דבר אם לא נתקן אתנו בעצמנו את צורת הדיבור את תרבות הדיבור. מדברים על איכות חיים. מה היא איכות חיים? היא מתחילה מהדוגמה האישית.

ועכשיו לאותו עניין של הילד, לאותו אסון מתמיד, וכולנו שותפים בצער המשפחה ושולחים לה תנחומים. בינתיים סיימה הוועדה את עבודתה והתברר שאין כל קשר למקרה זה עם אלימות. זה היה משחק ששיחקו, והוא נגמר כפי שכולנו יודעים שהוא נגמר. במקרה זה צריך אולי לומר דבר מה גם לטלוויזיה. אני לא ראייה. אבל הורים אמרו שלפעמים מראים בטלוויזיה כל מיני משחקים היכולים לגרות דמיונו של ילד. טוב, באמת קשה לקבוע איפה מתחיל ואיפה נגמר הדמיון ומה אפשר להראות ומה לא, אבל אולי צריכים לתת את הדעת על כך.

בכל אופן, חבר הכנסת רייסר, החבלים במגרשי משחקים קיימים שנים ועשרות שנים, והדברים האלה לא קרו. אותי הראינה השאלה האם היו ילדים במגרש והם עובו את הילד בצורה זו. אמרו שלא. באמת חבל, וזאת לא נחמה, אבל לפחות ילדים לא היו שותפים בעדות ראייה ולא הסתלקו כשהוא במצוקה. זה לא היה, וזה לזכותם של הילדים.

לגבי האלימות — שאלת האלימות בבתי-הספר העסיקה ועדיין מעסיקה את משרד החינוך והתרבות ואת צוותי המפקחים, המנהלים והמורים. מקורותיה של האלימות הם חיצוניים — בריונים, ופנימיים — בעיות משמעת חריפות של תלמידי בתי-הספר עצמם.

כאשר נותנים למנהל בית-הספר מאה דיברות של מה אסור לו — קשה מאוד לחנך. אני חושבת שיש לתת את הגיבוי למנהל. אם קרה פעם מקרה שמנהל חרג מתחום סמכותו ונתן סטירות לחי לתלמיד — לא צריך לשפוט אותו למאסר או לקנס של 50 לירות. אני חושבת שגלובי מנהל בית-הספר ותיק, שקרה לו פעם אחת מקרה כזה — משפטו צריך היה להיגמר בצורה אחרת לגמרי. כמחנכת, אני ערה לכך שהמשפט הזה פגע רבות בסמכויות של מנהלי בתי-הספר, אשר מעולם לא הרימו יד ולא התכוונו להרים יד על תלמיד. המשפט הזה שם לחצוק מנהלים רבים.

אציין את הפעולות העיקריות שנקטו לטיפול בבעיות האלימות: נקבעו סדרי קריאה וטיפול עם משטרת ישראל, במקרים של אלימות הנגרמת על-ידי בריונים קיצוניים, נקבעו סידורים מיוחדים עם אנשי מחלק הנוער לטיפול בעבריינים קטנים, בכמה רשויות הוקמו סידורים כטיחות מיוחדת, הפעולות בעזרת סידורי אזהרה מיוחדים בכל אחד מגני הילדים ובבתי-הספר. כעיר, סידור אלה מאיישות בחבלן, כשומר ובחובש, ונענות לקריאה תוך דקות ספורות. נקבע הסדר עם קציני המבחן לנוער לטיפול בתלמידים בעייתיים במיוחד בנושאי המשמעת והאלימות, גם ללא צורך של התערבות המשטרה. קיומו ימי עיון והשתלמות למנהלים, למורים ולמפקחים במחוזות השונים של משרד החינוך והתרבות לטיפול בבעיות משמעת ואלימות.

משטרת ישראל — ובמיוחד אגפי הנוער שלה —

רשת נאמני הרכוש, שתפקידם לשמור על בית-הספר ושלמותו בימים ובשעות שבהם לא מתקיימים לימודים, פרוסה על פני בתי-ספר רבים, במיוחד בתי-ספר שבהם נתגלו פריצות רבות ופגיעות ברכוש, פעולה זו של נאמני הרכוש תרמה לחיזוק הביטחון, להפחתת מספר הפריצות ולהגבלת מעורבותם של התלמידים והמורים לשמירה על בתי-הספר.

קציני המבחן לנוער טיפלו בתלמידים בעייתיים שהופנו אליהם על-ידי מנהלי בתי-הספר, פעולה זו הקלה מאוד את העומס על היועצים החינוכיים ופתרה בעיות של תלמידים קשים מבחינת משמעת.

לפני שאקרא את השררה האחרונה, אחזור למה שאמרתי בתחילת דברי: נבדוק את דרכינו אנו.

אני מציעה להעביר את הנושא לדיון ממצה בוועדת החינוך והתרבות, מפאת חשיבותו לכל אחד מאתנו.

היו"ר מ' כהן-אבידן:

תודה לסגנית שר החינוך והתרבות, אני שואל את חבר הכנסת מיכאל רייסר האם הוא מסכים להעביר את הצעתו לדיון בוועדה.

מיכאל רייסר (הליכוד):
מסכים.

היו"ר מ' כהן-אבידן:

חברי הכנסת, לפנינו הצעה אחת: להעביר את הנושא לדיון בוועדת החינוך והתרבות, ניגש להצבעה.

הצבעה

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת החינוך והתרבות נתקבלה.

י. הצעה לסדר-היום

הקמת קריית-המדע ביהודה ובשומרון ולא בגליל

בשבילי, כאיש הגליל, כל תפיסה מקומית אשר תחקל על-ידי צוותי מומחים ותסוכם על-ידי הדרג המחליט, מקובלת עלי. היסודות החיוניים המונחים בהקמת עיר המדע הם כה אדירי עוצמה חברתית ומנופי קידום לפיתוח הגליל, שלדעתי, כל האוכלוסייה בגליל, ללא הכדל לאום, תמצא בה מקור מחיה ורווחה. וראי שאני מודע להשפעה חיובית אשר חגירה עם הקמת עיר המדע באזור אשר שבו היא תקום, אך איני צופה שום השפעה שלילית על האזורים האחרים של הגליל.

עתה נניח להבדלי תפיסות, כי בין כך ובין כך הצהרתו של שר המדע, מר יובל נאמן, היא כה מועזת, שהוויכוח על המיקום מאבד מחשיבותו, ועצם הקמתה של עיר המדע היא הנושא הקריטי.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני נמנה עם הגורסים, שהתוכנית המדינית אשר תביא שלום בינינו לבין הממלכה היירדנית היא תוכנית אלון. על כן איני נמנה עם המתנגדים לשליטתנו על חלק מיהודה ומשומרון. מתוך כך אני מחייב התיישבות יהודית באזורים הכלולים בתוכנית אלון ומיועדים למטרה זו. עם זאת, אני מצהיר ומודיע: כי יישובו של הגליל, פיתוחו ואכלוסו, בעיני הם קודמים לכול, וביצורו של הגליל

ממוצע חודשי
בהתש"א
ממוצע חודשי
בהתש"ב

2

7

התפרצויות הורים

תלונות תלמידים והורים על

תקיפת מורים את תלמידיהם

מקרים של תקיפת תלמידים (גם
על רקע מיני) את חבריהם

2

6

24

60

סה"כ

בתי-הספר קבעו מדיניות ברורה בנושא קיום הסדר והמשמעת בבתי-הספר. הודגשו החובות והמחויבות של עובדי ההוראה, התלמידים וההורים בכל הקשור בטיפול בבעיות משמעת ואלימות. בבתי-ספר רבים פורסמו תקנונים ברורים ומוגדרים לתלמידים, למורים ולמנהלים שקבעו קניי-מירה אחידה לשאלות של משמעת וסדר בבתי-הספר. נרתמו כל כוחות העזר הקיימים בבתי-הספר לנשיאה באחריות ובטיפול בבעיות חמורות של משמעת וכן לקביעת נורמות של התנהגות, לבוש, הופעה וסדר. הודגשה והובלטה סמכותו של בית-הספר כמוסד מחנך הרשאי לנקוט את כל האמצעים להבטחת קיום הסדר והמשמעת.

משטרת ישראל העניקה עדיפות גבוהה למשלוח ניידות סיור בכל מקרה שמנהל בית-הספר פנה וביקש עזרה. כמורכב נשלחו קציני מניעה או פקחני נוער, מקרים שהועברו לטיפול במשטרה טופלו ביעילות ובמהירות. מערכות האזעקה האלקטרוניות, במקומות שבהם הן מותקנות, סייעו באופן משמעותי להקטנת משך הזמן לאזעקת כוחות הביטחון, הן במקרים של כניסת אלמנטים תוקפניים והן במקרים של מציאת אמצעי חבלה שהוחדרו על-ידי מחבלים לבתי-הספר. בבתי-ספר רבים הופיעו קציני משטרה לשיחות ולהדרכה בנושאי משטרה וביטחון. פעולה זאת סייעה לחיזוק הקשר בין המשטרה ובתי-הספר.

היו"ר מ' כהן-אבידן:

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף האחרון בסדר-היום: הצעה לסדר-היום בנושא הקמת קריית-המדע ביהודה ובשומרון ולא בגליל, של חבר הכנסת אהרן נחמיאס, בבקשה.

אהרן נחמיאס (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, בשעתו מינה שר התעשייה והמסחר דאז צוות לבחינת ההיבטים הלאומיים להקמת עיר מדע ותעשייה בגליל. כראש הצוות עמד הנשיא הרכיעי של מדינת ישראל, הפרופסור אפרים קציר. מאז נקרא הצוות על שמו. הרקע לרעיון שהיה מונח ביסוד עיר המדע והתעשייה היה הרצון לפתח את הגליל, לאכלס אותו בכוח אדם מיומן, אקדמי, בחוקרים, בטכנאים ובעוסקים במחקר וביישומי הלכה למעשה. מובן מאליו שבגיבוש תפיסה זאת הובאו בחשבון צרכים כלכליים, לא כל שכן חברתיים, בצד יצירת איכות חיים גבוהה ותנאי חיים נאותים לאוכלוסייה שתחיה במקום.

הצוות הגיש את המלצותיו לשר התעשייה והמסחר, מר גדעון פת, והציע להחיל את התוכנית על כל אזור הגליל, או לחלופין להתרכז בחלק מהגליל, מסביב לעיר כרמיאל. לא אכנס כרגע לוויכוח אשר התלווה להמלצות ועדת קציר.

התשתית ולהיערך בר בכר ובכלים שלוכים בין משרדי הממשלה הנוגעים בדבר. אני רואה בכך פתח תקווה רחב-משקופים לפיתוחו, לכינויו ולשגשוגו של הגליל, לטובת כל תושביו.

אני מבקש לקיים במליאה דיון בנושא זה.

ה"ר מ' כהן-אבידן:

תודה לחבר הכנסת נחמיאס. אני מזמין את שר המדע והתשתית להשיב. בבקשה, אדוני השר.

שר המדע והפיתוח י' נאמן:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ההצעה כפי שנוסחה בכתב מבוססת על מידע לא נכון שהופץ לציבור עליידי כלי התקשורת פעמים מספר, חמיד מפי איוה נציג אלמוני כמועצה בכרמאל, והוכחש עליידי ככל פעם, ושוב הוא חוזר וצץ.

מדובר בשני פרויקטים בלתי תלויים, שניהם בביצוע, ושניהם גם חשוב שיבוצעו. פרויקט כרמאל, כפי שהוסבר עליידי בעל ההצעה, קשור בתוכנית הקריה "חבל 2000", שעליה המליצה ועדה בראשותו של הנשיא לשעבר פרופסור אפרים קציר. הדיון חשבונו הוגש לשר התעשייה והמסחר ב־30 בינואר השנה, ועדה זו עברה הרבה זמן, ואני מקווה שהפירות יהיו לכן כבדים מאוד. אבל הוועדה הגישה את הדוח ב־30 בינואר. הצעת ההחלטה הוגשה עליידי משרד התעשייה והמסחר לוועדת השרים לענייני כלכלה ב־8 למרס השנה, ואמורה להידון בקרוב לאחר הביורורים הרגילים.

חבל 2000 הוא פרויקט של טכנולוגיות מתקדמות. המכוון לקדם את ההתיישבות היהודית בגליל המערבי, תוך הקמת מערך תעשיות נרחב. ביקרתי במקום כחודש אוקטובר. התרשמתי ממה שכבר נעשה גם כלי לתוכנית לחוצאות עבודתה של הוועדה. הממשלה ממשיכה שם בפעולה בתנופה רבתי. מוסדות שונים מקשרים עם הממשלה, ואני רוצה לפרט אותם, מעבידים את מרכוש לאזור זה. מוקמים מפעלים תעשייתיים שיעסקו בייצוא בקנה-מידה נרחב. למעשה מה שמכינה הוועדה יביא את ההשלמות ואת המסגרת, אבל הפעילות קיימת בשטח.

יש סיפורים כאלה, שבהם הכול נעשה, אבל זה לא נקרא בשם האורגניזציה, והאיש שואל עדיין איפה מה שפעם נאמר לו. סיפור חבל 2000 נמצא בביצוע בקצב יפה. ייתכן שמי שנמצא במקום היה רוצה שהדברים יקרו יותר מהר, ומלת הקסם "2000" אולי יוצרת אצלו תמונה שבה פתאום ירדו מליווינים כל מיני כלים, העסק יתחיל לקום ונס יתרחש במקום. כמו כל מפעל רציני אחר, אם תרצו אין זו אנדרה. יבוא עוד מפעל ועוד מפעל בשיטה שהיתה מאוד מקובלת על מפלגת פועלי ארץ-ישראל. כך יקום חבל המדע.

אגב, לגבי מה שאמר חבר הכנסת נחמיאס על הפעילות בגליל, אני חושב שמי שמסתובב היום בגליל ורואה על כל רכס את המצפים, רואה מה שנעשה היום בגליל: מי שלוקח את מפת הגליל ורואה את ההתיישבות לפי הקצב שבו היא נעשית, אני חושב שהוא יחטא לאמת אם הוא לא יסכים שמה שנעשה בשנים האחרונות בגליל עומד הרבה מעבר למה שעשו במשך 20 השנים שלפני כן, מבחינת פעילות יזומה מלמעלה של הקמת דברים חדשים.

שושנה ארבל-אלמולחניו (המערך):

איך אפשר לומר, ש־20 שנה לא עשו מה שעשיתם?

שר המדע והפיתוח י' נאמן:

לא אמרתי שלא עשו. אבל תיקחי את מפת הגליל ותראי.

הוא צו השעה. יש עמי קשת רחבה של סיכויים לכך, אבל לא בואו עסקינו עתה ולא ארחיב את הדיון. ומתוך כך אני מתנגד בהחלטיות מופגנת שקריית-המדע, המיועדת לקום בגליל, תוקפא ובעצם תבוטל לשנים רבות, ומי יודע עד מתי, מפני שחפצים להקים אותה קריה כאזור יהודה ושומרון.

די לדעת שבשנים האחרונות הוקמו 267 מפעלים ביהודה ובשומרון, על חשבון אי-הקמת מפעלים בגליל ובנגב.

גאולה כהן (התחיה):

הלוואי, הלוואי — — —

אהרן נחמיאס (המערך):

גברתי חברת הכנסת גאולה כהן, אין אלה מספרים שאני המצאתי. הם תואמים את הצהרתו של שר התעשייה והמסחר, ואין לי סיבה שלא להאמין לדבריו, אלא אם כן אני יכול להוכיח אחרת. איני רוצה להוכיח אחרת, כי במקרה זה אני רוצה להאמין לדבריו.

האבטלה בגליל הולכת ומעמיקה. בחורים צעירים עוזבים את מקומות מושבותיהם. כמלים פשוטות: יש התרדורות חברתית וכלכלית בגליל, מפני שהממשלה מפנה את כל משאביה ליהודה ולשומרון. לא האמנתי ואיני מאמין שיש ביכולתנו בעת הזאת להקים שתי קריות מדע, אחת בגליל ואחת ביהודה ושומרון. האומר זאת מפין דברי כוב, זוהר חול כעיניים, מרדים את המצפון ועושה עוד מרעין בישינ אחרים.

הנה השבוע התקיים כנסת דיון כלכלי, ונוכחתי לדעת של רק חברי כנסת מהמתנגדים לממשלה זועקים ומתריעים על המצב הכלכלי. אלא גם דוברי-תומכי הממשלה עשו זאת. ואני שואל: מדוע להולך שולל? מי נתן את השטר בידי הממשלה הזאת לנוון את הגליל? ואני מתייחס עתה רק לגליל, אבל מצבן של שאר ערי הפיתוח בישראל נמצא אף הוא בהתדרדרות מתמדת וההגירה השלילית שולטת ככול. אך זו כבר בעיה אחרת, ונטפל בה בימים הבאים.

כאמור, תוכנית הקמת עיר המדע בגליל מתבססת על המערכת החברתית והכלכלית הקיימת. במסגרתה ניתן להקים מפעלי תעשייה שיקלטו כרכבת עובדים. מספר דומה ייקלט במגזרי המשק הנוליים שיוקמו במקום לרווחת התושבים. לפי ההערכות המבוססות על תוכנית זו, ייתוספו לגליל 100,000 נפשות.

אני נהוג לומר, שביצועה של תוכנית כלשהי והתקדמותה תלויים בדרכים שאותן נוקטים כדי ליישמה. אם מתקדמים בנעלי-בית, זה ייקח זמן רב; אבל אם נועלים נעלי קומנדו, זה יתבצע יותר מהר. ואומנם כך יכול להיות גורלה של עיר המדע בגליל.

הקמת עיר המדע נקראת גם חבל שנות ה-2000. המשימה הנלווית היא גם דגם לפיתוח אזורים נוספים. מן ההיבטים השונים של התמקדות בתעשיות עתירות מדע וטכנולוגיה ומשיכת עולים חדשים וישראלים חוזרים, אשר יראו במפעל משום אתגר רעיוני והגשמה ציונית, אין צל של ספק שהקמת עיר המדע בגליל יהיו לה השלכות לאומיות, חברתיות וכלכליות, אשר יתבטאו בהאצת התהליך של מעבר החברה והמשק בישראל לעידן חדש.

אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, המימון והמשאבים הדרושים להקמת עיר המדע בגליל צריכים לבוא בפעולה רחבה של השתתפות העם היהודי בגולה מחר גיסא, ומאידך גיסא מתקציב המדינה. אני מציע להמשיך בהכנת הכלים למיקומה של עיר המדע בגליל, להתחיל בעבודות

התוכנית הזאת ככרימאל היא בעינה ומתבצעת. עכשיו אני עובר לאריאל.

הפרויקט באריאל הוצע עליידי עוד ב־1980 כחלק מתוכנית ארצית וניתנה לנו עכשיו האפשרות לבצע אותו. יש ועדה ציבורית שפועלת ליד משרדי והיא גיבשה תוכנית מפורטת לגבי מערך של קריות מרעיות שתהיינה בקצוין, באריאל, בקריית-ארבע ובעוד. מטעמים חקציביים יכולים אנחנו להתחיל רק באחת, מבחינת התקציב של המשרד שלי. משרד חדש שקם רק לאחרונה.

אנחנו השנה, יחד עם משרד התעשייה והמשרד, נניח את היסודות לקריית-מרע באריאל. הכוונה לאזור שנמצא ממזרח לאריאל, בעצם בצומת תפוח. אריאל הוא היישוב הכי גדול בסביבה. המקום הוא במרכז בין אריאל ממערב, מעלה-אפרים ממזרח, שילה מדרום ושכם היהודית, אלון-מורה וברכה מצפון.

יעקב גיל (המערך):

שכם היהודית — זה שם חדש?

שר המדע והפיתוח י' נאמן:

אני קורא לזה שכם היהודית, אני חושב שכן. אני מקווה שוועדת השמות, עם הזמן, תיתן את השם הזה. אתה חושב שאני חוטא למישהו? אמרתי שכם היהודית ואלון-מורה וברכה.

הי"ר מ' כהן-אבידב:

חבר הכנסת גיל, בשכם יש שכונה שנקראת חארת-אליהוד.

שר המדע והפיתוח י' נאמן:

חזן מזה, לא המשרד שלי הקים את שכם היהודית. את שכם היהודית הקים בשעתו יעקב אבינו. מעבר לפעילותם של אברהם אבינו או יהושע בן נון, כאשר אסף לשם את השבטים, היום יושבים בשכם יהודים בשלושה מקומות — באלון-מורה, שהיא שכונה מורחית לשכם, בקבריוסף, ובברכה — יישוב על הר-גריזים, אם הר-גריזים זה לא בחברון, אלא בשכם. אז הוא בשכם, לכן אני אומר שכם היהודית.

יעקב גיל (המערך):

הצרתו של יעקב אבינו וכינוי התחילו משכם.

שר המדע והפיתוח י' נאמן:

יכול להיות, זו היתה אולי התיישובות בארץ-ישראל בנוסח פחות סימפתי משל הבנים. אבל אני חושב שמה שהם עשו בתגובה על מעשה במקום, היה אולי מהדברים שהיו קשורים בשאלתא של חברת הכנסת שולמית אלזני מקודם, ולא קשורים במה שאני עונה עכשיו. גם אז, מסתבר, שוועדת קרפ לא היתה שבעת רצון, אילו נתנו לה לטפל בעניין.

הי"ר מ' כהן-אבידב:

האם אתה מתכוון להעביר את הנושא לוועדה?

שר המדע והפיתוח י' נאמן:

אני אעביר את זה לוועדה.

הי"ר מ' כהן-אבידב:

אם לוועדה — — —

שר המדע והפיתוח י' נאמן:

אתה מציע שאני אשאיר?

הי"ר מ' כהן-אבידב:

אני לא מציע לך שום דבר, אני רק בא להפנות את תשומת

אני יודע את הגיאוגרפיה של ארץ-ישראל, ואני עשיתי גם ב־20 השנה הקודמות. את רואה את הגיאוגרפיה, את סופרת את היישובים, את רואה כמה מצפים הקימו בחמש השנים האחרונות, מאז התחילו להקים את המצפים, את רואה שמבחינת כמות היישובים החדשים, מאז תקופת הווה של שנות החמישים המוקדמות מאוד, מאז לקחו את צילומי האוויר, כי לא היו מפות, וספרו את מספר עצי הזיתים ועל סמך זה התליטו איפה להקים עוד יישוב, אחרי הגל הגדול הזה, היתה הפסקה ארוכה, דווקא מבחינת התחלות חדשות, מבחינת יישובים חדשים, המצפים שהוקמו לפני שנתיים-שלוש שנים הם התנופה הגדולה החדשה הראשונה שהגיעה לגליל. אני מציע שכל אחד ייקח את המפה ויראה את מפת המצפים. העובדה שהם קטנים — כל היישובים מתחילים כך. פעם גם יגור היתה קטנה. כל המצפים הללו יגיעו גם הם לממדים רציניים. על כל פנים, מפת הגליל מנוקדת ראות של התיישובות יהודית התעשרה באופן רציני דווקא בתקופה האחרונה.

אהרן נחמיאס (המערך):

בכל המצפים גם יחד יש 300 משפחות.

שר התקשורת מ' צפורי:

גם היישובים כנגב היו קטנים.

שר המדע והפיתוח י' נאמן:

בשנת 1936 או בשנת 1939, שנתיים-שלוש שנים אחרי "חומה ומגדל", מספר האנשים ביישובים בעמק בית-שאן גם הוא היה כשיעור כזה. הזמן עושה את שלו. יש חלוציות, יש מי שמגיע ועושה את ההתחלות, ואחר-כך הדברים גדלים והולכים. אני עוד זוכר את אותה כרימאל, כאשר היתה נקודה על המפה, והייתי עכשיו בכרימאל והיא עיר ואם בישראל. תבורך היא ותורבינה כמותה. כל ההתחלות הן זעירות. אתה, חבר הכנסת נחמיאס, חוטא לדרך שהייתה מקובלת דווקא כיצירתה של תנועת העבודה, שמתחילים במשהו קטן וכונים בנייה יסודית אורגנית. המצפים האלה הם התחלה כזאת.

אהרן נחמיאס (המערך):

אני כעז.

שר המדע והפיתוח י' נאמן:

אחזור לקשר עם המשרד שלי, עם הצד המדעי. משרד המדע והפיתוח נכנס לנושא מייד לאחר הקמתו. היות שהיוזמה מתגלגלת בלא-הכח, וכפי שאמרתי הדברים הגיעו לוועדת השרים לענייני כלכלה, וכל העניין מתקדם בדרכו הוא בשגרה הישראלית המקובלת, יכולנו בעניין זה רק להוסיף כמה תבלינים מאיצים. המשרד שלי יום והוא מממן סקר על הבעיות החברתיות הקשורות במעבר של אנשי תעשייה ומדע לחבל שנות ה־2000: איך לארגן זאת מבחינת תעמולה, מבחינת חיי חברה, זהו מחקר מעט, שמתבצע עכשיו עליידי המכון למחקר חברתי ושימושי שקשור למשרד שלנו, והו מכון בראשותו של פרופסור גוטמן.

אנחנו, בעזרתו של נשיא המדינה הנוכחי, בשעה שעדיין היה חבר הכנסת, טיפלו בפתיחתה של מכללה של "אורט" באזור, כדי שתהיה במקום גם תשתית חינוכית רצינית. זה יהיה באזור כרימאל, הם צריכים להתחיל היכן הם יקימו את המכללה. אבל עשינו אתם את העבודה המכונה. אינני יודע מה המצב ב"אורט" עם עזיבתו של חבר הכנסת לשעבר והנשיא הנוכחי, אני מניח שהוא העביר את הדברים בצורה מסודרת ו"אורט" משיך בתוכנית הזאת.

בכל מקרה מבחינת המשרד שלי ומבחינת הממשלה

הגליל יאמר שיהודה ושומרון נבנות על חשבוננו. כשיטה כזאת אפשר להרוג כל דבר.

אנחנו איננו בונים על חשבון הגליל. אנחנו בונים, אם רוצים, על חשבון תל-אביב. על חשבון תל-אביב אפשר היה לבנות את כל הגליל, את כל הערכה, את כל הגולן ואת כל יהודה ושומרון.

אני מציע, אדוני היושב-ראש, להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

תודה לשר המדע והפיתוח. אני שואל את חבר הכנסת אהרן נחמיאס האם הוא מסכים להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה.

אהרן נחמיאס (המערך):

כן.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

חברי הכנסת, לפנינו הצעה אחת — להעביר את הנושא לדיון בוועדת הכלכלה.

ה צ ב ע ה

ההצעה להעביר את הנושא לדיון בוועדת הכלכלה נחקבלה.

היו"ר מ' כהן-אבידב:

פה אחד הוחלט להעביר את הנושא לוועדת הכלכלה.

חברי הכנסת, תם סדר-היום. הישיבה הבאה תתקיים, אם ירצה ה', ביום שני הבא בשעה 16:00. הישיבה נעולה.

לבך. שבהתאם לתקנון, אם השר מעביר לוועדה, יש לו רק 15 דקות. עם כל הכבוד, לשר אני מוכרח להעיר כמו לחברי הכנסת. אני מבקש להביא לתשומת לבך את הדברים.

שר המדע והפיתוח י' נאמן:

הקריה חוקם בשטח שהוא כמרכז ארץ-ישראל. אני מבין שזה לא נכנס בתחומי מה שחבר הכנסת נחמיאס מגדיר כ"אזור כשר". האזור שנמצא במסגרת תוכנית אלון, אבל הוא נמצא 7 קילומטרים מהקו של גבול הכשרות. אני מקווה שעם הזמן גם הראייה הזאת תסתגל לאט לאט. קילומטר קילומטר תודחל משם, וגם תוכנית אלון תגיע לפחות עד לקריית-המדע בצומת-תפוח.

זה ישמש מוקד עיסוקי לכל הסביבה. משרד המדע והפיתוח מתכוון להעביר לשם כמה מכונים ממשלתיים. כך שאפשר יהיה לשחרר את שפלת-החוף מאותו עודף ולהעביר לשם מכונים כאלה שישמשו גרעינים טובים לתעשיות מסביב.

אגב, באותה יוזמה טיפלתי גם בכך שמשדר התעשייה והמסחר יעביר מכונים שנמצאים היום בחיפה לכרמיאל. יש בעיות עם הטכניון, אני מקווה שנתגבר גם על הבעיות האלה.

התשתית תיבנה עליידי משרד הבינוי והשיכון באריאל. כאמור, שתי התוכניות אינן באות אחת על חשבון רעותה. אני, אגב, פונה שוב לחברי במערך ואומר להם: רבותי, תפסיקו את השיטה הנלוזה הזאת — לומר שאחד בא על חשבון השני. את מי אתה אוהב, — את אבא או את אמא? אוהבים גם את אבא וגם את אמא. הערכה יכולה לומר שהגליל נבנה על חשבונה.

הישיבה ננעלה בשעה 16:08.

נספחות

א. סדר-היום לישיבות ר"ג — ר"ה

- א. שאלות ותשובות.
- ב. הצעת סיעת המערך והצעת סיעת החוץ הדמוקרטית לשלום ולשוויון להביע אי-אמון לממשלה בשל עליית המדד ובשל כישלון המדיניות הכלכלית של הממשלה.
- ג. דיווח משיבתה של מועצת האיגוד הכין-פרלמנטרי בהלסינקי.
- ד. סקירת שר האנרגיה והתשתית על פעולות משרדו.
- ה. סקירת שר החינוך והתרבות על פעולות משרדו.
- ו. ציון עליית יהודי תימן בשנת המאה לחידוש ההתיישבות בארץ-ישראל.
- ז. בחירת נציגי הכנסת לוועדת מינויים לקאדים מדיהב.
- ח. סקירת שר העבודה והרווחה על פעולות משרדו — סיכום הדיון.
- ט. סקירת השר לקליטת העלייה על פעולות משרדו — סיכום הדיון ותשובה.
- י. סקירת שר החקלאות על פעולות משרדו — תשובה.
- יא. הצעות לסדר-היום.
- יב. חוק מניעת זיהום הים (הטלת פסולת), התשמ"ג — 1983 (קריאה ראשונה).
- יג. חוק היטל על קניית מטבע-חוץ, התשמ"ג — 1983 (קריאה ראשונה).
- יד. חוק נכי רדיפות הנאצים (תיקון מס' 8), התשמ"ג — 1983 (קריאה ראשונה).
- טו. חוק שירות הקבע בצבא-הגנה לישראל (גמלאות) (תיקון מס' 13), התשמ"ג — 1983 (קריאה ראשונה).
- טז. חוק בית-הדין לעבודה (תיקון מס' 10), התשמ"ג — 1983 (קריאה ראשונה).
- יז. תוכנית שיקום השכונות — מאת חברי הכנסת ש' ארכלי-אלמוזלינו, ג' כהן, מ' וילנר ומ' שטרית.
- יח. הקמת ועדת חקירה פרלמנטרית לפי סעיף 22 לחוק-יסוד: הכנסת לבדיקת טיפול הממשלה בפניו סניי — מאת חבר הכנסת מיכאל חריש.
- יט. מניעת כניסה של יהודים בעלי חזות דתית לאולם הנוסעים של נמל התעופה בן-גוריון — מאת חבר הכנסת מנחם הכהן.
- כ. פגיעה כערכי היסוד של היהדות, העם והמדינה בהצגות תיאטרון — מאת חבר הכנסת חיים דרוקמן.
- כא. מחסור במיטות אשפוז לקשישים ולחולים כרוניים — מאת חבר הכנסת ויקטור שם-טוב.
- כב. אנשי "שלום עכשיו" באפרת — מאת חברי הכנסת א' אבטבי, י' כהן וח' פורת.
- כג. אזור ברכה-עילית ביום העצמאות — מאת חבר הכנסת יעקב צור.
- כד. חוק הבחירות לכנסת (נוסח משולב) (תיקון מס' 14), התשמ"ג — 1983 (קריאה שנייה וקריאה שלישית).
- כה. הצעת חוק להארכת תוקפן של תקנות שעת-חירום (שירותי עבודה חיוניים של רופאים בשירות הבריאות), התשמ"ג — 1983 (קריאה ראשונה).
- כו. הצעות חוק של חברי הכנסת.

ב. הצעות לסדר-היום לישיבות ר"ג — ר"ה

- 381 — 385. שביתת הרופאים — הצעתם של חברי הכנסת י"ז אמיר, א' רובינשטיין, ר' מילוא, ת' טובי וח' פורת.
386. סרבני שירות — הצעת חבר הכנסת ב' שליטא.
387. אכיפת שלטון החוק בשטחים — הצעת חברת הכנסת ש' אלוני.
388. היעלם של ילדים ומבוגרים — הצעת חבר הכנסת א' ויינשטיין.
389. אלימות בבתי-ספר עממיים בבת-ים — הצעת חבר הכנסת מ' רייסר.
390. הקמת קריית המדע ביהודה ושומרון ולא בגליל — הצעת חבר הכנסת א' נחמיאס.

ג. הצעת חוק-יסוד: הצבא (תיקון)

מוזנת, למעט פעולות מודיעיניות, הנערכות מעבר לגבולות המדינה, של עוצבה יבשתית, מטוסים, או כלי שיט, וזאת בתוך 72 שעות מתחילת הפעולה.

(ב) במידה שהפעולה מתמשכת למעלה מ-96 שעות ידווח אישית ראש הממשלה או שר הביטחון לוועדת החוץ והביטחון של הכנסת, לא פחות מפעמיים בכל שבוע קלנדרי.

1. הוספת סעיף 2

אחרי סעיף 2 לחוק-יסוד: הצבא¹, יבוא:

2. פעולות צבאיות

(א) ראש הממשלה או שר הביטחון ידווחו אישית לוועדת החוץ והביטחון של הכנסת כל פעולה

¹ ס"ח התשל"ז, עמ' 159.

הממשלה או שר הביטחון וידווחו כאמור בתוך 24 שעות לוועדת החוץ והביטחון של הכנסת על-פי דרישה התחומה על-ידי 1/3 ממספר חברי ועדת החוץ והביטחון של הכנסת ותוגש ליושב-ראש הוועדה או על-פי דרישה חתומה על-ידי שלושים חברי הכנסת שתוגש ליושב-ראש הכנסת.

(ג) נקבעה ישיבה לדיווח כאמור, וראה ראש הממשלה כי הוא או שר הביטחון מנועים מלהופיע, יוכל לפנות בבקשה לדחות את הישיבה כ-24 שעות לכל היותר.

(ד) מבלי לפגוע בדברים האמורים עד כה, יופיעו ראש

דברי הסבר

הבחירות. מקצועית וביטחונית, לשמיעת דיווחים הקשורים בפעולות צה"ל.

חובת הדיווח היא על כל פעולה מזוינת. "פעולה מזוינת" הינו מושג רחב הכולל בתוכו מלחמה, אך גם פעולות שאינן עולות כדי מלחמה אך כדוכות בהפעלת כוחות של צבא-הגנה לישראל (כדוגמת מבצע אנטבה). לכן הוגדרה פעולה מזוינת כמבצע צבאי מעבר לגבול. פעולות מודיעיניות הוצאו ככלל זה מסיבות בטחוניות ועל-מנת שלא לפגוע בסודיותן. המועד שייקבע לדיווח הוא 72 שעות מתחילת הפעולה. פרק זמן זה די בו כדי להביא פעולה קצרה לידי סיום. אך ממנו והלאה סבורים מציעי הצעת החוק שיש להחיל את חובת הדיווח האמורה.

יצויין שסעיף קטן 3(ג)2 מאפשר דחייה ב-24 שעות נוספות.

סעיף 2(ג)3

הצעת החוק מכירה כקיומו של מצב שבו יהיו ראש הממשלה או שר הביטחון מנועים, עקב כורח-המסיכות, מלהופיע ומלדווח לוועדת החוץ והביטחון בתוך 72 השעות. כנדרש בסעיף 2(ג). מוצע לאפשר דחייה אחת של ישיבת-הוועדה בת 24 שעות לכל היותר לבקשת ראש הממשלה.

סעיף 2(ג)4

אפשרי מצב שבו יידרש דיווח לוועדת החוץ והביטחון של הכנסת שלא כמועדים שהוצאו לעיל. במקרה זה מוצע לחייב את ראש הממשלה או שר הביטחון להופיע ולדווח אישית לוועדה בתוך 24 שעות ממסירת דרישת התחומה על-ידי 1/3 של חברי הוועדה ליושב-ראש הוועדה או על-פי דרישת 30 חברי הכנסת שתוגש ליושב-ראש הכנסת.

למען שלטון חוק תקין ומסודר חיוני והכרחי לעגן בחקיקה הישראלית את מערכת הפיקוח האורחית-על הצבא, על הדרך שבה מחליטה ממשלה על פעולה צבאית, על חובת הדיווח, על ההיקף והמניעים. חוק כזה ימנע שאלות וספקות. דווקא בעת הזאת יש לקוות שחוק כזה יובא במשותף על דעת רוב חברי הכנסת, ולא על רקע של ממשלה מול אופוזיציה. כצורך חיוני לביצור שלטון החוק במדינת ישראל.

ד. הצעת חוק נכי רדיפות הנאצים (תיקון), (השוואת הגמלאות), התשמ"ב — 1982

(הצעת קבוצת-חברי הכנסת)

(ג) על אף האמור בסעיפים קטנים (א) ו-(ב), הסך הכול של התגמול החדשי לא יהיה פחות מאשר התגמול החדשי שהיה זכאי לו לקבל מהרפובליקה הפדרלית של גרמניה. אילולא הנאמר בסעיף 1.

דברי הסבר

מחלה, התמרת מחלה או חבלה ואשר אילולא הנאמר בהסכם בין מדינת ישראל לבין הרפובליקה הפדרלית של גרמניה מיום

הפיקוח האורחית על הצבא מוסדר בחוק-יסוד: הצבא, אשר נחקק ב-1976. סעיף 2(א) בחוק קובע, כי הצבא נתון למרות הממשלה. אך החוק הזה, שהוא חוק-יסוד, אינו קובע דבר בשאלת הסמכות לפתוח במלחמה. מכוח הסעיף הזה וכמו גם מכוח סעיף 1 ו-29 פעולות לחימה מכוח הגדרתה כרשות המבצעת של המדינה ומכוח סמכויות הממשלה הכלליות לעשות כל פעולה שעשייתה אינה מוטלת בדיון על רשות אחרת. חובותיה של הממשלה בעת מלחמה אינן מוגדרות עד היום בחוק מיוחד שיקבע את היחסים בין ורועות השלטון. בחוק-יסוד: הצבא נקבע, כי הסמכות להוציא הוראות ופקודות מתייכות בצבא תיקבע בחוק או מכוחו. אך המחוקק לא קבע עד כה הלכה לעניין דרך פעולתה של הממשלה בעת מלחמה ולא הסדיר נושא זה בחוק מיוחד, על אף ההתחייבות המשתמעת מחוק-יסוד: הצבא.

ההסדרים והנהלים היו על-פי פקליים והוראות פנימיות שניתנו על-פי הנחיות הממשלה. חוקים ספציפיים — אין.

הצעת חוק זו באה למלא את החסר ולהוסיף בדרך של חקיקה את שהובטח בחוק-יסוד: הצבא, ולו רק על מנת להסדיר את עיקרי הנהלים הקיימים ולקובעם בחוק. צורך זה נדרש במיוחד לאחר שראש הממשלה ו/או שר הביטחון ביטלו הופעתם בפני ועדת החוץ והביטחון פעמים רבות במהלך מלחמת "שלום הגליל".

סעיף 2(ג)1.

חובת הדיווח מוטלת אישית על ראש הממשלה או שר הביטחון כמי שמתאמים להביא ולהסביר את החלטת הממשלה בנושאים הקשורים להפעלת כוחות צבא-הגנה לישראל. ככך מודגשת האחריות האישית והמיניסטוראלית המוטלת על הממשלה כולה ועל ראש הממשלה ושר הביטחון בפרט, לכל נושא הקשור בצבא-הגנה לישראל. זהו למעשה הפן האחר של הנאמר בסעיף 2(א) לחוק-יסוד: הצבא, הכופף את הצבא למרות הממשלה. נקבע שהדיווח יימסר לוועדת החוץ והביטחון של הכנסת, שהיא הגוף המתאים מכל

1. תיקון סעיף 4

במקום: סעיף 4(ב) לחוק נכי רדיפות הנאצים, התשי"ז — 1957, יבוא —

"(ב) התגמול ישולם מיום ה' באייר התש"ח (14.5.1948).

בסעיף 1 של "חוק נכי רדיפות הנאצים, התשי"ז — 1957" (החוק העיקרי) נאמר: "נכה — אדם שלקה בנכות מחמת

השלטון הנאצי, נקבע לגבי הנכה המקבל את תגמוליו על-פי החוק העיקרי תחולת התגמול לתאריך 1 באפריל 1945. הדבר מתבטא בהבדל של התשלום החד-פעמי בין אלה לאלה בסכומים גדולים לרעת הנכה המקבל את תגמוליו משלטונות ישראל.

בסעיף 2(א) של התקנות שפירסם שר האוצר על-פי סמכותו בחוק העיקרי נאמר: "לבקשה (לקבלת התגמול) יצורף אישור רשמי מאת שלטונות הרפובליקה הפדרלית של גרמניה כי לחובע אושרו פיצויים עקב שלילת חירותו של החובע בתקופה שבין ג' בשבט התשצ"ג (30.1.1933) ובין כ"ה באייר התש"ח (25.5.1945)".

אולם למעשה דורשת הרשות המוסמכת הישראלית (לאישור הבקשות) מן הנכים עוד ועוד מסמכים ועדויות, במקרים רבים גם כאלה אשר בגלל תנאי הרדיפות ובגלל הזמן הארוך שעבר אי-אפשר או קשה מאוד להשיגם. דרישה זו מצד הרשות המוסמכת גורמת התרוצצות רבה וסבל נוסף לאנשים שסבלו כה רבות מיד מענייה הנאצים. לא מעטים אפילו נפטרו טרם קבלת תגמולם שהיו זכאים להם ואשר יכלו להקל על חייהם. מדובר בהצגת תעודות מחוץ-לארץ ומחקופות עברו — והכול אחרי שנכים אלה כבר אושרו — אחרי בדיקות מסמכים — על-ידי שלטונות הפיצויים שבגרמניה המערבית. יוצא אפוא שגם בכיצוע החוק מקופחים הנכים הזכאים לקבלת תגמוליהם מהשלטונות הישראלים לעומת חבריהם לגורל המקבלים את המגיע להם היישר מגרמניה המערבית, שם מסתפקים כמובן באישור מצדם. עובדה היא שעדיין אלפי נכים כאלה ממתינים ומתרוצצים וטרם אושר המגיע להם.

התיקון המוצע בא כדי לתקן את העיוותים הנ"ל. לפיו, יהיה אשר יהיה החישוב לשיעור התגמול החורשי על-פי סעיף 4(א) של החוק העיקרי, הוא לא יהיה פחות מן התגמול שהנכה היה מקבל אילו לא הסכם השילומים ולא פחות מן התגמול שחברו לגורל השייך ל"חוק התרבות הגרמנית" — גם הוא אורח ישראל — מקבל היישר משלטונות הפיצויים ברפובליקה הפדרלית של גרמניה.

כמובן הוצע לתקן את סעיף 4(ב) ולהקדים בכך את תחולת התגמולים לתאריך הקמת מדינת ישראל ובצורה זו לתקן באופן חלקי לפחות את העוול בענין התשלום החד-פעמי הרטרואקטיבי ולהשוותו לפחות בקירוב לזה שזכאים וקיבלו הנכים המקבלים את תגמוליהם היישר מגרמניה הפדרלית.

כ' באלול התשי"ב (10.9.1952) וכמכתב מס' וא שבו, היה זכאי בגלל נכותו לתגמול, קצבה או פיצוי אחר מאת הרפובליקה הפדרלית של גרמניה — — —".

בהקדמה להסכם הנ"ל בין מדינת ישראל לרפובליקה הפדרלית של גרמניה נאמר, בין היתר: "היות שמדינת ישראל לקחה על עצמה את העול לשקם במדינתה כל כך הרבה פליטים יהודים מגרמניה ומהשטחים שהיו תחת כיבוש גרמני ונשארו נעקרים (ממולדתם) וכמצוקה, יש למדינת ישראל הזכות לקבל מהרפובליקה הפדרלית של גרמניה פיצוי כולל כחמורה להוצאות שיקומם של פליטים אלה".

על-פי מכתב מס' וא, שהוא חלק בלתי נפרד של ההסכם הנ"ל, קיבלה ממשלת ישראל על עצמה, תמורת תשלום גלובלי של 3 מיליארדי מרקים גרמניים של "השילומים" את החובה לדאוג לפיצוי ולתגמול של נכי רדיפות הנאצים, תושבי ישראל ואזרחיה, שאינם שייכים ל"חוג התרבות הגרמנית ושפת האם שלהם אינה גרמנית". נכים אלה גם לפי החוק העיקרי דומים בכל לאלה המקבלים פיצויים מגרמניה; גם מבחינת-סבלם וגם מבחינת האישורים הנדרשים מהם. ההבדל היחיד כיניהם הוא בגובה הפיצוי, דבר שהצעת חוק זו באה לתקן.

מכאן, שחלק מנכי רדיפות הנאצים, כלומר אלה השייכים ל"חוג התרבות הגרמנית ושפת האם שלהם גרמנית" (עולי גרמניה), זכאים להגיש תביעותיהם לפיצויים ותגמולים ישר לשלטונות הרפובליקה הפדרלית של גרמניה, ואכן אלפי אזרחים ישראלים גם מקבלים את פיצוייהם ותגמוליהם משם; אולם האחרים, הנכים שעבורם קיבלה ממשלת ישראל סכום גלובלי והיא התחייבה תמורתו לדאוג להם, כפופים לחוק הישראלי, לחוק העיקרי.

גם אחרי התיקונים שהוכנסו לחוק העיקרי מקופחים הנכים הללו בצורה משועת לעומת אלה המקבלים את תגמוליהם ישר מגרמניה המערבית. לדוגמה: על-פי החוק העיקרי, סעיף 4(א) מסתכם התגמול החורשי לנכה בעל נכות של 25% (תגמול יסודי כחוספת של חוספת יוקר) ב-875 שקל ואילו חברו לגורל המקבל את התגמול ישר מגרמניה הפדרלית מקבל 454 מרקים גרמניים, שהם למעלה מ-3,000 שקל. כמור כן מקופח הנכה המקבל את התגמולים משלטונות ישראל בעניין תחולת התשלום, כלומר בתשלום החד-פעמי הרטרואקטיבי, בו בזמן שבגרמניה המערבית נקבע לתחולת הזכות לפיצויים ולתגמולים התאריך 8 במאי 1945 (סוף

